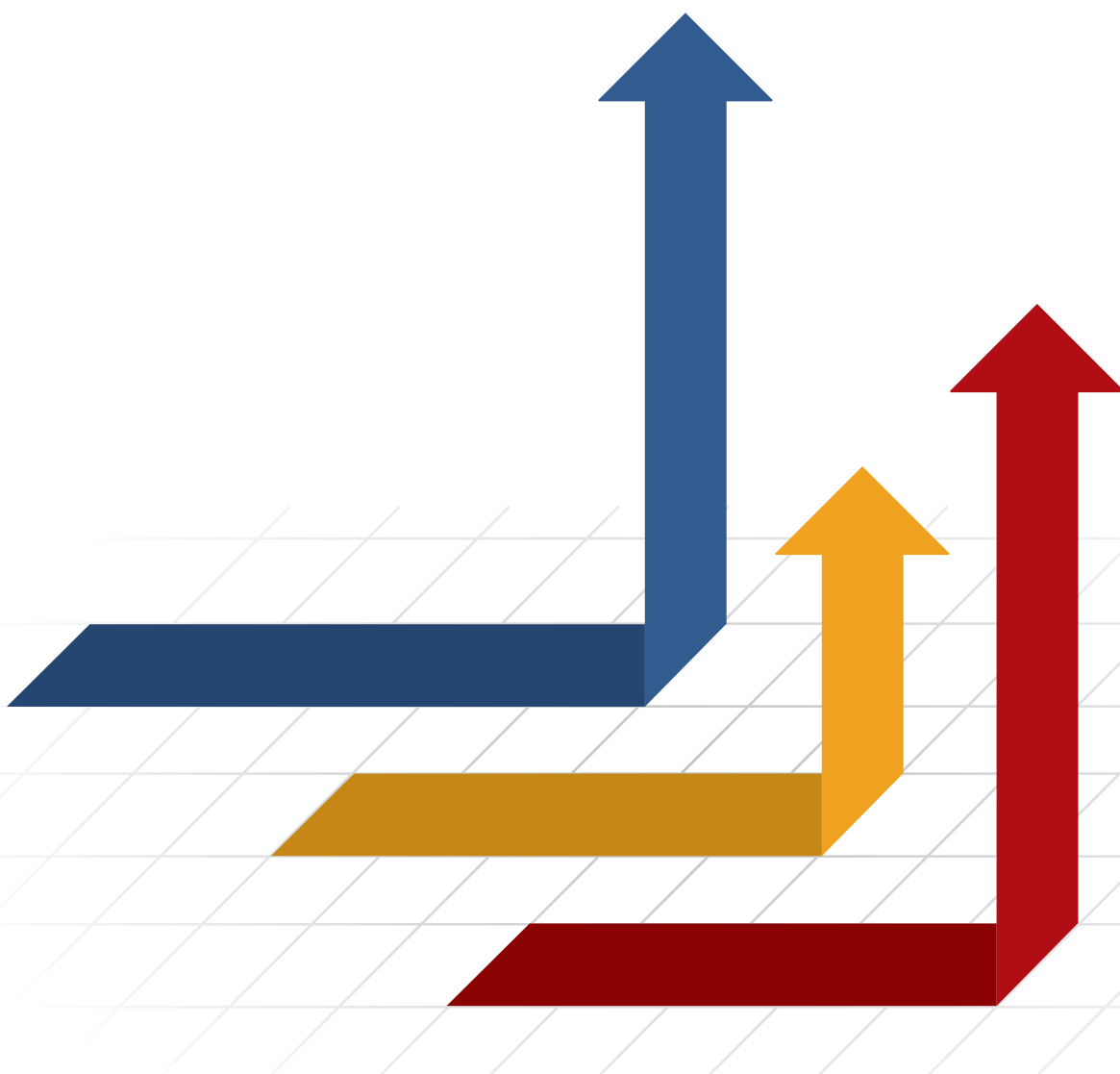




ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ 2023 ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ 2024-2026



ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2023

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ 2023
ΚΑΙ
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ 2024-2026



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2023

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	10
1.1 Διεθνείς οικονομικές εξελίξεις	10
1.2 Οικονομικές Εξελίξεις 2023	11
1.3 Μεσοπρόθεσμες Προοπτικές 2024-2026	24
1.4 Εξελίξεις στον τραπεζικό τομέα	25
1.5 Ανάλυση κινδύνων	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ	29
2.1 Δημοσιονομικές Εξελίξεις 2022-2023	30
2.2 Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΜΔΠ) 2024-2026	34
2.3 Δημοσιονομικές προβλέψεις 2024-2026	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2024	46
5.1 Προϋπολογισμός 2024	46
5.2 Απασχόληση στο Δημόσιο Τομέα	47



ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Μακροοικονομικές εξελίξεις

Η οικονομία της Κύπρου κατά το πρώτο εξάμηνο του 2023 κατέγραψε θετικό ρυθμό ανάπτυξης του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της τάξης του 2,7% (μετρήσεις όγκου, στοιχεία διορθωμένα ως προς τις εποχικές διακυμάνσεις και εργάσιμες μέρες), σε σύγκριση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2022. Συγκεκριμένα, με βάση τις τελευταίες εκτιμήσεις της Στατιστικής Υπηρεσίας, κατά το 1ο τρίμηνο του 2023 σε ετήσια βάση το εποχικά διορθωμένο ΑΕΠ σε σταθερές τιμές παρουσίασε αύξηση 3,4%, ενώ κατά το 2ο τρίμηνο του 2023 καταγράφηκε ετήσια αύξηση της τάξης του 2,3%. Οι φθινοπωρινές προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών για την ανάπτυξη της οικονομίας για το 2023 συνολικά, έχουν αναθεωρηθεί προς τα κάτω, σε σύγκριση με τις προβλέψεις που παρουσιάστηκαν τον περασμένο Απρίλιο στο Πρόγραμμα Σταθερότητας 2023-2026 (Απρίλιος 2023). Συγκεκριμένα, ο ρυθμός ανάπτυξης το 2023 αναμένεται να κυμανθεί γύρω στο 2,4% σε πραγματικούς όρους, σε σύγκριση με την εαρινή πρόβλεψη για ρυθμό ανάπτυξης 2,8% του Προγράμματος Σταθερότητας.

Η απασχόληση, σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία των Εθνικών Λογαριασμών της Στατιστικής Υπηρεσίας, αυξήθηκε κατά 1,5% σε άτομα κατά το 2ο τρίμηνο του 2023 και σε ώρες εργασίας κατά 1,3%, σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022. Κατά το 1ο εξάμηνο του τρέχοντος έτους, η απασχόληση σε άτομα αυξήθηκε κατά 1,8% και σε ώρες εργασίας κατά 2%, σε σύγκριση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2022. Το ποσοστό ανεργίας (15+), με βάση τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού, κατά το 1ο εξάμηνο του 2023 διαμορφώθηκε στο 6,4% (6,8% το 2023Τ1 και 5,9% το 2023Τ2), έναντι ποσοστού ανεργίας 6,7% το 1ο εξάμηνο του 2022. Για ολόκληρο το 2023, η εκτίμηση είναι ότι, η ανεργία θα κυμανθεί γύρω στο 6,4%, από 6,8% που κυμάνθηκε κατά το 2022.

Ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ), κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2023, σημείωσε ετήσια ποσοστιαία μεταβολή της τάξης του 4%, σε σύγκριση με πληθωρισμό 8,3% κατά την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου χρόνου. Από τον Ιούλιο 2022 ο πληθωρισμός παρουσίασε καθοδική πορεία, από ποσοστό 10,9% σε 1,5% τον Ιούλιο 2023. Τον Αύγουστο 2023 σημειώθηκε μικρή αύξηση στο ποσοστό του πληθωρισμού και ανήλθε στο 2,6%. Τη μεγαλύτερη επίδραση στη μεταβολή του ΔΤΚ κατά το οκτάμηνο Ιανουάριος-Αύγουστος 2023, είχαν οι κατηγορίες 'Τρόφιμα και μη Αλκοολούχα Ποτά', 'Στέγαση, Ύδρευση, Ηλεκτρισμός και Ύγραίριο' και 'Εστιατόρια και Ξενοδοχεία' οι οποίες συνεισέφεραν θετικά με 1,7, 0,9 και 0,5 ποσοστιαίες μονάδες στον πληθωρισμό, αντίστοιχα. Ανοδική πορεία παρουσίασε και ο δομικός πληθωρισμός κατά το υπό αναφορά οκτάμηνο, ο οποίος ανήλθε στο 5,3% σε σύγκριση με 4,3% την αντίστοιχη περίοδο το 2022. Για ολόκληρο το 2023, εκτιμάται ότι ο πληθωρισμός θα κυμανθεί γύρω στο 3,8%, σε σύγκριση με 8,4% το 2022.

Οι κοινωνικοί δείκτες για την ανισότητα και τη φτώχεια συνέχισαν να καταγράφουν βελτίωση, ως αποτέλεσμα του βελτιωμένου οικονομικού περιβάλλοντος.

Το ποσοστό του πληθυσμού που βρισκόταν σε Κίνδυνο Φτώχειας, δηλαδή το διαθέσιμο εισόδημα του βρισκόταν κάτω από το Χρηματικό Όριο Κινδύνου Φτώχειας, παρουσίασε μικρή μείωση, φτάνοντας στο 13,8% σε σχέση με 14,3% που ήταν το 2020.

Το 2022, το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκονταν σε Κίνδυνο Φτώχειας ή σε Κοινωνικό Αποκλεισμό (δείκτης AROPE – πληθυσμός που ζούσε σε νοικοκυριά με διαθέσιμο εισόδημα κάτω από το όριο της φτώχειας ή ζούσε σε νοικοκυριά με σοβαρή υλική και κοινωνική στέρηση ή ζούσε σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλό δείκτη έντασης εργασίας), συνέχισε την πτωτική του πορεία των τελευταίων χρόνων και μειώθηκε στο 16,7% (ή 150.000 άτομα), σημειώνοντας σημαντική βελτίωση σε σύγκριση με την προηγούμενη χρονιά που ανερχόταν στο 17,3% (σύμφωνα με δημοσίευση της Στατιστικής Υπηρεσίας η μείωση του δείκτη AROPE το 2022 αντιστοιχεί σε 4.000 άτομα).

Σύμφωνα με το βασικό μακροοικονομικό σενάριο, η οικονομία το 2024 αναμένεται να ανακάμψει από την επιβράδυνση του 2023 και να αναπτυχθεί με έναν υψηλότερο ρυθμό. Ακολούθως, η οικονομία αναμένεται

να επιταχύνει ξανά και να επιστρέψει σε κανονικούς ρυθμούς, με τον τουριστικό τομέα και τους συναφείς κλάδους να αναμένεται να έχουν ανακάμψει πλήρως έως το 2023 και να παρουσιάσουν περαιτέρω άνοδο. Η ανάπτυξη την περίοδο 2024-2026 θα υποστηριχθεί κυρίως από την εγχώρια αγορά και πιο συγκεκριμένα την ιδιωτική κατανάλωση και τις επενδύσεις παγίου κεφαλαίου.

Συγκεκριμένα, ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας το 2024 αναμένεται να κυμανθεί γύρω στο 2,9% και τα έτη 2025-2026 να κυμανθεί κατά μέσο όρο γύρω στο 3,2% σε πραγματικούς όρους. Στην αγορά εργασίας, το ποσοστό ανεργίας το 2024 αναμένεται να μειωθεί στο 5,8% του εργατικού δυναμικού, και ακολούθως, με την περαιτέρω βελτίωση της αγοράς εργασίας, να περιορισθεί στο 5,3% το 2025 και στη συνέχεια στο 5,0% το 2026. Ο πληθωρισμός το 2024 προβλέπεται να κυμανθεί γύρω στο 2,5% και για το 2025-2026 αναμένεται να κυμανθεί στο 2,0% αντίστοιχα.

Οι κίνδυνοι που περιβάλλουν τις αναθεωρημένες μακροοικονομικές προβλέψεις για την κυπριακή οικονομία που παρουσιάζονται στην παρούσα έκδοση είναι κυρίως αρνητικοί. Οι κύριοι κίνδυνοι για το βασικό μακροοικονομικό σενάριο προκύπτουν από πιο δυσμενείς εξωτερικές προοπτικές, τα επιτόκια να παραμείνουν υψηλότερα για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, ψηλότερες τιμές πετρελαίου, ακραίων καιρικών συνθηκών και γεωπολιτικής αστάθειας, αλλά και από χαμηλότερες από τις αναμενόμενες επιδόσεις των εξαγωγών που δεν σχετίζονται με τον τουρισμό λόγω των κυρώσεων. Θετικοί κίνδυνοι (δηλαδή παράγοντες που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε μεγαλύτερο από τον προβλεπόμενο ρυθμό ανάπτυξης) αποτελούν μια υψηλότερη από την προβλεπόμενη υλοποίηση ιδιωτικών επενδυτικών σχεδίων και μια καλύτερη απόδοση του τουριστικού τομέα.

Σημειώνεται, όμως, ότι, κατά τη συγγραφή του παρόντος κειμένου και ενώ οι φθινοπωρινές προβλέψεις έχουν ολοκληρωθεί, έχει ξεσπάσει μια επιπρόσθετη πηγή πιθανής οικονομικής αστάθειας λόγω της πρόσφατης έναρξης πολέμικης σύρραξης στο Ισραήλ και τη Λωρίδα της Γάζας μετά από τις τρομοκρατικές επιθέσεις της Χαμάς. Οι τελευταίες εξελίξεις στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, εντείνουν την αβεβαιότητα στην περιοχή και αναμένεται να δυσχεράνουν μία ήδη επιβαρυσμένη κατάσταση σε σχέση με τις διεθνείς τιμές της ενέργειας και τις εφοδιαστικές αλυσίδες. Καθώς στο παρόν στάδιο είναι αδύνατον να προβλεφθεί η διάρκεια της σύρραξης και το μέγεθος της καταστροφής που αυτή μπορεί να προκαλέσει, δεν είναι δυνατόν να ποσοτικοποιηθούν οι όποιοι κίνδυνοι στην κυπριακή οικονομία.

Δημοσιονομικές εξελίξεις και δημόσιο χρέος

Το δημοσιονομικό ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης κατά το 1ο εξάμηνο του 2023 ήταν πλεονασματικό ύψους €240,7 εκ. και ως ποσοστό του ΑΕΠ 0,8%, σε σύγκριση με έλλειμμα ύψους €120,2 εκ. κατά το αντίστοιχο εξάμηνο του προηγούμενου έτους (-0,4% του ΑΕΠ). Αντίστοιχα, το πρωτογενές ισοζύγιο, δηλαδή το ισοζύγιο εξαιρουμένου του κόστους εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους, ήταν πλεονασματικό κατά την υπό αναφορά περίοδο και ανήλθε στα €434,7 εκ., σε σύγκριση με πρωτογενές πλεόνασμα ύψους €84,1 εκ. κατά το αντίστοιχο εξάμηνο του προηγούμενου χρόνου. Ως ποσοστό του ΑΕΠ, το πρωτογενές ισοζύγιο κατά το 1ο εξάμηνο του 2023 ήταν πλεονασματικό της τάξης του 1,5% σε σύγκριση με πρωτογενές πλεόνασμα ύψους 0,3% κατά το αντίστοιχο εξάμηνο του 2022.

Σύμφωνα με τις αναθεωρημένες προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών για ολόκληρο το 2023, το δημοσιονομικό ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης αναμένεται να παραμείνει πλεονασματικό ύψους €728,7 εκ., ή πλεόνασμα 2,5% ως ποσοστό του ΑΕΠ. Το δημοσιονομικό ισοζύγιο κατά το 2024 προβλέπεται να παρουσιάσει βελτίωση 0,3 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ και να ανέλθει σε πλεόνασμα 2,8% του ΑΕΠ. Για το έτος 2025 το δημοσιονομικό ισοζύγιο προβλέπεται να παραμείνει ύψους 2,8% του ΑΕΠ, ενώ για το 2026 προβλέπεται ότι θα περιοριστεί κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ και να ανέλθει σε πλεόνασμα 2,6% του ΑΕΠ.

Το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ εκτιμάται να μειωθεί στο 81,8% τέλος του 2023, σε σύγκριση με 88,2% το 2022, ενώ αναμένεται να συνεχίσει την πτωτική του πορεία και να περιοριστεί στο 74,7% του ΑΕΠ το 2024, στο 69,5% το 2025 και μέχρι το τέλος του 2026 προβλέπεται να μειωθεί περαιτέρω στο 63% του ΑΕΠ.

Οι μακροοικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών συνοψίζονται στον πιο κάτω πίνακα:¹

	2022	2023 (εκτίμηση)	2024n	2025n	2026n
Ρυθμός Ανάπτυξης (%)	5,6	2,4	2,9	3,1	3,2
Πληθωρισμός ΔTK (%)	8,4	3,8	2,5	2,0	2,0
Ανεργία (%)	6,8	6,4	5,8	5,3	5,0
Δημοσιονομικό Έλλειμμα (% του ΑΕΠ)	2,6	2,5	2,8	2,8	2,6
Δημόσιο Χρέος (% του ΑΕΠ)	88,2	81,8	74,7	69,5	63,0

Πακέτο μέτρων της κυβέρνησης

Στο πλαίσιο αντιμετώπισης των πληθωριστικών πιέσεων, της ανάγκης στήριξης των πληγέντων εισοδημάτων κατά δίκαιο και αναλογικό τρόπο, της προώθησης της στεγαστικής πολιτικής, και της επιτάχυνσης της πράσινης μετάβασης με στόχο την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της κυπριακής οικονομίας απέναντι σε εξωγενείς παράγοντες, το Υπουργικό Συμβούλιο σε συνεδρία του ημερομηνίας 19/10/2023, έγκρισε πακέτο μέτρων άμεσου και μεσοπρόθεσμου χαρακτήρα, ύψους €325,8 εκ. κατά την περίοδο 2023-2026, το οποίο θα προωθηθεί προς άμεση υλοποίηση, ως ακολούθως:

- i. Κλιμακωτή επιδότηση του κόστους ηλεκτρικού ρεύματος για τους τιμολογούμενους μήνες Νοεμβρίου 2023 - Φεβρουαρίου 2024.
- ii. Μείωση του ειδικού φόρου κατανάλωσης καυσίμων κίνησης για τους μήνες Νοέμβριο 2023 – Φεβρουάριο 2024.
- iii. Μείωση του φόρου κατανάλωσης στο πετρέλαιο θέρμανσης για τους μήνες Δεκέμβριο 2023 - Μάρτιο 2024.
- iv. Προσθήκη του κρέατος και των λαχανικών στα είδη που εφαρμόζεται μηδενικός ΦΠΑ από 1η Δεκεμβρίου 2023 μέχρι 31 Μαΐου 2024.
- v. Ένταξη φοιτητών πολύτεκνων οικογενειών στο Επίδομα Τέκνου.
- vi. Αύξηση 5% στο επίδομα τέκνου.
- vii. Παραχώρηση εφάπαξ ποσού ύψους €120 σε ΑμεΑ/ λήπτες επιδόματος διακίνησης των αναπήρων.
- viii. Παραχώρηση εφάπαξ ποσού ύψους €300 σε δικαιούχους ΕΕΕ που λαμβάνουν επιδότηση ενοικίου/τόκων στεγαστικού δανείου και €500 σε δικαιούχους ΕΕΕ με σοβαρή αναπηρία που λαμβάνουν επιδότηση ενοικίου/επιδότηση τόκων στεγαστικού δανείου.
- ix. Σχέδιο επιδότησης επιτοκίου στεγαστικών δανείων που συνάφθηκαν από 1/1/2022 μέχρι 31/12/2023.
- x. Ετοιμασία και προκήρυξη Σχεδίου Χορηγιών, με τίτλο «Φωτοβολταικά για όλους».
- xi. Ετοιμασία πλαισίου που θα παρέχει τη δυνατότητα σε επιχειρήσεις να εγκαταστήσουν Φωτοβολταικά συστήματα, μέσω virtual net-billing.
- xii. Μέτρα στεγαστικής πολιτικής: (α) στεγαστική επιδότηση νεαρών ζευγαριών ή και νέων, στη βάση κριτηρίων, (β) σχέδιο «Ανακαινίζω – Ενοικιάζω», με στόχο στην ένταξη κενών/αδρανών κατοικιών στην αγορά ενοικίου, (γ) επέκταση υφιστάμενων πολεοδομικών κινήτρων, (δ) νέο ειδικό στεγαστικό κίνητρο που αφορά το σχεδιασμό, κατασκευή και ενοικίαση αριθμού οικιστικών μονάδων (build to rent), (ε) κοινωνική στέγαση μέσα από ανέγερση οικιστικών μονάδων σε, κατάλληλα τεμάχια γης, εντός των προσφυγικών οικισμών και (στ) επαναφορά «Σχεδίου Διάθεσης Οικοπέδων σε Οικογένειες με Χαμηλά Εισοδήματα».

¹ Σημειώνεται ότι, οι προβλέψεις που παρουσιάζονται στο παρόν κείμενο είναι οι αναθεωρημένες προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών, όπως παρουσιάζονται στο «Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος 2024» που έχει υποβάλει η Κυπριακή Δημοκρατία στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 16/10/2023, σύμφωνα με τους κανόνες του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο πιο κάτω πίνακας δείχνει την κατανομή των μέτρων κατά έτος:

Κόστος Πακέτου Μέτρων		2023	2024	2025	2026
Κόστος Π/Υ	(€ εκ.)	8.5	105.5	54.7	7.0
Κόστος Ταμείου ΑΠΕ	(€ εκ.)	0.0	30.0	30.0	30.0
Απώλεια Εσόδων	(€ εκ.)	14.6	30.5	7.5	7.5
Σύνολο	(€ εκ.)	23.1	166.0	92.2	44.5
	% ΑΕΠ	0.1	0.5	0.3	0.1

Χρηματοοικονομικές εξελίξεις

Ο τραπεζικός τομέας παραμένει καλά κεφαλαιοποιημένος. Ο δείκτης πρωτοβάθμιων κεφαλαίων CET1 σημείωσε αύξηση στο 18,9% τον Ιούνιο 2023 σε σχέση με 17,8% στα τέλη του 2022, ενώ ο συνολικός δείκτης φερεγγυότητας σημείωσε βελτίωση στο 23,3% τον Ιούνιο 2023 από 21,3% στα τέλη του 2022. Στην ενίσχυση της κεφαλαιακής θέσης συνέεισφερε η αυξημένη κερδοφορία καθώς και οι εκδόσεις ομολόγων στις οποίες προχώρησαν οι δύο μεγαλύτερες κυπριακές τράπεζες.

Η σημαντική αύξηση των επιτοκίων που ξεκίνησε τον Ιούλιο 2022 λειτούργησε ιδιαίτερα ευεργετικά στην κερδοφορία του τραπεζικού τομέα. Εξαιρουμένων των υποκαταστημάτων τρίτων χωρών, στους πρώτους έξι μήνες του 2023 καταγράφηκαν κέρδη ύψους €584 εκ. στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα λόγω των σημαντικών επιτοκιακών εσόδων από την πλεονάζουσα ρευστότητα αλλά και από το δανειακό χαρτοφυλάκιο. Το 2022 καταγράφηκαν κέρδη ύψους €223 εκ. ενώ το 2021 καταγράφηκαν κέρδη €18 εκ.

Με τη σημαντική ενίσχυση της κερδοφορίας και κατ' επέκταση των κεφαλαιακών αποθεμάτων, ο τραπεζικός τομέας θα διαθέτει ενισχυμένους πόρους για να αντιμετωπίσει τυχόν επιδείνωση της ποιότητας χαρτοφυλακίου αλλά και να επενδύσει στην τεχνολογική αναβάθμιση.

Όσον αφορά τη ρευστότητα, οι κυπριακές τράπεζες συνεχίζουν να διατηρούν σχετικά υψηλά αποθέματα με το δείκτη κάλυψης ρευστότητας (Liquidity Coverage Ratio) και το δείκτη καθαρής σταθερής χρηματοδότησης (Net Stable Funding Ratio) να υπερβαίνουν σημαντικά την ελάχιστη κανονιστική απαίτηση. Η ρευστότητα χρηματοδοτείται κυρίως από καταθέσεις, με το μερίδιο άλλων μέσων, όπως ομολόγων, να παραμένει χαμηλό.

Οι καταθέσεις στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα ανήλθαν στα €51,8 δισ. τον Αύγουστο 2023, παραμένοντας ουσιαστικά σε σταθερό επίπεδο από τον Δεκέμβριο του 2022 (€52,1 δισ.), ενώ σύνολο των δανείων μειώθηκε στα €25,0 δισ. τον Αύγουστο του 2023, έναντι €26,1 δισ. τον Δεκέμβριο του 2022.

Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ) συνεχίζουν να σημειώνουν βελτίωση, αφού ανέρχονταν στα €2,1 δισ. τον Ιούνιο 2023 (8,7% των συνολικών δανείων) σε σύγκριση με €2,3 δισ. στα τέλη 2022. Παράλληλα, ο λόγος των προβλέψεων προς ΜΕΔ (δείκτης κάλυψης) διαμορφώθηκε στο 50,4% τον Ιούνιο 2023 σημειώνοντας βελτίωση από το δείκτη ύψους 47,5% τον Δεκέμβριο του 2022.

Στρατηγικές επιδιώξεις

Οι στρατηγικές επιδιώξεις της κυβέρνησης για την τριετία 2024-2026, όπως καταγράφονται και στο Στρατηγικό Σχέδιο του Υπουργείου Οικονομικών 2024-2026, είναι οι ακόλουθες:

1. Διασφάλιση μακροοικονομικής σταθερότητας και προώθηση βιώσιμης ανάπτυξης, διατηρώντας παράλληλα την κοινωνική συνοχή.
2. Διασφάλιση χρηματοοικονομικής σταθερότητας.
3. Διασφάλιση βιωσιμότητας δημόσιων οικονομικών.

4. Αποδοτικός δημόσιος τομέας και ορθολογική διαχείριση των ανθρωπίνων πόρων και της κινητής και ακίνητης περιουσίας του κράτους.

Με τον Προϋπολογισμό 2024 και το ΜΔΠ 2024-2026, συνεχίζεται η πολιτική αποτελεσματικής διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών που οδηγεί στην ενδυνάμωση της δημοσιονομικής πειθαρχίας και κατ' επέκταση της βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών. Σημαντική στρατηγική δράση αποτελεί ο σχεδιασμός της *Μακροχρόνιας Πολιτικής Βιώσιμης Ανάπτυξης (Όραμα 2035)*, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη και μέχρι το τέλος του 2023 αναμένεται να οριστικοποιηθεί το Πλάνο Δράσεων για έγκριση από το Υπουργικό Συμβούλιο.

Η περαιτέρω *μεταρρύθμιση και εκσυγχρονισμός του φορολογικού πλαισίου* συμπεριλαμβάνεται στις βασικές προτεραιότητες του Κράτους. Προς αυτή την κατεύθυνση στοχεύει ο εκσυγχρονισμός του φορολογικού πλαισίου, με τρόπο που να το καταστήσει πιο απλό, ανταγωνιστικό, δίκαιο, αποδοτικό και ελκυστικό, ανταποκρινόμενο στις σύγχρονες απαιτήσεις και στο συνεχώς μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον, λαμβάνοντας υπόψη τις δεσμεύσεις που προκύπτουν από το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, το νομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και τις διεθνείς εξελίξεις. Η μελέτη για την ευρεία φορολογική μεταρρύθμιση υλοποιείται από το ΚΟΕ με το έργο «Ολοκληρωμένος Φορολογικός Μετασχηματισμός».

Περαιτέρω, μέσα στο 2023 προωθήθηκαν σημαντικές ενέργειες αναφορικά με τη βελτίωση του φορολογικού πλαισίου, της *φορολογικής συμμόρφωσης και διαφάνειας* και συνομολογήθηκαν *Συμφωνίες Αποφυγής Διπλής Φορολογίας* όπου κατά την 19η Οκτωβρίου 2023, οι ΣΑΔΦ που η Κυπριακή Δημοκρατία είχε συνομολογήσει και υπογράψει ανέρχονταν σε 68.

Πρόσθετα, συνεχίζονται οι *ενέργειες που αφορούν την κλιματική αλλαγή και την προώθηση της πράσινης μετάβασης της οικονομίας*. Συγκεκριμένα, το Υπουργείο Οικονομικών έχει συνάψει Συμφωνία Ερευνητικής Συνεργασίας με το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου με θέμα "Κλιματική Αλλαγή και Επιπτώσεις στην Κυπριακή Οικονομία". Σκοπός της ερευνητικής αυτής εργασίας είναι η εκτίμηση των πιθανών επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στο ΑΕΠ και στο δυνητικό ρυθμό ανάπτυξης, σε κρίσιμους τομείς της οικονομίας (τουρισμό, γεωργία, ναυτιλία), δημόσια οικονομικά και γενικότερα στις προοπτικές και στο αναπτυξιακό μοντέλο της Κύπρου.

Το Υπουργείο Οικονομικών εργάζεται για την ανάπτυξη ενός πλαισίου «πράσινου» προϋπολογισμού και στο πλαίσιο αυτό βρίσκεται σε εξέλιξη τεχνική βοήθεια από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η υλοποίηση του πλαισίου για τον «πράσινο» προϋπολογισμό θα είναι δυνατή με την εφαρμογή της κατάρτισης του Κρατικού Προϋπολογισμού στη βάση Δραστηριότητας.

Δέσμευση της Κύπρου στο πλαίσιο εφαρμογής του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αποτελεί η υλοποίηση της *πράσινης φορολογικής μεταρρύθμισης*. Στόχος είναι η ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης μέχρι το πρώτο τρίμηνο του 2024, σύμφωνα με την οποία προβλέπεται, η σταδιακή εισαγωγή ενός φόρου άνθρακα για όλα τα καύσιμα που χρησιμοποιούνται στους τομείς της οικονομίας οι οποίοι δεν εμπίπτουν στο Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών Αερίων του θερμοκηπίου (ΣΕΔΕ), η επιβολή τέλους στη χρήση νερού και τα οικιακά απόβλητα (επιβολή φόρου ΧΥΤΑ). Η μεταρρύθμιση αυτή θα σχεδιαστεί ώστε να είναι δημοσιονομικά ουδέτερη, μέσω της εφαρμογής αντισταθμιστικών μέτρων. Ειδικότερα για το φόρο άνθρακα, προνοείται η εφαρμογή του σε ενεργειακά προϊόντα και προβλέπεται ότι διαφοροποιείται κατά είδος καυσίμου ανάλογα με τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.

Η Κυπριακή Δημοκρατία, μετά από σχετική απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου τον Απρίλιο 2022, προέβη στην έκδοση του πρώτου βιώσιμου ομολόγου ύψους €1 δισ. δεκαετούς διάρκειας, με ετήσια απόδοση 4,219% και ετήσιο ονομαστικό επιτόκιο 4,125%. Τα κεφάλαια που αντλήθηκαν θα χρησιμοποιηθούν για χρηματοδότηση ή αναχρηματοδότηση έργων και δραστηριοτήτων που προωθούν τη βιωσιμότητα, την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και άλλους περιβαλλοντικούς και κοινωνικούς σκοπούς, όπως καθορίζονται στις επιλέξιμες δαπάνες στο Πλαίσιο Βιώσιμων Ομολόγων της Δημοκρατίας.

Το κείμενο που ακολουθεί χωρίζεται σε τέσσερα (4) κεφάλαια. Στο Κεφαλαίο 1 παρουσιάζονται οι μακροοικονομικές εξελίξεις στην Κύπρο και διεθνώς το 2023 και οι προβλέψεις για την περίοδο 2024-2026, καθώς και οι εξελίξεις στο χρηματοοικονομικό τομέα. Στο Κεφαλαίο 2 παρουσιάζονται οι εξελίξεις που αφορούν τα δημοσιονομικά μεγέθη, ενώ γίνεται και ανάλυση βιωσιμότητας του δημόσιου χρέους. Στο Κεφάλαιο 3 παρουσιάζονται οι εξελίξεις σχετικά με τη διαχείριση του δημόσιου χρέους και τη χρηματοδότηση. Στο Κεφαλαίο 4 παρουσιάζονται οι στρατηγικές επιδιώξεις της Κυβέρνησης, που έχουν στόχο τη διασφάλιση μιας βιώσιμης τροχιάς ανάπτυξης τα επόμενα χρόνια. Τέλος, στο Κεφαλαίο 5 παρουσιάζεται ο Προϋπολογισμός του 2024 και το ΜΔΠ 2024-2026.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

1.1 Διεθνείς οικονομικές εξελίξεις

Παγκόσμια Οικονομία

Η παγκόσμια οικονομία συνέχισε να ανακάμπτει το 2022 και 2023, μετά τις αναταράξεις που επέφερε η πανδημία COVID-19 και ο πόλεμος της Ρωσίας στην Ουκρανία, καθώς ο COVID-19 δεν θεωρείται πλέον σύμφωνα με τον WHO μια «παγκόσμια έκτακτη ανάγκη για την υγεία», οι αλυσίδες εφοδιασμού έχουν ανακάμψει σε μεγάλο βαθμό και οι αγορές εργασίας επιδεικνύουν δυναμισμό με θετικό αποτύπωμα στην εγχώρια κατανάλωση. Έντονα παραμένουν οι επιπτώσεις στις τιμές της ενέργειας και των τροφίμων και γενικότερα με την υπέρμετρη αύξηση του πληθωρισμού και, συνεπακόλουθα, την αύξηση των επιτοκίων, ως αποτέλεσμα της περιοριστικής νομισματικής πολιτικής που ακολούθησαν οι μεγαλύτερες κεντρικές τράπεζες ανά τον κόσμο για την αναχαίτιση του πληθωρισμού.

Οι αποκλίσεις μεταξύ χωρών παραμένουν σημαντικές, με την ανάκαμψη των ανεπτυγμένων οικονομιών να παραμένει αδύναμη, με την παγκόσμια ανάκαμψη να δείχνει σημάδια επιβράδυνσης μετά τη δυναμική ανάκαμψη του 2022. Όπως δημοσιεύεται στις καλοκαιρινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Ιούλιος 2023), η παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα μετριάστηκε το δεύτερο τρίμηνο του 2023. Η παγκόσμια ανάπτυξη εκτιμάται ότι επιβραδύνθηκε στο 0,5% το δεύτερο τρίμηνο του 2023 (σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022), μετά από ανάπτυξη της τάξης του 1% το 1ο τρίμηνο του έτους (σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022). Η οικονομία των ΗΠΑ αναπτύχθηκε με ρυθμό 0,5% σε ετήσια βάση τόσο το 1ο όσο και το 2ο τρίμηνο του 2023, ενώ στο Ηνωμένο Βασίλειο η ανάπτυξη κινήθηκε οριακά θετικά, της τάξης του 0,1% το 1ο τρίμηνο του 2023 και 0,2% το 2ο τρίμηνο του έτους, παρά τις ψηλές τιμές της ενέργειας και του πληθωρισμού. Η οικονομία της Κίνας αναπτύχθηκε με ρυθμό 0,8% το 2ο τρίμηνο του 2023, σε ετήσια βάση, σε σύγκριση με 2,2% το 1ο τρίμηνο του έτους.

Σύμφωνα με τις θερινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η παγκόσμια οικονομία (εξαιρουμένης της Ευρωπαϊκής Ένωσης) αναμένεται να σημειώσει ανάπτυξη της τάξης του 3,2% το 2023 και το 2024. Σε σύγκριση με τις εαρινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι προοπτικές για το 2023 αναθεωρήθηκαν προς τα πάνω λόγω της καλύτερης από την αναμενόμενη έκβαση του πρώτου εξαμήνου, ενώ για το 2024 η πρόβλεψη μειώθηκε οριακά κατά 0,1 ποσοστιαίες μονάδες, καθώς ο αυξημένος πληθωρισμός παραμένει ψηλός και συνεχίζει να διαβρώνει την αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών και ως επακόλουθο αναμένεται να μειώσει την ιδιωτική ζήτηση, ενώ συνεχίζεται η αύξηση των επιτοκίων από τις κεντρικές τράπεζες για να μειώσουν τον πληθωρισμό, αυξάνοντας το κόστος δανεισμού και περιορίζοντας την οικονομική δραστηριότητα.

Το βασικό σενάριο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) του περασμένου Ιουλίου προβλέπει ότι η παγκόσμια ανάπτυξη θα μειωθεί από 3,5% που εκτιμάται ότι ήταν το 2022 σε 3,0% τόσο το 2023 όσο και το 2024. Παρόλο που η ανάκαμψη επιβραδύνεται το 2023, οι προβλέψεις του ΔΝΤ του Ιουλίου του 2023 αναθεωρήθηκαν κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες προς τα πάνω σε σύγκριση με τις προβλέψεις του Απριλίου 2023, κυρίως λόγω της εντονότερης από την αναμενόμενη οικονομική δραστηριότητα των ΗΠΑ και άλλων ανεπτυγμένων οικονομιών και λιγότερο λόγω της Κίνας, η οποία έδειξε επιβράδυνση μετά την ώθηση που φάνηκε να δίνει το άνοιγμα της οικονομίας μετά την πανδημία COVID-19. Ο παγκόσμιος πληθωρισμός προβλέπεται να μειωθεί από 8,7% το 2022 σε 6,8% το 2023, αναθεώρηση προς τα κάτω κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με τις προβλέψεις του ΔΝΤ τον Απρίλιο του 2023, και 5,2% το 2024.

Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) και Ευρωζώνη

Σε ό,τι αφορά την Ε.Ε. ενώ η ανάπτυξη συνεχίστηκε το πρώτο εξάμηνο του 2023 (κατά 0,8%), οι πληθωριστικές και οικονομικές προοπτικές επιδεινώθηκαν μιας και η ανάπτυξη το 2ο τρίμηνο του 2023 σε σχέση με το 1ο τρίμηνο του 2023 ήταν μηδενική και ο πληθωρισμός παραμένει σημαντικά πάνω από τον στόχο του 2%. Όπως παρουσιάζεται στις θερινές οικονομικές προβλέψεις της Επιτροπής, το πραγματικό ΑΕΠ στην Ε.Ε. και στη ζώνη του ευρώ προβλέπεται να αυξηθεί κατά 0,8% και 1,4% και κατά 0,8% και 1,3% το 2023 και 2024 αντίστοιχα. Σε ετήσια βάση, υπάρχει αναθεώρηση προς τα κάτω κατά περίπου 0,3 ποσοστιαίες μονάδες το 2023 και 2024 αντίστοιχα σε σύγκριση με τις εαρινές προβλέψεις.

Ο πληθωρισμός στην Ε.Ε. και στη ζώνη του ευρώ αναμένεται να μειωθεί το 2023 σε σχέση με τα πρωτοφανή επίπεδα το 2022, στο 6,5% και 5,6% αντίστοιχα. Καθώς οι πιέσεις από τις τιμές της ενέργειας και τους περιορισμούς της προσφοράς αρχίσουν να εξασθενούν στην κάθοδο του χρόνου, και με τα επιτόκια να παραμένουν ψηλά, τουλάχιστον μέχρι και τα μέσα του 2024, ο πληθωρισμός αναμένεται να μειωθεί στη συνέχεια.

Τονίζεται ότι οι πιο πάνω προβλέψεις περιβάλλονται ακόμη από μεγάλο βαθμό αβεβαιότητας, δεδομένου του γεγονότος ότι η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία ακόμη συνεχίζεται χωρίς ενδείξεις για τερματισμό ή αποκλιμάκωση, και με τις κυρώσεις να μη φαίνεται να σταματούν να επεκτείνονται. Περαιτέρω, οι τελευταίες εξελίξεις στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, μετά από τις τρομοκρατικές επιθέσεις της Χαμάς στο Ισραήλ, εντείνουν την αβεβαιότητα στην περιοχή και αναμένεται να δυσχεράνουν μία ήδη επιβαρυσμένη κατάσταση σε σχέση με τις διεθνείς τιμές της ενέργειας και τις εφοδιαστικές αλυσίδες.

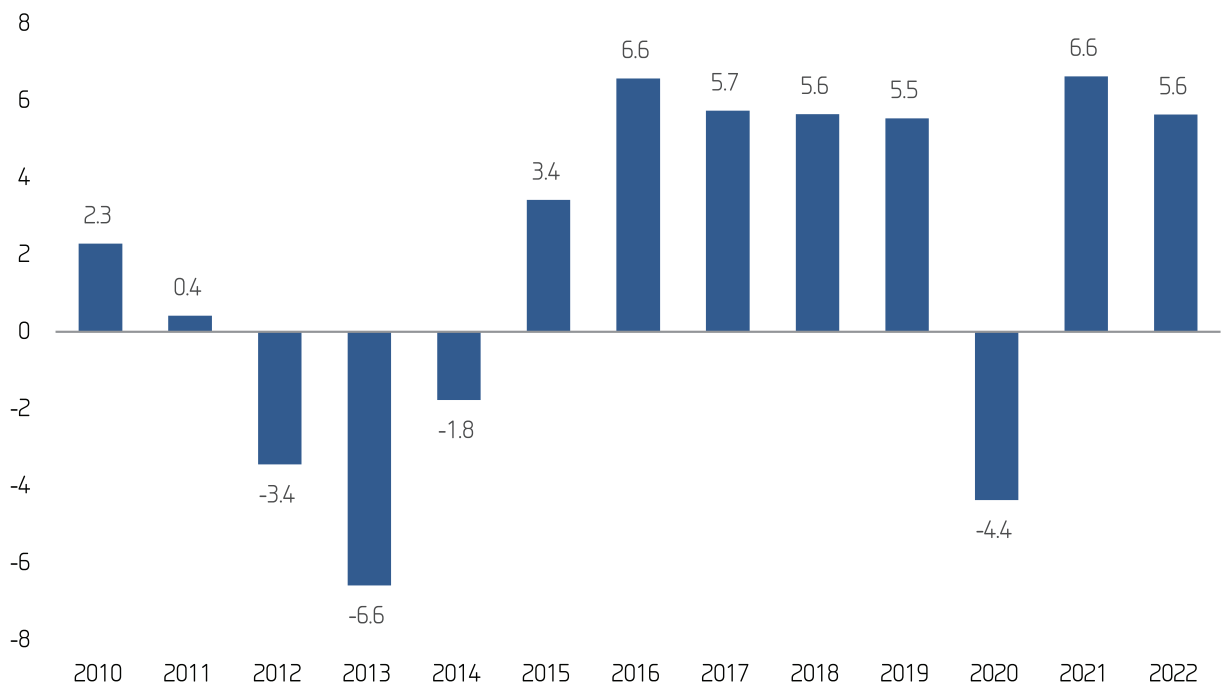
1.2 Οικονομικές Εξελίξεις 2023

Η οικονομία της Κύπρου κατά το πρώτο εξάμηνο του 2023 κατέγραψε θετικό ρυθμό ανάπτυξης του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της τάξης του 2,7% (μετρήσεις όγκου, στοιχεία διορθωμένα ως προς τις εποχικές διακυμάνσεις και εργάσιμες μέρες), σε σύγκριση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2022. Συγκεκριμένα, με βάση τις τελευταίες εκτιμήσεις της Στατιστικής Υπηρεσίας, κατά το 1ο τρίμηνο του 2023 σε ετήσια βάση το εποχικά διορθωμένο ΑΕΠ σε σταθερές τιμές παρουσίασε αύξηση 3,4% ενώ κατά το 2ο τρίμηνο του 2023 καταγράφηκε ετήσια αύξηση της τάξης του 2,3%.

Η θετική πορεία του ΑΕΠ, αν και με μειωμένους ρυθμούς, δεικνύει την ανθεκτικότητα της κυπριακής οικονομίας, καθώς το εξωτερικό περιβάλλον παραμένει ασταθές και αβέβαιο, με το συνεχιζόμενο πόλεμο στην Ουκρανία και τις επιπτώσεις που αυτός έχει επιφέρει μέσω του πληθωρισμού, των αυξημένων επιτοκίων και των κυρώσεων που επιβλήθηκαν στη Ρωσία. Η επιβράδυνση της ανάπτυξης άρχισε να διαφαίνεται από το τέλος το 2022, μετά από μια ισχυρή ανάκαμψη της οικονομίας το 2021 με ρυθμός ανάπτυξης 6,6% μετά την ύφεση της τάξης του 4,4% το 2020 λόγω της πανδημίας COVID-19, η οποία συνεχίστηκε δυναμικά το 2022 με ρυθμό ανάπτυξης 5,6%, μετά και την πλήρη άρση των περιορισμών που είχαν επιβληθεί λόγω της πανδημίας.

Η δυναμική εικόνα της οικονομίας οφείλεται στην υποστήριξη από την ιδιωτική κατανάλωση, η οποία με τη σειρά της διατηρήθηκε και υποστηρίχθηκε μέσω των μέτρων στήριξης της οικονομίας που έλαβε η Κύπρος αμέσως μετά την έναρξη της πανδημίας, καθώς και στη δυναμική ανάκαμψη του τουρισμού το 2021 και περαιτέρω το 2022. Η θετική επίδραση της ιδιωτικής κατανάλωσης και του τουρισμού αντικατοπτρίζεται και στη θετική συνεισφορά που είχαν οι τομείς του εμπορίου, των ξενοδοχείων και εστιατορίων και των μεταφορών, στην ανάπτυξη του ΑΕΠ της Κύπρου κατά το 2021 και 2022. Σημειώνεται ότι, κατά το 2022, όλοι οι τομείς της οικονομίας παρουσίασαν αύξηση στην οικονομική δραστηριότητα, πλην του τομέα των κατασκευών που παρουσίασαν οριακή μείωση. Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι η ανάπτυξη του τομέα της πληροφορικής και των επικοινωνιών (ICT) παρουσιάζει στην Κύπρο μια αυξημένη δυναμική που αποδίδεται σε μεγάλο βαθμό στην προσέλκυση ξένων εταιρειών τεχνολογίας και εξειδικευμένου προσωπικού στην Κύπρο.

Διάγραμμα 1: Ρυθμός ανάπτυξης 2010-2022 (ΑΕΠ σε μετρήσεις όγκου, διορθωμένο ως προς τις εποχικές διακυμάνσεις και εργάσιμες μέρες), (% ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)



Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία 2013-2022

Κατά το 1ο εξάμηνο του 2023, η επιβράδυνση στον ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας από πλευράς ζήτησης οφείλεται κατά κύριο λόγο στην επιδείνωση του εξωτερικού ισοζυγίου. Η εγχώρια κατανάλωση το 1ο εξάμηνο του 2023 αυξήθηκε κατά 4,4% σε σύγκριση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2022, με την ιδιωτική κατανάλωση να αυξάνεται κατά 4,6% και τη δημόσια κατανάλωση κατά 3,9%. Οι καθαρές επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου αυξήθηκαν κατά 9,9% κατά την ίδια περίοδο.

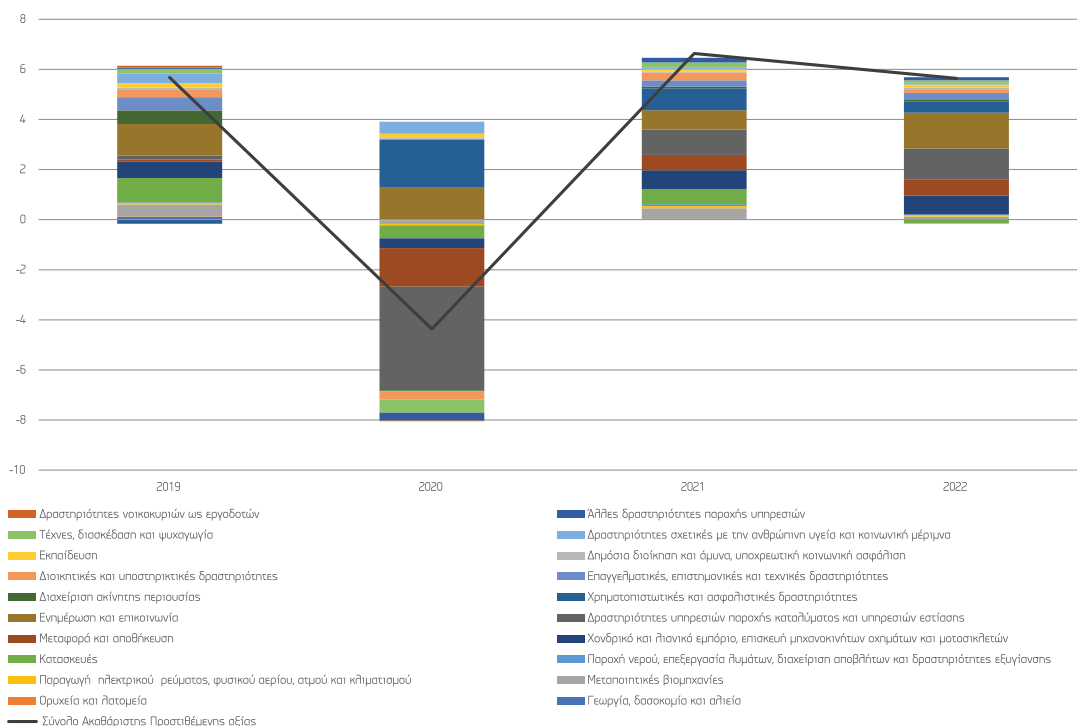
Όσον αφορά την εξωτερική ζήτηση, οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών το 1ο εξάμηνο του 2023 μειώθηκαν κατά 2,3% σε σύγκριση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2022, καθαρά λόγω μείωσης στις εξαγωγές υπηρεσιών κατά 3,5%. Αντίστοιχα, το 1ο εξάμηνο του 2022, οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών είχαν αυξηθεί κατά 21,2%, σε ετήσια βάση. Οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών την ίδια περίοδο αυξήθηκαν κατά 7,3%, αλλά η αύξηση ήταν σημαντικά μικρότερη σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος όπου οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών το 1ο εξάμηνο του 2022 είχαν παρουσιάσει αύξηση της τάξης του 24,5%. Η αύξηση στις εισαγωγές το 1ο εξάμηνο του 2023 οφείλεται σε αύξηση στις εισαγωγές αγαθών κατά 15,1%, έναντι αύξησης στις εισαγωγές υπηρεσιών κατά 1,5%.

Πίνακας 1: ΑΕΠ κατά είδος δαπάνης, 2022-2023, τριμηνιαία στοιχεία
(ΑΕΠ σε μετρήσεις όγκου, διορθωμένο ως προς τις εποχικές διακυμάνσεις και εργάσιμες μέρες)

Είδος δαπάνης	2022				2023				
	T1	T2	T3	T4	T1	T2	T1 2023/22	T2 2023/22	E1 2023/22
	εκ. Ευρώ				εκ. Ευρώ		%		
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	5992,8	6017,9	6104,3	6114,7	6183,8	6156,8	3,2	2,3	2,7
Τελική Κατανάλωση	4687	4813,8	5057,4	4959,2	4894,3	5024,6	4,4	4,4	4,4
Ιδιωτική Κατανάλωση	3547,3	3648,7	3896	3839,7	3706,4	3818,6	4,5	4,7	4,6
Γενικής Κυβέρνησης	1138,7	1164,3	1161,7	1120,3	1187,8	1205,8	4,3	3,6	3,9
Ακαθάριστος Σχηματισμός Πάγιου Κεφαλαίου	1197,2	1492,4	1157,9	814,93	1861,1	1094,8	55,5	-26,6	9,9
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	5556,1	5948,9	5747,6	5604,4	6569,5	5771,4	18,2	-3,0	7,3
Εισαγωγές Αγαθών	2263,1	2618,9	2433,2	2336,6	3262,4	2358,4	44,2	-9,9	15,1
Εισαγωγές Υπηρεσιών	3277,7	3319,4	3301,2	3254	3295,9	3399	0,6	2,4	1,5
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	5486,6	5570,9	5625,9	5650,6	5381,4	5419,6	-1,9	-2,7	-2,3
Εξαγωγές Αγαθών	912,57	976,14	1033,5	1169	972,34	973,73	6,5	-0,2	3,0
Εξαγωγές Υπηρεσιών	4578,5	4597,9	4594,2	4479,3	4410,9	4447,8	-3,7	-3,3	-3,5

Πηγή: Εθνικοί Λογαριασμοί, Στατιστική Υπηρεσία

Διάγραμμα 2: ΑΕΠ κατά οικονομική δραστηριότητα, σταθμισμένη συνεισφορά στη συνολική ετήσια μεταβολή, 2019-2022 (μετρήσεις όγκου, στοιχεία διορθωμένα ως προς τις εποχικές διακυμάνσεις και εργάσιμες μέρες)



Πηγή: Εθνικοί Λογαριασμοί, Στατιστική Υπηρεσία

Από τομεακής πλευράς, ο θετικός ρυθμός ανάπτυξης το 1ο εξάμηνο του 2023 οφείλεται στην ανάπτυξη όλων των τομέων της οικονομίας, με μόνη εξαίρεση τη μείωση στην οικονομική δραστηριότητα που σημειώθηκε στον τομέα “Επαγγελματικές, Επιστημονικές Και Τεχνικές Δραστηριότητες; Διοικητικές και Υποστηρικτικές Δραστηριότητες” (-1,9%), σε σύγκριση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2022.

Οι τομείς με τη μεγαλύτερη συνεισφορά στην ανάπτυξη το 1ο εξάμηνο του 2023 είναι το εμπόριο, τα “Ξενοδοχεία και Εστιατόρια”, οι “Μεταφορές και Αποθήκευση”, η “Ενημέρωση και Επικοινωνίες”, το “Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο, Επισκευή μηχανοκινήτων οχημάτων”, οι “Τέχνες, Διδασκεία και Ψυχαγωγία” και οι “Άλλες Δραστηριότητες Παροχής Υπηρεσιών”.

Πίνακας 2: ΑΕΠ κατά οικονομική δραστηριότητα (NACE, Rev.2), 2022-2023, τριμηνιαία στοιχεία (μετρήσεις όγκου, στοιχεία διορθωμένα ως προς τις εποχικές διακυμάνσεις και εργάσιμες μέρες)

NACE	2022				2023					Συνεισφορά στην ανάπτυξη σε π.μ
	T1	T2	T3	T4	T1	T2	T1 2023/22	T2 2023/22	E1 2023/22	
A	93.1	93.5	93.7	93.9	93.9	94.2	0.8	0.7	0.8	0.0
B-E	408.9	402.6	407.2	405.6	412.0	415.8	0.8	3.3	2.0	0.1
C	321.9	323.4	325.2	326.3	328.4	331.5	2.0	2.5	2.3	0.1
F	363.4	359.9	364.7	364.1	369.0	371.3	1.5	3.2	2.3	0.2
G-I	1113.5	1139.3	1183.9	1157.1	1196.9	1215.7	7.5	6.7	7.1	1.4
J	543.0	550.0	557.1	564.6	571.5	578.0	5.3	5.1	5.2	0.5
K	441.5	453.9	453.9	460.6	463.6	449.8	5.0	-0.9	2.0	0.2
L	489.8	490.4	491.4	494.1	493.2	494.1	0.7	0.8	0.7	0.1
M&N	595.3	595.6	598.8	602.7	599.1	569.7	0.6	-4.3	-1.9	-0.2
O-Q	1044.0	1046.2	1049.9	1060.7	1056.6	1060.3	1.2	1.3	1.3	0.2
R-U	196.6	191.5	198.1	198.4	199.8	200.3	1.6	4.6	3.1	0.1
Σύνολο	5610.8	5646.3	5724.1	5728.1	5784.0	5780.5	3.1	2.4	2.7	2.7

A: Γεωργία, Δασοκομία και Αλιεία

B-E: Ορυχεία και Λατομεία; Μεταποίηση; Παροχή Ηλεκτρικού Ρεύματος, Φυσικού Αερίου, Ατμού και Κλιματισμού; Παροχή Νερού, Επεξεργασία Λυμάτων, Διαχείριση Αποβλήτων και Δραστηριότητες Εξυγίανσης

C: Μεταποίηση

F: Κατασκευές

G-I: Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο; Επισκευή Μηχανοκινήτων Οχημάτων και Μοτοσικλετών; Μεταφορά και Αποθήκευση; Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Υπηρεσιών Εστίασης

J: Ενημέρωση και Επικοινωνία

K: Χρηματοπιστωτικές και Ασφαλιστικές Δραστηριότητες

L: Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας

M&N: Επαγγελματικές, Επιστημονικές Και Τεχνικές Δραστηριότητες; Διοικητικές και Υποστηρικτικές Δραστηριότητες

O-Q: Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα; Υποχρεωτική Κοινωνική Ασφάλιση; Εκπαίδευση Δραστηριότητες Σχετικές με την Ανθρώπινη Υγεία και την Κοινωνική Μέριμνα

R-U: Τέχνες, Διδασκεία και Ψυχαγωγία, Επιδόρθωση Αγαθών Νοικοκυριών και Άλλες Δραστηριότητες

Πηγή: Εθνικοί Λογαριασμοί, Στατιστική Υπηρεσία

Οι αφίξεις τουριστών το 2022 έφθασαν τα 3,2 εκατομμύρια περιηγητές, παρουσιάζοντας αύξηση ύψους 65,3% σε σύγκριση με το 2021, ενώ τα έσοδα ανήλθαν στα €2,4 εκ., παρουσιάζοντας αύξηση 61,2% σε σύγκριση με το 2021. Σε σύγκριση με το 2019, οι αφίξεις περιηγητών έφθασαν το 80%, παρόλη την απώλεια της Ρωσικής αγοράς μετά την επιβολή κυρώσεων στη Ρωσία λόγω του πολέμου στην Ουκρανία, ενώ τα έσοδα ήταν αυξημένα σε σύγκριση με τις αφίξεις καθώς το 2022 έφθασαν το 91% σε σύγκριση με το 2019.

Πίνακας 3: Αφίξεις και έσοδα από τον τουρισμό, 2019- Αύγουστος 2023

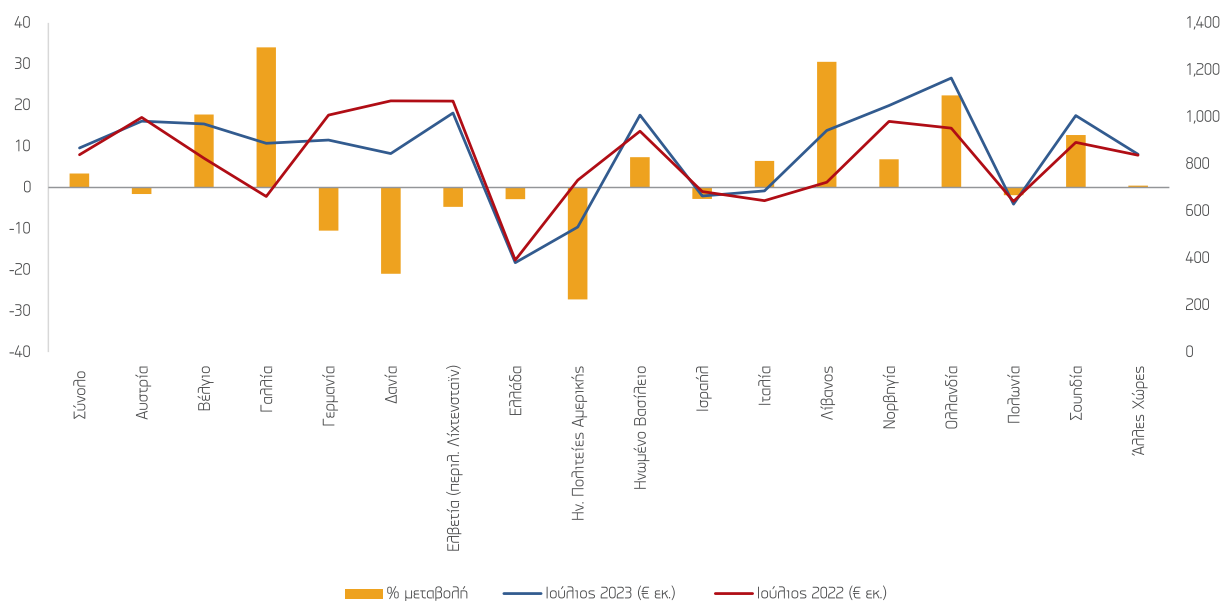
	2019	2020	2021	2022	2023
Αφίξεις περιηγητών	3.976.777	631.609	1.936.931	3.201.080	Jan-Aug 2023: 2,648,795
% ετήσιας μεταβολής		-84,1	206,7	65,3	24,5
Έσοδα (εκ. ευρώ)	2.683	392	1.514	2.439	Jan-Ιουλ 2023: 1.545
% ετήσιας μεταβολής		-85,4	286,1	61,2	26,9

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία

Την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2023, οι αφίξεις περιηγητών έφθασαν τα 2,6 εκατομμύρια, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 24,5% σε σύγκριση με το 2022, ενώ σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019, οι αφίξεις αντιστοιχούν στο 97%. Η μεγαλύτερη τουριστική αγορά το 2023 με 34% του συνόλου των τουριστών είναι το Ηνωμένο Βασίλειο, με δεύτερο το Ισραήλ με 12% και ακολουθούν Πολωνία με 7%, η Γερμανία και Ελλάδα με 5% και η Σουηδία με 4%.

Τα έσοδα από τον τουρισμό την περίοδο Ιανουαρίου – Ιουλίου 2023 υπολογίζονται σε €1.544,7 εκ. σε σύγκριση με €1.217,4 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2022 (αύξηση 26,9%), και €1.425,2 την αντίστοιχη περίοδο του 2019.

Διάγραμμα 3: Κατά Κεφαλήν Δαπάνη, Ιούλιος 2023 και Ιούλιος 2022



Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία

Η κατά κεφαλήν δαπάνη τουριστών τον Ιούλιο 2023 ανέρχεται σε €867,96 σε σύγκριση με €839,50 τον Ιούλιο 2022, σημειώνοντας αύξηση 3,4%. Τη μεγαλύτερη κατά κεφαλή δαπάνη είχαν οι τουρίστες από την Ολλανδία (με μερίδιο αφίξεων 1,4% του συνόλου για τον μήνα Ιούλιο) με €1.165,20, ενώ τη μικρότερη οι τουρίστες από Ελλάδα (με μερίδιο αφίξεων 3,1% του συνόλου για το συγκεκριμένο μήνα του 2023) με €380,56. Οι Βρετανοί τουρίστες (η μεγαλύτερη τουριστική αγορά με 33,6% του συνόλου των τουριστών τον Ιούλιο 2023) ξόδεψαν κατά μέσο όρο €94,23 ημερησίως, ενώ οι Ισραηλινοί τουρίστες (η δεύτερη μεγαλύτερη τουριστική αγορά κατά τον Ιούλιο του 2023 με 12,4% του συνόλου των αφίξεων) ξόδεψαν κατά μέσο όρο €135,44. Οι τουρίστες από την Πολωνία (τρίτη μεγαλύτερη αγορά με 5,5%), ξόδεψαν €78,66 ημερησίως.

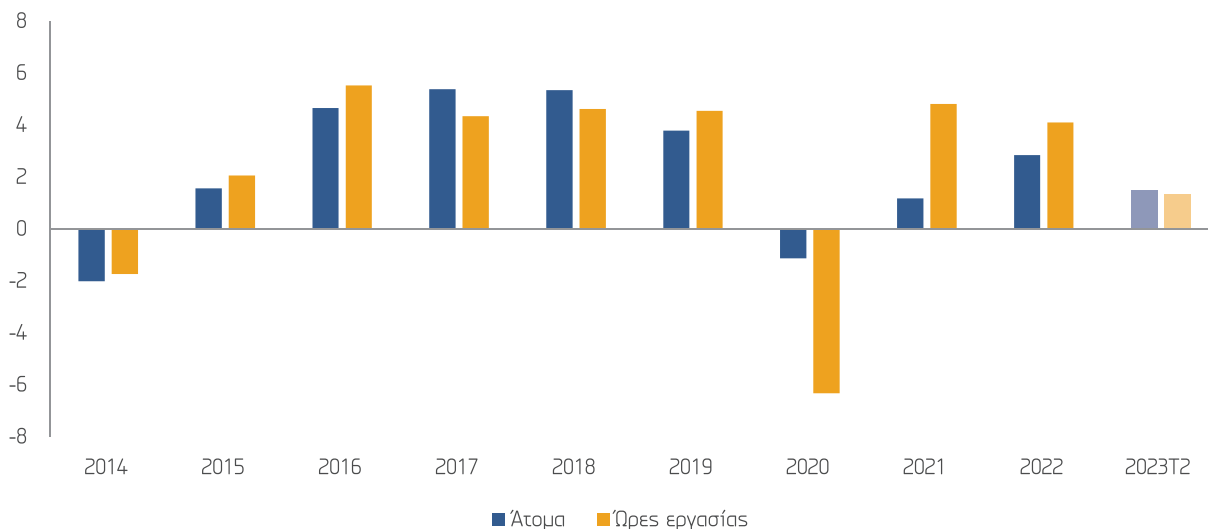
Ενδεικτικοί μηνιαίοι δείκτες που καταδεικνύουν τη σημαντική βελτίωση της οικονομίας σε συνέχεια του 2022, είναι:

- ▶ Ο κύκλος εργασιών στο λιανικό εμπόριο αυξήθηκε τόσο σε αξία όσο και σε όγκο. Συγκεκριμένα, ο δείκτης αξίας κύκλου εργασιών λιανικού εμπορίου αυξήθηκε κατά 11,2% την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2023, σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2022. Ο δείκτης όγκου κύκλου εργασιών λιανικού εμπορίου αυξήθηκε κατά 7,5% την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2023, σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2022.
- ▶ Ο δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής αυξήθηκε κατά 0,4% την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2023 σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2022. Ο δείκτης κύκλου εργασιών στη Βιομηχανία παρουσίασε αύξηση 8,5% την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2023 σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους.
- ▶ Σύμφωνα με τα στοιχεία του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας, ο συνολικός αριθμός πωλητηρίων εγγράφων την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2023 παρουσιάζεται αυξημένος κατά 20%.
- ▶ Σύμφωνα με στοιχεία από την JCC Payments Systems Ltd, οι συναλλαγές σε αξία των Κυπρίων και των ξένων στην Κύπρο μέσω πιστωτικών καρτών αυξήθηκαν κατά 38,7% και 13,6%, αντίστοιχα την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2023 σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2022.
- ▶ Ο Δείκτης Τιμών Κατοικιών (ΔΤΚ) της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου, παρουσίασε αύξηση της τάξης του 2,1% το 1ο τρίμηνο του 2023 σε σύγκριση με το 4ο τρίμηνο του 2022 και αύξηση της τάξης του 7,7% σε σύγκριση με το 1ο τρίμηνο του 2022. Η αύξηση των τιμών ακινήτων και ιδιαίτερα των διαμερισμάτων, οφείλεται στην αύξηση της ζήτησης στα αστικά κέντρα, όπως αντικατοπτρίζεται στην αύξηση των πωλητηρίων εγγράφων, ιδιαίτερα από ξένους επενδυτές (λόγω headquartering, φοροαπαλλαγής στελεχών εάν εγκατασταθούν στη Δημοκρατία, ανάπτυξη πανεπιστημίων και προσέλκυση ξένων φοιτητών, άδειες μετανάστευσης-residency, που προϋποθέτουν αγορά κατοικίας, ξένες επενδύσεις) των οποίων η ζήτηση σε ακίνητα επιδεικνύει μεγαλύτερη ανελαστικότητα σε αυξήσεις των τιμών έναντι της εγχώριας ζήτησης ακινήτων.
- ▶ Ο Δείκτης Οικονομικής Συγκυρίας (ΔΟΣ) κυμάνθηκε πάνω από τον μακροχρόνιο μέσο όρο του (100 μονάδες) κατά την περίοδο Ιανουάριος-Σεπτέμβριος 2023, υποδηλώνοντας ανθεκτική εγχώρια οικονομική δραστηριότητα. Συγκεκριμένα, ο μέσος όρος του ΔΟΣ κατά τους εννιά πρώτους μήνες του 2023 ανήλθε στο 106,2 σε σύγκριση με 101,5 της αντίστοιχης περιόδου του 2022. Οι αυξομειώσεις, όμως στο ΔΟΣ δεικνύουν το κλίμα αβεβαιότητας που επικρατεί στα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις. Το Σεπτέμβριο του 2023, ο ΔΟΣ μειώθηκε ελαφρά, κατά 1,6 μονάδες σε σύγκριση με τον Αύγουστο 2023. Η πτώση του ΔΟΣ προήλθε από την περαιτέρω αποδυνάμωση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης και την υποχώρηση του επιχειρηματικού κλίματος σε όλους τους τομείς, με εξαίρεση τον κατασκευαστικό τομέα.
- ▶ Ο Δείκτης Οικονομικής Αβεβαιότητας (ΔΟΑ) παρουσιάζει μείωση το 2023 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 2022. Τον Σεπτέμβριο του 2023 ανήλθε στο 29,6 σε σύγκριση με 32,2 τον Σεπτέμβριο του 2022. Σε σύγκριση με τον Αύγουστο του 2023, ο ΔΟΑ παρουσιάζεται αυξημένος κατά 8,3 μονάδες, λόγω αύξησης της αβεβαιότητας ανάμεσα σε καταναλωτές και σε επιχειρήσεις, κυρίως στους τομείς των υπηρεσιών και των κατασκευών

Οι φθινοπωρινές προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών για την ανάπτυξη της οικονομίας για το 2023 συνολικά, έχουν αναθεωρηθεί προς τα κάτω, σε σύγκριση με τις προβλέψεις που παρουσιάστηκαν τον περασμένο Απρίλιο στο Πρόγραμμα Σταθερότητας 2023-2026 (Απρίλιος 2023). Συγκεκριμένα, ο ρυθμός ανάπτυξης το 2023 αναμένεται να κυμανθεί γύρω στο 2,4% σε πραγματικούς όρους, σε σύγκριση με την εαρινή πρόβλεψη για ρυθμό ανάπτυξης 2,8% του Προγράμματος Σταθερότητας.

Οι συνθήκες στην αγορά εργασίας συνεχίζουν να βελτιώνονται, με αύξηση της απασχόλησης, μείωση της ανεργίας, τόσο συνολικά όσο και για τους νέους και για τους μακροχρόνια άνεργους, ενώ παρατηρείται σταδιακή αύξηση των μισθών. Η απασχόληση, σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία των Εθνικών Λογαριασμών της Στατιστικής Υπηρεσίας, αυξήθηκε κατά 1,5% σε άτομα κατά το 2ο τρίμηνο του 2023 και σε ώρες εργασίας κατά 1,3%, σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022. Κατά το 1ο εξάμηνο του τρέχοντος έτους, η απασχόληση σε άτομα αυξήθηκε κατά 1,8% και σε ώρες εργασίας κατά 2%, σε σύγκριση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2022.

Διάγραμμα 4: Απασχόληση (αριθμός εργαζομένων και ώρες εργασίας), % μεταβολή, 2014-2023Τ2



Πηγή: Εθνικοί Λογαριασμοί, Στατιστική Υπηρεσία

Η δυναμική της οικονομίας ανά τομέα φαίνεται και μέσω του αριθμού των κενών θέσεων εργασίας², όπου με βάση την τριμηνιαία Έρευνα Απασχόλησης που διεξάγει η Στατιστική Υπηρεσία, το 2ο τρίμηνο του 2023 οι κενές θέσεις εργασίας ανήλθαν στις 13.027, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 1.914 θέσεις (17,2%) σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους που ήταν 11.113. Σε σχέση με το 1ο τρίμηνο του 2023 παρατηρήθηκε αύξηση 699 θέσεων (5,7%). Το 66,5% του αριθμού των κενών θέσεων το 2ο τρίμηνο του 2023 βρίσκεται συγκεντρωμένο σε τέσσερις τομείς: Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Υπηρεσιών Εστίασης (4.080 κενές θέσεις), Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο, Επισκευή Μηχανοκίνητων Οχημάτων και Μοτοσυκλετών (2.069 κενές θέσεις), Εκπαίδευση (897 κενές θέσεις) και Μεταφορά και Αποθήκευση (857 κενές θέσεις).

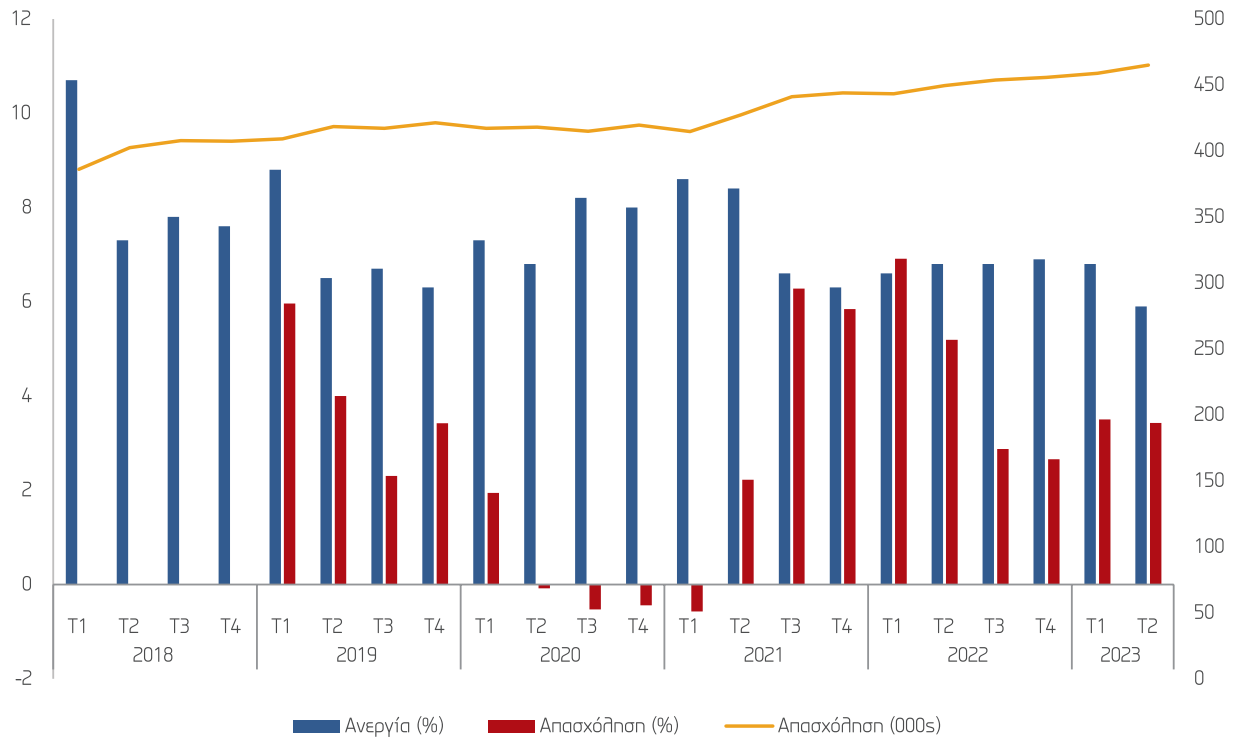
Το ποσοστό των κενών θέσεων ως προς το σύνολο των υπαλλήλων και των κενών θέσεων³ κατά το 2ο τρίμηνο του 2023 ήταν 2,9%, ενώ το προηγούμενο τρίμηνο και το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022 ήταν 2,8% και 2,7% αντίστοιχα. Τα μεγαλύτερα ποσοστά κενών θέσεων το 2ο τρίμηνο του 2023 παρατηρούνται στους Τομείς των Δραστηριοτήτων Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Υπηρεσιών Εστίασης (7,3%), Μεταφορές και Αποθήκευσης (4,5%) και Παροχής Ηλεκτρικού Ρεύματος, Φυσικού Αερίου, Ατμού και Κλιματισμού (4,1%).

Το ποσοστό ανεργίας (15+), με βάση τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού, κατά το 1ο εξάμηνο του 2023 διαμορφώθηκε στο 6,4% (6,8% το 2023Τ1 και 5,9% το 2023Τ2), έναντι ποσοστού ανεργίας 6,7% το 1ο εξάμηνο του 2022. Για ολόκληρο το 2023, η εκτίμηση είναι ότι, η ανεργία θα κυμανθεί γύρω στο 6,4%, από 6,8% που κυμάνθηκε κατά το 2022.

² Κενή θέση εργασίας: είναι η αμειβόμενη θέση που είτε δημιουργήθηκε πρόσφατα, είτε δεν έχει καταληφθεί ή πρόκειται να κενωθεί, και για την οποία ο εργοδότης αναλαμβάνει ενεργό δράση για να βρει υποψήφιο εκτός της οικείας επιχείρησης και προτίθεται να την πληρώσει είτε άμεσα είτε εντός καθορισμένου χρόνου.

³ Ποσοστό κενών θέσεων (job vacancy rate) = αριθμός κενών θέσεων / (αριθμός υπαλλήλων + αριθμός κενών θέσεων)*100

Διάγραμμα 5: Ανεργία και απασχόληση, 2018Τ1-2023Τ2



Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία (Έρευνα Εργατικού Δυναμικού)

Το ποσοστό των μακροχρόνια άνεργων στο εργατικό δυναμικό κατά το 1ο εξάμηνο του 2023 μειώθηκε στο 2,1%, έναντι 2,4% το αντίστοιχο εξάμηνο του 2022, ενώ η ανεργία μεταξύ των νέων μειώθηκε στο 15,8% το 1ο εξάμηνο του 2023 σε σύγκριση με 17,7% το αντίστοιχο εξάμηνο του 2022.

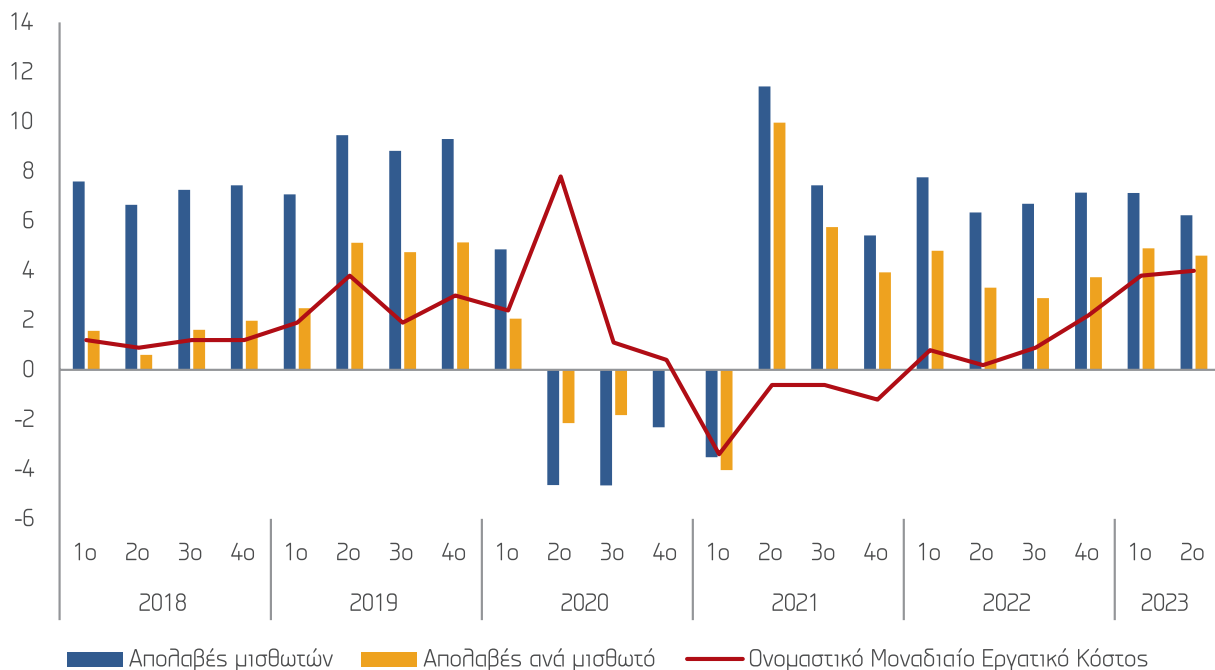
Οι απολαβές των μισθωτών αυξήθηκαν κατά 7% το 2022 σε ετήσια βάση, σε σύγκριση με ετήσια αύξηση 5,2% το 2021. Το 2023, με βάση τα τριμηνιαία διαθέσιμα στοιχεία, οι απολαβές αυξήθηκαν κατά 6,7% το 1ο εξάμηνο του τρέχοντος έτους σε σύγκριση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2022. Οι απολαβές ανά μισθωτό αυξήθηκαν κατά 4,7% το 1ο εξάμηνο του 2023. Το μοναδιαίο κόστος εργασίας (ονομαστικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος), που είναι δείκτης ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, αυξήθηκε κατά 3,9% το 2ο εξάμηνο του 2023, σε σύγκριση με οριακή αύξηση 0,5% το αντίστοιχο εξάμηνο του 2022.

Πίνακας 4: Ποσοστό ανεργίας, ανεργία στους νέους και μακροπρόθεσμη ανεργία 2018-2023Τ2, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (% στο εργατικό δυναμικό)

	Ποσοστό ανεργίας	Ποσοστό ανεργίας στους νέους	Μακροπρόθεσμη ανεργία	
	ηλικίες 15+	ηλικίες 15-24	% ανέργων	% στο εργατικό δυναμικό
2018	8,4	20,2	31,7	2,7
2019	7,1	16,6	29,1	2,1
2020	7,6	18,2	28,0	2,1
2021	7,5	17,1	34,2	2,5
2022	6,8	18,6	33,3	2,3
2023				
1ο τρίμηνο	6,8	16,0	32,2	2,2
2ο τρίμηνο	5,9	15,6	32,9	2,0

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία

Διάγραμμα 6: Απολαβές και μοναδιαίο εργατικό κόστος, 2018-2023Τ2 (ετήσια % αλλαγή)



Πηγή: Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία

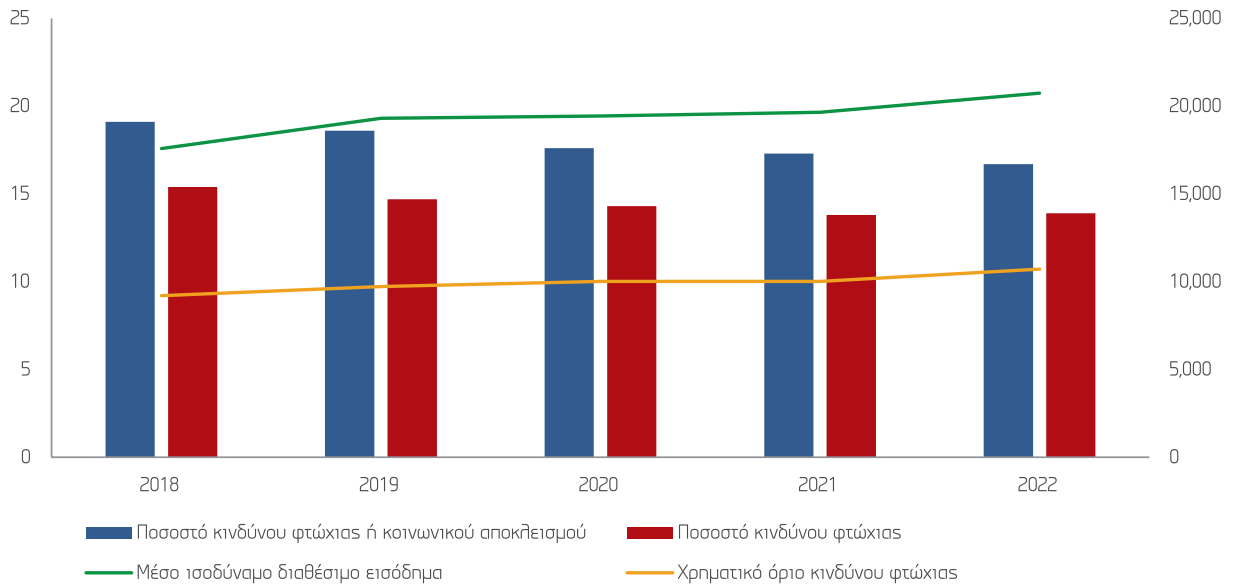
Οι κοινωνικοί δείκτες για την ανισότητα και τη φτώχεια συνέχισαν να καταγράφουν βελτίωση, ως αποτέλεσμα του βελτιωμένου οικονομικού περιβάλλοντος. Σύμφωνα με στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας, με βάση τα αποτελέσματα της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης 2021, με οικονομικό έτος αναφοράς το 2020, το Χρηματικό Όριο Κινδύνου Φτώχειας (60% του μέσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος) παρέμεινε σχεδόν στα ίδια επίπεδα μεταξύ του 2021 και του 2020, το 2021 στα €10.011 για νοικοκυριά ενός ατόμου σε σχέση με €10.022 το 2020 και στα €21.024 για νοικοκυριά με δυο ενήλικες και 2 εξαρτώμενα παιδιά, σε σχέση με €21.047 το 2020. Το ποσοστό του πληθυσμού που βρισκόταν σε Κίνδυνο Φτώχειας, δηλαδή το διαθέσιμο εισόδημα του βρισκόταν κάτω από το Χρηματικό Όριο Κινδύνου Φτώχειας, παρουσίασε μικρή μείωση, φτάνοντας στο 13,8% σε σχέση με 14,3% που ήταν το 2020.

Το 2022, το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκονταν σε **Κίνδυνο Φτώχειας ή σε Κοινωνικό Αποκλεισμό** (δείκτης AROPE – πληθυσμός που ζούσε σε νοικοκυριά με διαθέσιμο εισόδημα κάτω από το όριο της φτώχειας ή ζούσε σε νοικοκυριά με σοβαρή υλική και κοινωνική στέρηση ή ζούσε σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή δείκτη έντασης εργασίας), συνέχισε την πτωτική του πορεία των τελευταίων χρόνων και μειώθηκε στο 16,7% (ή 150.000 άτομα), σημειώνοντας σημαντική βελτίωση σε σύγκριση με την προηγούμενη χρονιά που ανερχόταν στο 17,3% (σύμφωνα με δημοσίευση της Στατιστικής Υπηρεσίας η μείωση του δείκτη AROPE το 2022 αντιστοιχεί σε 4.000 άτομα). Ο δείκτης AROPE στην Κύπρο είναι σημαντικά χαμηλότερος σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ27, όπου το 2022, 95,3 εκατομμύρια άνθρωποι, ή ποσοστό 21,6 %, διέτρεχαν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού.

Ο δείκτης AROPE είναι ψηλότερος για τις γυναίκες και το 2022 ανήλθε στο 18%, έναντι 15,3% για τους άντρες. Το ποσοστό παιδικής φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (άτομα ηλικίας 0-17 χρόνων) στην Κύπρο το 2022 ανήλθε στο 18,1% σε σύγκριση με 19,2% το 2021.

Για τα άτομα 65 ετών και άνω, ο δείκτης AROPE το 2022 ανήλθε στο 21,3% έναντι 20% το 2021.

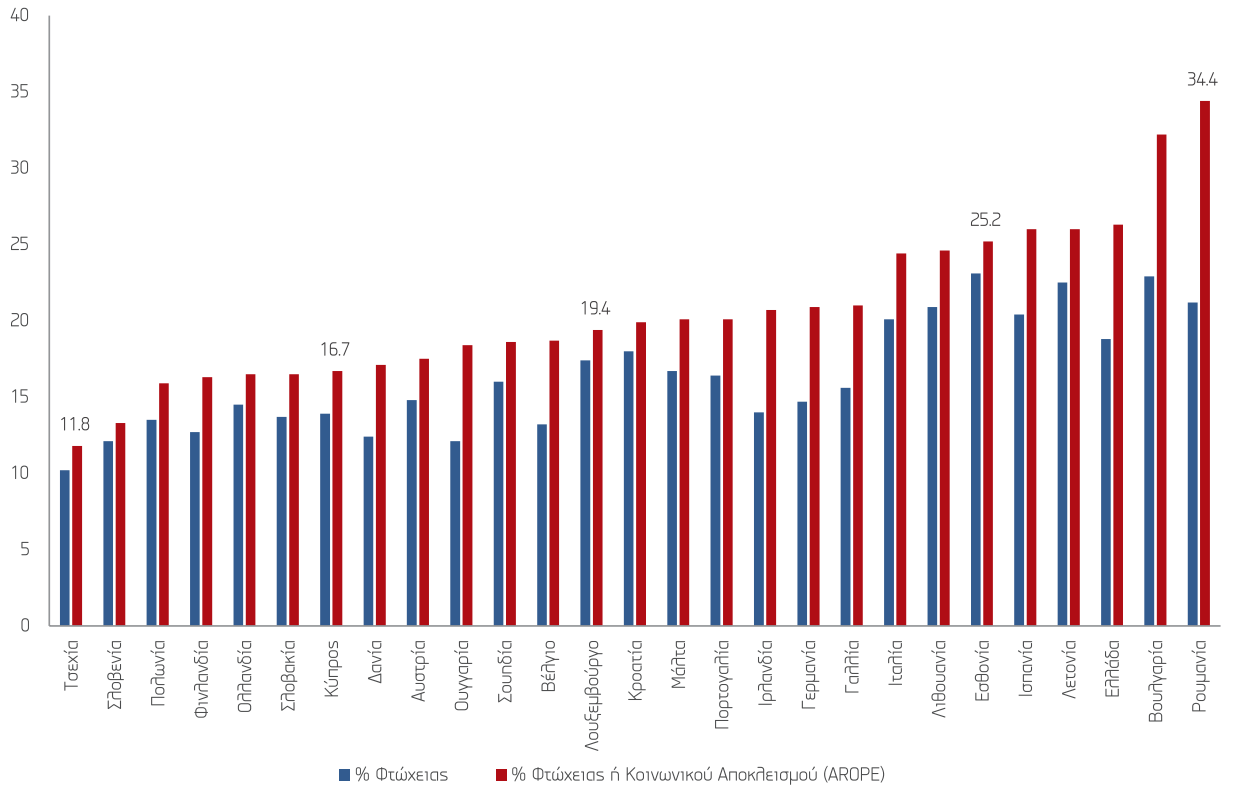
Διάγραμμα 7: Δείκτες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, 2018-2022



Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (EU-SILC) 2022 (με οικονομικό έτος αναφοράς το 2021).

Το ποσοστό του πληθυσμού που ζει κάτω από το όριο φτώχειας ήταν στο 13,9% το 2022 σε σύγκριση με 13,8% το 2021. Ο μέσος όρος της ΕΕ27 το 2022 ήταν στο 16,5% σε σύγκριση με 16,8% το 2021. Σημειώνεται ότι, το ποσοστό κινδύνου φτώχειας πριν τις κοινωνικές μεταβιβάσεις και συντάξεις ανήλθε το 2022 στο 33,3% για το σύνολο του πληθυσμού (35,6% γυναίκες και 30,8% άντρες), έναντι 35,8% το 2021 (38,4% γυναίκες και 33,1% άντρες). Το αντίστοιχο ποσοστό για τα άτομα 65 ετών και άνω ανήλθε το 2022 στο 86,4%, έναντι 88,1% το 2021.

Διάγραμμα 8: Δείκτες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού ΕΕ27, 2022



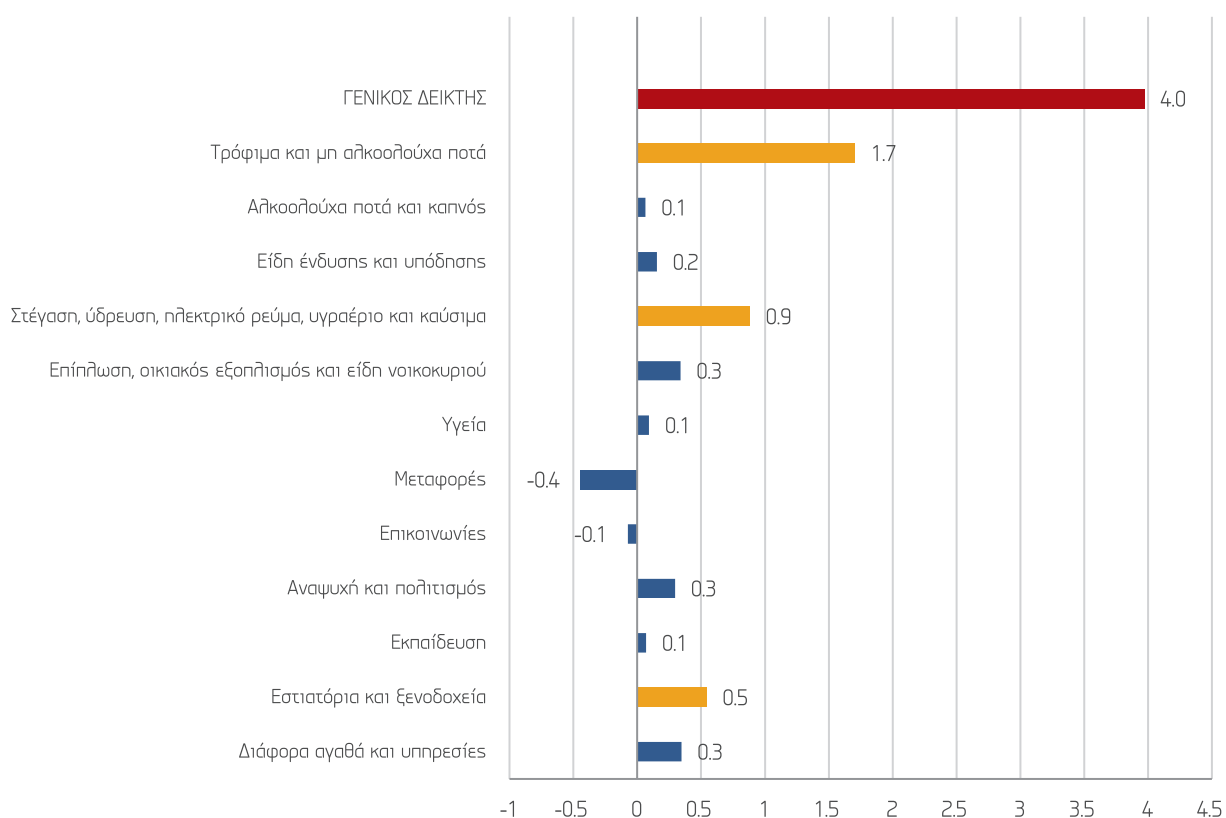
Πηγή: Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία

Ο συντελεστής Gini το 2022 παρέμεινε στο 29,4% (συντελεστής Gini=0 συνεπάγεται πλήρη ισότητα εισοδήματος). Επίσης, το 2022 το μερίδιο του εισοδήματος του πλουσιότερου 20% του πληθυσμού ήταν 4,3 φορές ψηλότερο από το εισόδημα του φτωχότερου 20% του πληθυσμού, σε σχέση με 4,2 που ήταν το 2021 (συντελεστής S80/S20).

Ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ), κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2023, σημείωσε ετήσια ποσοστιαία μεταβολή της τάξης του 4%, σε σύγκριση με πληθωρισμό 8,3% κατά την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου χρόνου. Από τον Ιούλιο 2022 ο πληθωρισμός παρουσίασε καθοδική πορεία, από ποσοστό 10,9% σε 1,5% τον Ιούλιο 2023. Τον Αύγουστο 2023 σημειώθηκε μικρή αύξηση στο ποσοστό του πληθωρισμού και ανήλθε στο 2,6%. Τη μεγαλύτερη επίδραση στη μεταβολή του ΔΤΚ κατά το οκτάμηνο Ιανουάριος-Αύγουστος 2023, είχαν οι κατηγορίες 'Τρόφιμα και μη Αλκοολούχα Ποτά', 'Στέγαση, Ύδρευση, Ηλεκτρισμός και Υγραέριο' και 'Εστιατόρια και Ξενοδοχεία' οι οποίες συνεισέφεραν θετικά με 1,7, 0,9 και 0,5 ποσοστιαίες μονάδες στον πληθωρισμό, αντίστοιχα.

Πιο συγκεκριμένα, η κατηγορία 'Τρόφιμα και μη-Αλκοολούχα Ποτά' του ΔΤΚ, παρουσίασε αύξηση 9% κατά την υπό αναφορά περίοδο σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2022, κυρίως λόγω των αυξήσεων στις τιμές γάλακτος, τυριών και αυγών (13,3%), κρέατος (12,1%), ψωμιού και δημητριακών (7,5%), καθώς και των τιμών των μη αλκοολούχων ποτών (13,8%), με συνολική συνεισφορά στον πληθωρισμό ύψους 1,3 ποσοστιαίων μονάδων.

Διάγραμμα 9: Ετήσια % μεταβολή του ΔΤΚ Ιανουάριος - Αύγουστος 2023, κατά κατηγορία



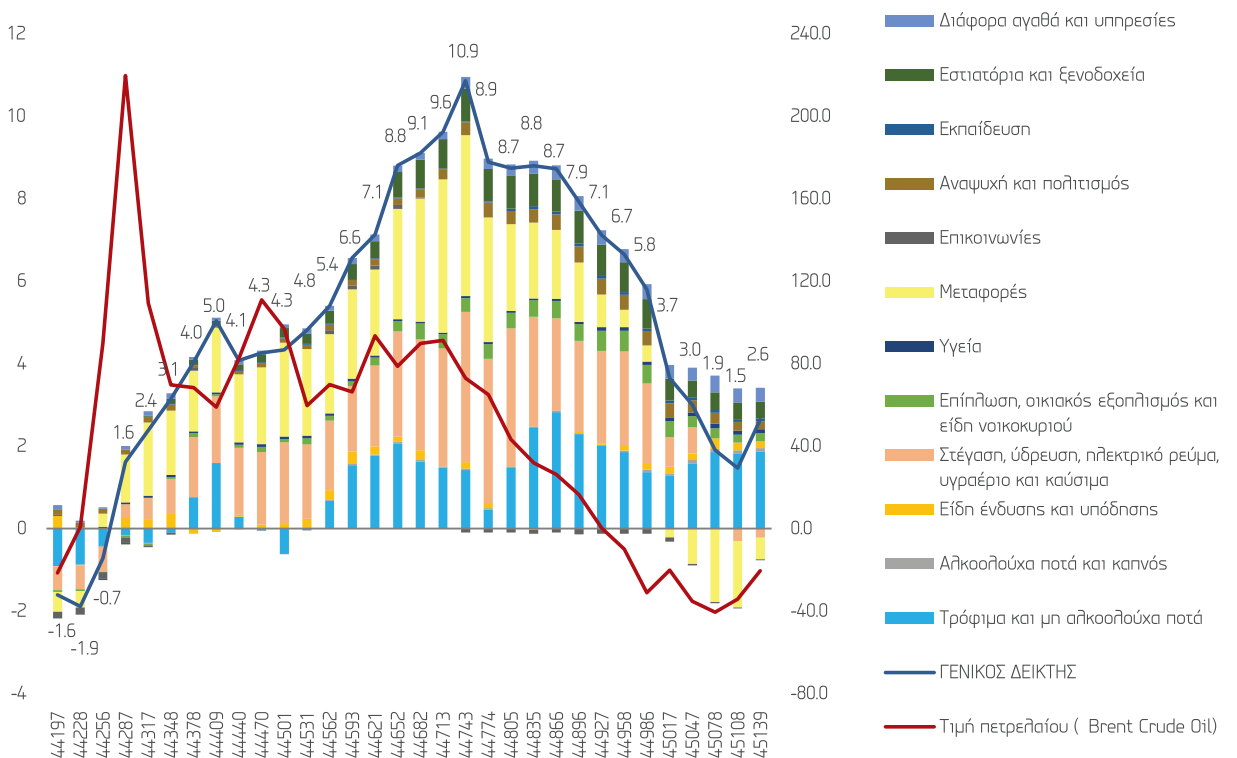
Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία

Παράλληλα, η κατηγορία 'Στέγαση, Ύδρευση, Ηλεκτρισμός και Υγραέριο' παρουσίασε αύξηση 6,5%, λόγω των αυξήσεων στις τιμές του ηλεκτρικού ρεύματος, του υγραερίου και των καυσίμων (αύξηση 6,8%), συνεισφέροντας θετικά στον πληθωρισμό κατά το 1ο εξάμηνο του 2023 με 0,9 ποσοστιαίες μονάδες, παρά τις μειώσεις που παρατηρήθηκαν στις διεθνείς τιμές πετρελαίου από τον Ιανουάριο 2023. Συγκεκριμένα, οι διεθνείς τιμές πετρελαίου κατά την υπό αναφορά περίοδο παρουσίασαν μείωση 24,5% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι, από μέσο όρο 106,74 σε 80,58 δολάρια το βαρέλι. Η υποτίμηση του δολαρίου έναντι του ευρώ, από συναλλαγματική ισοτιμία δολάριο/ ευρώ 1,07 κατά μέσο όρο την περίοδο Ιανουάριος-Αύγουστος 2022, σε 1,09 την αντίστοιχη περίοδο φέτος, είχε ως αποτέλεσμα την περαιτέρω μείωση των διεθνών τιμών πετρελαίου σε τιμές ευρώ, η οποία ανήλθε σε 25,9% (από μέσο όρο 99,76 σε 73,93 ευρώ το βαρέλι).

Επίσης, η κατηγορία 'Εστιατόρια και Ξενοδοχεία' συνεισέφερε στην αύξηση του ΔTK με 0,5 ποσοστιαίες μονάδες κατά την περίοδο Ιανουάριος-Αύγουστος 2023, ενώ παρουσίασε ετήσια ποσοστιαία μεταβολή ύψους 6,3%, κυρίως λόγω των αυξήσεων στις τιμές υπηρεσιών τροφοδοσίας (αύξηση 6,2%).

Ανοδική πορεία παρουσίασε και ο δομικός πληθωρισμός κατά το υπό αναφορά οκτάμηνο, ο οποίος ανήλθε στο 5,3% σε σύγκριση με 4,3% την αντίστοιχη περίοδο το 2022. Το αποτέλεσμα αυτό ήταν απόρροια των αυξήσεων που παρατηρήθηκαν και σε άλλες κατηγορίες του ΔTK, όπως για παράδειγμα στις τιμές για άλλα αγαθά και υπηρεσίες κάτω από την κατηγορία 'διάφορα αγαθά και υπηρεσίες' (4,3%), στις τιμές για επίπλωση, οικιακό εξοπλισμό και είδη νοικοκυριού (5,8%), για αγορά αυτοκινήτων (9,6%), για αναψυχή και πολιτισμό (5,3%) καθώς επίσης και στις τιμές για συνήθη συντήρηση κατοικίας (10,3%). Σημειώνεται ότι, η συνεισφορά των πιο πάνω αυτών κατηγοριών στη μεταβολή του ΔTK κατά την περίοδο Ιανουάριος-Αύγουστος 2023, ήταν συνολικά ύψους 1,5 ποσοστιαίων μονάδων. Για ολόκληρο το 2023, εκτιμάται ότι ο πληθωρισμός θα κυμανθεί γύρω στο 3,8%, σε σύγκριση με 8,4% το 2022.

Διάγραμμα 10: Ετήσια % μεταβολή του ΔTK Ιανουάριος 2021 - Αύγουστος 2023/ Συνεισφορά τιμών αγαθών και υπηρεσιών στη μεταβολή του ΔTK και % μεταβολή διεθνών τιμών πετρελαίου



Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία

Το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (ΙΤΣ) κατά το 2022 αυξήθηκε στο 9,1% του ΑΕΠ σε σύγκριση με έλλειμμα ύψους 6,8% το 2021. Σύμφωνα με τα προκαταρκτικά στοιχεία του ισοζυγίου πληρωμών για το 1ο τρίμηνο του 2023, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών διευρύνθηκε περαιτέρω σε €1,876.1 εκ. (-6.5% του ΑΕΠ), σε σύγκριση με έλλειμμα ύψους €699.6 εκ. το 1ο τρίμηνο του 2022 (-2.6% του ΑΕΠ). Προσαρμόζοντας τα στοιχεία ως προς την επίδραση των οντοτήτων ειδικού σκοπού (SPEs), δηλαδή κατατάσσοντας τις SPEs ως μη κάτοικους, το έλλειμμα διαμορφώθηκε στα €1,242.3 εκ. (-4.3% του ΑΕΠ) το 2023Τ1, έναντι ελλείμματος ύψους €708.5 εκ. (-2.6% του ΑΕΠ) το 2022Τ1. Σημειώνεται ότι, τα όρια για το ΙΤΣ που θέτει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στα πλαίσια του ελέγχου των μακροοικονομικών ανισορροπιών, ως τα μέγιστα αποδεκτά είναι έλλειμμα/πλεόνασμα -4/6% του ΑΕΠ.

Η αύξηση του ελλείμματος του ΙΤΣ προήλθε κυρίως από την επιδείνωση του ελλείμματος του Ισοζυγίου Αγαθών. Επιπρόσθετα, η χειροτέρευση του πλεονάσματος Υπηρεσιών και σε λιγότερο βαθμό η αύξηση του ελλείμματος του Πρωτογενούς Εισοδήματος, συνέβαλαν στη διεύρυνση του ελλείμματος αυτού. Οι εν λόγω εξελίξεις αντισταθμίστηκαν, εν μέρει, από το μειωμένο έλλειμμα που κατέγραψε το Δευτερογενές Εισόδημα.

Πίνακας 5: Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών, 2010-2023Τ1, % ΑΕΠ

	Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	Εμπορικό Ισοζύγιο	Ισοζύγιο Αγαθών	Ισοζύγιο υπηρεσιών
2010	-10,7	-8,3	-24,0	15,7
2011	-2,3	-3,8	-21,4	17,6
2012	-3,9	-1,9	-19,4	17,5
2013	-1,5	1,6	-17,7	19,3
2014	-4,1	0,9	-18,8	19,7
2015	-0,4	2,6	-18,1	20,7
2016	-4,2	1,7	-21,9	23,6
2017	-5,0	-0,5	-24,4	23,9
2018	-4,0	1,3	-20,9	22,2
2019	-5,6	1,0	-20,0	21,0
2020	-10,1	-1,4	-19,2	17,9
2021	-6,8	2,9	-18,0	20,9
2022	-9,1	-0,4	-21,8	21,4
1ο τρίμηνο 2022	-2,6	-0,7	-5,0	4,3
1ο τρίμηνο 2023	-6,5	-4,7	-8,0	3,3

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου

Η διεθνής επενδυτική θέση (ΔΕΘ) σημείωσε χειροτέρευση παρουσιάζοντας καθαρή θέση παθητικού στα €29.019,6 εκ. (100,4% του ΑΕΠ), έναντι €28.439,5 εκ. (105,3% του ΑΕΠ) που ήταν το 2022Τ4. Η ΔΕΘ, με την προσαρμογή των στοιχείων ως προς την επίδραση των SPEs, κατέγραψε καθαρή θέση παθητικού στα €10.901,1 εκ. (37,7% του ΑΕΠ) το 2023Τ1, έναντι €11.037,3 εκ. (40,9% του ΑΕΠ) το 2022Τ4. Σημειώνεται ότι, το όριο που θέτει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στα πλαίσια του ελέγχου των μακροοικονομικών ανισορροπιών, ως το μέγιστο αποδεκτό είναι έλλειμμα στη ΔΕΘ μέχρι 35% του ΑΕΠ.

1.3 Μεσοπρόθεσμες Προοπτικές 2024-2026

Σύμφωνα με το βασικό μακροοικονομικό σενάριο, η οικονομία το 2024 αναμένεται να ανακάμψει από την επιβράδυνση το 2023 και να αναπτυχθεί με έναν υψηλότερο ρυθμό. Ακολούθως, η οικονομία αναμένεται να επιταχύνει ξανά και να επιστρέψει σε κανονικούς ρυθμούς, με τον τουριστικό τομέα και τους συναφείς κλάδους να αναμένεται να έχουν ανακάμψει πλήρως έως το 2023 και να παρουσιάσουν περαιτέρω άνοδο.

Η ανάπτυξη την περίοδο 2024-2026 θα υποστηριχθεί κυρίως από την εγχώρια αγορά και πιο συγκεκριμένα την ιδιωτική κατανάλωση και τις επενδύσεις παγίου κεφαλαίου. Η ιδιωτική κατανάλωση αναμένεται να συνεχίσει με θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης, αλλά με βραδύτερο ρυθμό κοντά στον μέσο όρο, και να παραμείνει σημαντικός μοχλός ανάπτυξης. Οι επενδύσεις αναμένεται επίσης να αποτελέσουν σημαντικό μοχλό ανάπτυξης. Η συνεισφορά τους θα γίνει κυρίως μέσω ενός σημαντικού αριθμού ιδιωτικών επενδυτικών έργων που βρίσκονται επί του παρόντος υπό εξέλιξη, καθώς και από έργα στο πλαίσιο του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) που στοχεύουν στην υποστήριξη της ψηφιακής και πράσινης ανάπτυξης, καθώς και μεταρρυθμιστικών έργων. Το Σχέδιο επιδότησης επιτοκίου που εισήγαγε η Κυβέρνηση για νέα στεγαστικά δάνεια και έκλεισε τέλος του 2021 (με περίοδο εκταμίευσης 3 ετών), θα έχει θετική συμβολή και στην επένδυση σε κατοικίες. Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αναμένεται να παρουσιάσουν κάποια σταθεροποίηση και μέτρια ανάπτυξη το 2024 και να αυξηθούν σταδιακά από το 2025, με τις καθαρές εξαγωγές να συμβάλουν θετικά στην ανάπτυξη μόνο την περίοδο 2025-2026.

Ωστόσο, η αβεβαιότητα γύρω από τις μακροοικονομικές προοπτικές παραμένει υψηλή λόγω του δύσκολου εξωτερικού περιβάλλοντος από τον συνεχιζόμενο πόλεμο Ρωσίας-Ουκρανίας. Οι κύριοι καθοδικοί κίνδυνοι για το βασικό μακροοικονομικό σενάριο προκύπτουν από πιο δυσμενείς εξωτερικές προοπτικές, τα επιτόκια να παραμείνουν υψηλότερα για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, ψηλότερες τιμές πετρελαίου αλλά και από χαμηλότερες από τις αναμενόμενες επιδόσεις των εξαγωγών που δεν σχετίζονται με τον τουρισμό λόγω των κυρώσεων. Θετική κίνδυνοι (δηλαδή παράγοντες που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε μεγαλύτερο από τον προβλεπόμενο ρυθμό ανάπτυξης) αποτελούν μια υψηλότερη από την προβλεπόμενη υλοποίηση ιδιωτικών επενδυτικών σχεδίων και μια καλύτερη απόδοση του τουριστικού τομέα.

Σημειώνεται, όμως, ότι, κατά τη συγγραφή του παρόντος κειμένου και ενώ οι φθινοπωρινές προβλέψεις έχουν ολοκληρωθεί, έχει ξεσπάσει μια επιορόσθετη πηγή πιθανής οικονομικής αστάθειας λόγω της πρόσφατης έναρξης πολεμικής σύρραξης στο Ισραήλ και τη Λωρίδα της Γάζας. Καθώς στο παρόν στάδιο είναι αδύνατον να προβλεφθεί η διάρκεια της σύρραξης και το μέγεθος της καταστροφής που αυτή μπορεί να προκαλέσει, δεν είναι δυνατόν να ποσοτικοποιηθούν οι όποιοι κίνδυνοι στην κυπριακή οικονομία.

Συγκεκριμένα, ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας το 2024 αναμένεται να κυμανθεί γύρω στο 2,9% και τα έτη 2025-2026 να κυμανθεί κατά μέσο όρο γύρω στο 3,2% σε πραγματικούς όρους. Στην αγορά εργασίας, το ποσοστό ανεργίας το 2024 αναμένεται να μειωθεί στο 5,8% του εργατικού δυναμικού, και ακολούθως, με την περαιτέρω βελτίωση της αγοράς εργασίας, να περιορισθεί στο 5,3% το 2025 και στη συνέχεια στο 5,0% το 2026. Ο πληθωρισμός το 2024 προβλέπεται να κυμανθεί γύρω στο 2,5% και για το 2025-2026 αναμένεται να κυμανθεί στο 2,0% αντίστοιχα.

Πίνακας 6: Οικονομικοί Δείκτες/ Προβλέψεις 2022-2026

	2022	2023n	2024n	2025n	2026n
Ρυθμός Ανάπτυξης (%)	5,6	2,4	2,9	3,1	3,2
Πληθωρισμός ΔTK (%)	8,4	3,8	2,5	2,0	2,0
Ανεργία (%)	6,8	6,4	5,8	5,3	5,0

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών

1.4 Εξελίξεις στον τραπεζικό τομέα

Τον Ιούνιο 2023 το συνολικό ενεργητικό του τραπεζικού τομέα ανήλθε σε €64 δισ., παραμένοντας ουσιαστικά σταθερό σε σχέση με τα €63,8 δισ. ενεργητικό που καταγράφηκαν στα τέλη του 2022, και σημειώνοντας μείωση άνω των €2 δισ. από το 2021 κυρίως λόγω μείωσης των συνολικών δανείων του τραπεζικού τομέα.

Όσον αφορά τον καταμερισμό του ενεργητικού, τα ρευστά διαθέσιμα έχουν μειωθεί από 41,0% του συνολικού ενεργητικού στα τέλη 2022 στο 39,1% στα τέλη Ιουνίου 2023, παραμένοντας όμως η μεγαλύτερη κατηγορία περιουσιακών στοιχείων. Τα δάνεια αποτελούν τη δεύτερη μεγαλύτερη κατηγορία περιουσιακών στοιχείων και η οποία έχει σημειώσει αύξηση στο 38,5% (2022: 36,8%) του ενεργητικού.

Ο τομέας παραμένει καλά κεφαλαιοποιημένος. Ο δείκτης πρωτοβάθμιων κεφαλαίων CET1 σημείωσε αύξηση στο 18,9% τον Ιούνιο 2023 σε σχέση με 17,8% στα τέλη του 2022, ενώ ο συνολικός δείκτης φερεγγυότητας σημείωσε βελτίωση στο 23,3% τον Ιούνιο 2023 από 21,3% στα τέλη του 2022. Στην ενίσχυση της κεφαλαιακής θέσης συνέειφερε η αυξημένη κερδοφορία καθώς και οι εκδόσεις ομολόγων στις οποίες προχώρησαν οι δύο μεγαλύτερες κυπριακές τράπεζες.

Πριν την αύξηση των βασικών επιτοκίων, η διακύμανση της κερδοφορίας σχετίστηκε άμεσα με το ύψος των απαιτούμενων προβλέψεων επί δανείων. Η σημαντική αύξηση των επιτοκίων που ξεκίνησε τον Ιούλιο 2022 λειτούργησε ιδιαίτερα ευεργετικά στην κερδοφορία του τραπεζικού τομέα. Εξαιρουμένων των υποκαταστημάτων τρίτων χωρών, στους πρώτους έξι μήνες του 2023 καταγράφηκαν κέρδη ύψους €584 εκ. στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα λόγω των σημαντικών επιτοκιακών εσόδων από την πλεονάζουσα ρευστότητα αλλά και από το δανειακό χαρτοφυλάκιο. Το 2022 καταγράφηκαν κέρδη ύψους €223 εκ. ενώ το 2021 καταγράφηκαν κέρδη €18 εκ.

Με τη σημαντική ενίσχυση της κερδοφορίας και κατ' επέκταση των κεφαλαιακών αποθεμάτων, ο τραπεζικός τομέας θα διαθέτει ενισχυμένους πόρους για να αντιμετωπίσει τυχόν επιδείνωση της ποιότητας χαρτοφυλακίου αλλά και να επενδύσει στην τεχνολογική αναβάθμιση.

Όσον αφορά τη ρευστότητα, οι κυπριακές τράπεζες συνεχίζουν να διατηρούν σχετικά υψηλά αποθέματα με το δείκτη κάλυψης ρευστότητας (Liquidity Coverage Ratio) και το δείκτη καθαρής σταθερής χρηματοδότησης (Net Stable Funding Ratio) να υπερβαίνουν σημαντικά την ελάχιστη κανονιστική απαίτηση. Η ρευστότητα χρηματοδοτείται κυρίως από καταθέσεις, με το μερίδιο άλλων μέσων, όπως ομολόγων, να παραμένει χαμηλό.

Οι καταθέσεις στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα ανήλθαν στα €51,8 δισ. τον Αύγουστο 2023, παραμένοντας ουσιαστικά σε σταθερό επίπεδο από τον Δεκέμβριο του 2022 (€52,1 δισ.), ενώ σύνολο των δανείων μειώθηκε στα €25,0 δισ. τον Αύγουστο του 2023, έναντι €26,1 δισ. τον Δεκέμβριο του 2022.

Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ) συνεχίζουν να σημειώνουν βελτίωση, αφού ανέρχονταν στα €2,1 δισ. τον Ιούνιο 2023 (8,7% των συνολικών δανείων) σε σύγκριση με €2,3 δισ. στα τέλη 2022. Παράλληλα, ο λόγος των προβλέψεων προς ΜΕΔ (δείκτης κάλυψης) διαμορφώθηκε στο 50,4% τον Ιούνιο 2023 σημειώνοντας βελτίωση από το δείκτη ύψους 47,5% τον Δεκέμβριο του 2022.

Εξελίξεις στα επιτόκια

Ακολουθώντας τη πολιτική των μεγαλύτερων κεντρικών τραπεζών του κόσμου, το Εκτελεστικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) προχώρησε σε δέκα διαδοχικές αυξήσεις των βασικών επιτοκίων προσδιορίζοντας μία συνολική αύξηση 4,5 ποσοστιαίων μονάδων (αύξηση του Επιτοκίου διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων από -0,50% τον Ιούλιο 2022 σε 4,00% τον Σεπτέμβριο 2023).

Η απόφαση της ΕΚΤ στηρίχθηκε στην αρχή της διασφάλισης της έγκαιρης επαναφοράς του πληθωρισμού στο μεσοπρόθεσμο στόχο της ΕΚΤ του 2%, μετά την υπερβολική αύξηση του πληθωρισμού ο οποίος είναι πιθανόν να παραμείνει σε επίπεδα πάνω από το στόχο για παρατεταμένη χρονική περίοδο. Η αύξηση των επιτοκίων δρα καταλυτικά στον περιορισμό του πληθωρισμού, μέσω μετριασμού της ζήτησης και περιορισμού των προσδοκίων για επιτάχυνση του πληθωρισμού ώστε να μειωθούν και δευτερογενείς πληθωριστικές πιέσεις μέσω αυξήσεων στους μισθούς.

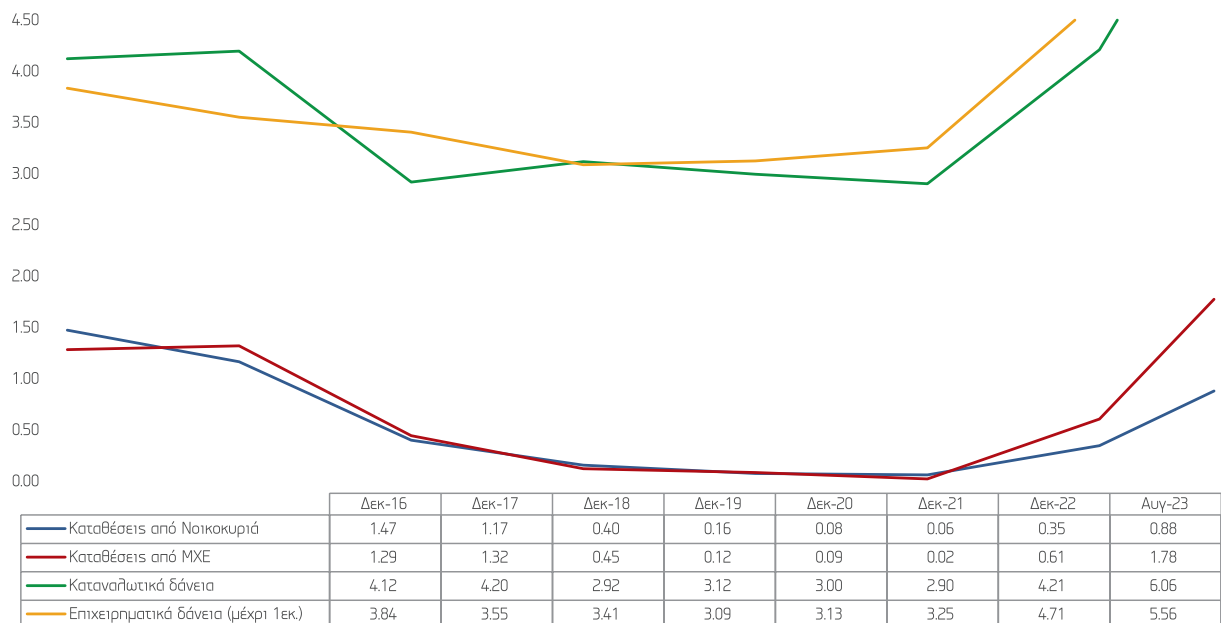
Διάγραμμα 11: Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια, 2014-2023



Πηγή: Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου

Στην Κύπρο τα καταθετικά επιτόκια νοικοκυριών και επιχειρήσεων σημείωσαν αυξήσεις με το επιτόκιο σε καταθέσεις νοικοκυριών και επιχειρήσεων τον Αύγουστο 2023 να διαμορφώνεται στο 0,88% και 1,78% αντίστοιχα. Κατά μέσο όρο τα δανειστικά επιτόκια για νέα επιχειρηματικά δάνεια για ποσό μέχρι 1 εκ. ευρώ ανήλθαν στο 5,29%, ενώ για νέα οικιστικά δάνεια στο 4,09%, σημειώνοντας ελαφριά άνοδο σε σχέση με τα μέσα επιτόκια ύψους 3,69% και 2,55% αντίστοιχα κατά το 2022. Η γενική τάση ήταν ότι σημειώθηκαν μικρότερες αυξήσεις καταθετικών επιτοκίων και με χρονική υστέρηση σε σχέση με τις αυξήσεις δανειστικών επιτοκίων.

Διάγραμμα 12: Τραπεζικά επιτόκια (δάνεια και καταθέσεις), 2016-2023



Πηγή: Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου

1.5 Ανάλυση Κινδύνων

Οι κίνδυνοι που περιβάλλουν τις αναθεωρημένες μακροοικονομικές προβλέψεις για την κυπριακή οικονομία που παρουσιάζονται στην παρούσα έκδοση είναι κυρίως αρνητικοί. Χαρακτηρίζονται από σημαντική αβεβαιότητα που προέρχεται από το εξωτερικό περιβάλλον, εν μέσω περιβάλλοντος ψηλού πληθωρισμού και δανειστικών επιτοκίων, ακραίων καιρικών συνθηκών και γεωπολιτικής αστάθειας, τόσο λόγω του συνεχιζόμενου πολέμου μεταξύ Ρωσίας-Ουκρανίας όσο και της πρόσφατης πολεμικής σύρραξης που ξέσπασε στη Μέση Ανατολή κατά τη συγγραφή του παρόντος κειμένου και της οποίας η έκβαση και οι επιπτώσεις είναι πολύ αβέβαιες στο παρόν στάδιο:

- i. Ψηλότερα από τα αναμενόμενα επίπεδα πληθωρισμού.
- ii. Περαιτέρω αυξήσεις στα βασικά επιτόκια από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), με συνεπακόλουθη μεγαλύτερη από την αναμενόμενη αύξηση των εγχώριων δανειστικών επιτοκίων, καταστέλλοντας περαιτέρω την κατανάλωση και τις επενδύσεις και, κατά συνέπεια το ρυθμό ανάπτυξης της κυπριακής οικονομίας.
- iii. Αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων λόγω των αυξημένων δανειστικών επιτοκίων.
- iv. Πιο σοβαρή από την προβλεπόμενη επιβράδυνση στην ευρωζώνη και σε άλλους βασικούς εμπορικούς εταίρους, με αρνητικές επιπτώσεις σε βασικούς παραγωγικούς τομείς της κυπριακής οικονομίας.
- v. Αυξημένες πηγές γεωπολιτικής αστάθειας, μετά και την πρόσφατη κλιμάκωση της έντασης στην Ανατολική Μεσόγειο.
- vi. Συνέχιση ή και επιβολή νέων κυρώσεων στη Ρωσία και Λευκορωσία με άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις στην ευρωπαϊκή οικονομία, συμπεριλαμβανομένης της Κύπρου. Οι επιπτώσεις αυτές περιλαμβάνουν την περαιτέρω διατάραξη της εφοδιαστικής αλυσίδας, καθώς και σημαντική αύξηση του πληθωρισμού, ο οποίος διαβρώνει το πραγματικό εισόδημα των πολιτών, με αρνητικές επιπτώσεις στην κατανάλωση και στα έσοδα του κράτους.
- vii. Επιπτώσεις από την παγκόσμια κλιματική αλλαγή που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε δυσμενείς εγχώριους και παγκόσμιους κλυδωνισμούς προσφοράς και ζήτησης.
- viii. Εμφάνιση ακραίων καιρικών φαινομένων στην Κύπρο λόγω κλιματικής αλλαγής με επιπτώσεις σε παραγωγικούς τομείς της οικονομίας που δεν έχουν προβλεφθεί.
- ix. Αυξημένες σε σύγκριση με τις προβλεπόμενες δημόσιες δαπάνες (δείτε δημοσιονομικούς κινδύνους).

Πρόσθετα, όσον αφορά τις δημοσιονομικές προβλέψεις που παρουσιάζονται στο Κεφάλαιο 2, οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι προκύπτουν κυρίως από:

- i. Μεγαλύτερες από τις αναμενόμενες λειτουργικές δαπάνες λόγω μεγαλύτερου από το προβλεπόμενου πληθωρισμού (κυρίως λόγω της αύξησης των τιμών των καυσίμων και της ενέργειας) και του κόστους κατασκευαστικών έργων (ένεκα της αύξησης του κόστους των πρώτων υλών).
- ii. Δαπάνες από μη εξυπηρετούμενα δάνεια που παραχωρήθηκαν τα προηγούμενα χρόνια μέσω διαφόρων Οντοτήτων Δημοσίου και άλλων χρηματοπιστωτικών οργανισμών σε φυσικά πρόσωπα.
- iii. Ενεργοποίηση ενδεχόμενων υποχρεώσεων που πηγάζουν από κρατικές εγγυήσεις.
- iv. Αύξηση δαπανών για την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους λόγω αύξησης των επιτοκίων της ΕΚΤ, καθώς και της πολιτικής που ακολουθεί η ΕΚΤ ως προς την αγορά ομολόγων, του έκτακτου προγράμματος αγοράς στοιχείων ενεργητικού λόγω πανδημίας, μέσω της επανεπένδυσης χρέους που λήγει στο χαρτοφυλάκιο της και κατ' επέκταση αύξησης των αποδόσεων των κρατικών ομολόγων.
- v. Ενδεχόμενες υποχρεώσεις που δύναται να προκύψουν σε βάρος της Δημοκρατίας από μη βιώσιμα συνταξιοδοτικά ταμεία, δικαστικές υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον της Δικαιοσύνης και αφορούν, μεταξύ άλλων, υποθέσεις σε σχέση με αποφάσεις της Αρχής Εξυγίανσης των Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων.

- vi. Αρνητικές οικονομικές επιδόσεις των κρατικών οργανισμών, των Αρχών Τοπικών Αυτοδιοίκησης και των συμβάσεων που έχουν γίνει στα πλαίσια Συμπράξεων Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα.
- vii. Ενδεχόμενη επιβολή προστίμων λόγω μη συμμόρφωσης, μερικών ή πλήρως, με το Κοινοτικό Κεκτημένο.
- viii. Επιβάρυνση των δημόσιων οικονομικών από το ΓεΣΥ, κυρίως μέσω ανάγκης χρηματοδότησης των ελλειμμάτων του ΟΚΥΠΥ για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από την περίοδο που έχει καθοριστεί από τη σχετική νομοθεσία και η οποία λήγει στις 31/05/2024, ή από τη μη ανάληψη υποχρεώσεων που προβλέπεται από το ΓεΣΤ από το σφαιρικό προϋπολογισμού του ΟΑΥ.
- ix. Απώλεια εσόδων από τη μη επίτευξη οροσήμων συγχρηματοδοτούμενων έργων και έργων του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΣΑΑ).
- x. Υπέρμετρες δαπάνες που ενδέχεται να προκύψουν από την αυξημένη ροή μεταναστών.
- xi. Υπέρμετρες δαπάνες που δεν συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη ή/και δεν συνεισφέρουν στην αύξηση των εσόδων και στη βελτίωση της παραγωγικότητας της οικονομίας.
- xii. Δυσμενέστερες εξελίξεις στο μακροοικονομικό περιβάλλον (δείτε μακροοικονομικούς κινδύνους) που θα οδηγήσουν σε χαμηλότερο από τον προβλεπόμενο ρυθμό ανάπτυξης και επιπέδου ανεργίας και συνεπακόλουθης επιδείνωσης των δημοσιονομικών δεικτών, ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, καθώς και του επιπέδου ανεργίας.
- xiii. Επιβάρυνση των δημόσιων δαπανών λόγω συνεπειών από την κλιματική αλλαγή όπως φυσικές καταστροφές και ανάγκη για αποζημιώσεις στο γεωργικό τομέα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

Από τις 23 Μαρτίου 2020, μετά την έγκριση της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ) από το Συμβούλιο της ΕΕ, η γενική ρήτρα διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης παραμένει ενεργοποιημένη μέχρι και το τέλος του 2023, στοχεύοντας στη συντονισμένη αντιμετώπιση της πανδημίας και των επιπτώσεων που αυτή προκάλεσε στην ευρωπαϊκή και την παγκόσμια οικονομία, λαμβανομένης παράλληλα υπόψη και της εξαιρετικά μεγάλης αβεβαιότητας γύρω από τις οικονομικές εξελίξεις από τον πόλεμο της Ρωσίας στην Ουκρανία. Στόχος της ενεργοποίησης της γενικής ρήτρας διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, είναι η παροχή της δυνατότητας στα κράτη μέλη να αποκλίνουν από τις δημοσιονομικές υποχρεώσεις που θα ίσχυαν κανονικά.

Το 2021 το δημοσιονομικό ισοζύγιο παρουσίασε σημαντική βελτίωση 3,8 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ, με το έλλειμμα να περιορίζεται από 5,7% του ΑΕΠ (-€1.253 εκ.) το 2020 σε 1,9% του ΑΕΠ (-€446 εκ.) το 2021. Η παρουσία ελλείμματος στο δημοσιονομικό ισοζύγιο κατά το υπό αναφορά έτος, παρά τη σημαντική ανάκαμψη της οικονομίας, όπου το πραγματικό ΑΕΠ παρουσίασε αύξηση 6,6% ξεπερνώντας τα προ πανδημίας επίπεδα, ήταν απόρροια του κόστους των μέτρων για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας, ύψους περίπου 3% του ΑΕΠ. Το πρωτογενές ισοζύγιο ήταν οριακά ελλειμματικό ύψους €10 εκ. (-0,04% του ΑΕΠ) σε σύγκριση με πρωτογενές έλλειμμα ύψους €795 εκ. (-3,6% του ΑΕΠ) τον προηγούμενο χρόνο.

Το 2022, το δημοσιονομικό ισοζύγιο της γενικής κυβέρνησης παρουσίασε περαιτέρω βελτίωση 4,5 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ, σημειώνοντας πλεόνασμα ύψους €693 εκ (2,6% του ΑΕΠ), απόρροια τόσο της απόσυρσης των πλείστων μέτρων που λήφθηκαν στον πλαίσιο της αντιμετώπισης της πανδημίας, όσο και των συνεχιζόμενων βελτιώσεων στο οικονομικό περιβάλλον. Το πρωτογενές ισοζύγιο ήταν επίσης πλεονασματικό ύψους €1.101 εκ (4,1% του ΑΕΠ) σε σύγκριση με πρωτογενές έλλειμμα €10 εκ. (-0,04% του ΑΕΠ) τον προηγούμενο χρόνο. Σημειώνεται ότι το κόστος από τα μέτρα για την αντιμετώπιση των πληθωριστικών πιέσεων, όπως για παράδειγμα η επιδότηση λογαριασμών ηλεκτρικού ρεύματος, οι μειωμένοι φόροι κατανάλωσης στα καύσιμα, κ.α., είχαν συνολικά επιβάρυνση ύψους 0,7% του ΑΕΠ στους λογαριασμούς της γενικής κυβέρνησης για το 2022.

Το 2023 το δημοσιονομικό ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης προβλέπεται να παραμείνει πλεονασματικό, λαμβανομένης υπόψη της σημαντικής επίδοσης στα δημοσιονομικά αποτελέσματα κατά τους πρώτους επτά μήνες του έτους, καθώς επίσης του εκτιμώμενου κόστους για την αντιμετώπιση των πληθωριστικών πιέσεων ύψους 0,5% του ΑΕΠ. Παράλληλα, το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ αναμένεται να συνεχίσει την πτωτική του πορεία, σε πλήρη συμμόρφωση με τους κανόνες της ΕΕ. Οι προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών για το 2023 είναι για δημοσιονομικό πλεόνασμα ύψους 2,5% και για δημόσιο χρέος 81,8% ως ποσοστά του ΑΕΠ.

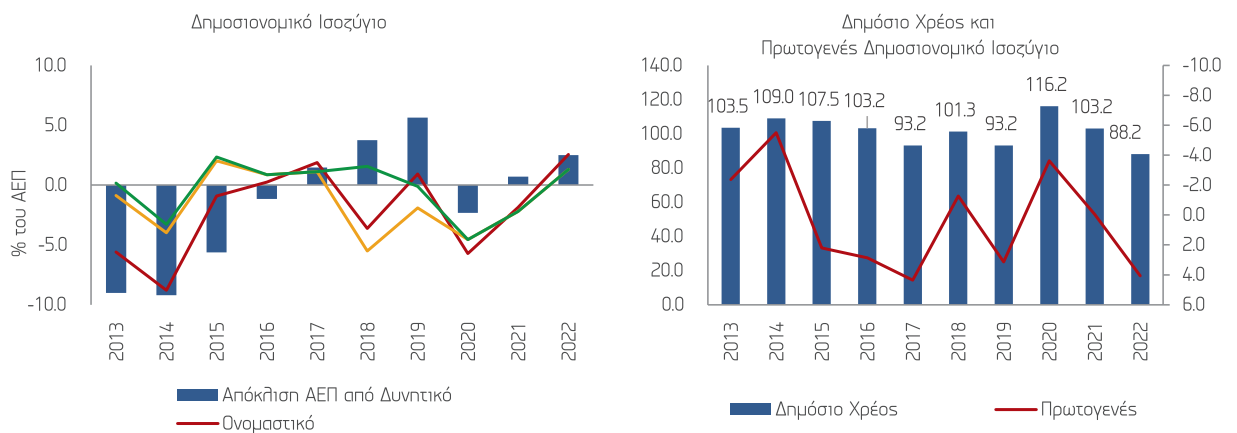
Μεσοπρόθεσμα αναμένεται περαιτέρω βελτίωση στη δημοσιονομική θέση της Γενικής Κυβέρνησης, όπου το δημοσιονομικό ισοζύγιο προβλέπεται να ανέλθει σε πλεόνασμα ύψους 2,7% κατά μέσο όρο την περίοδο 2024-2026. Σε διαθρωτικούς όρους, το δημοσιονομικό ισοζύγιο προβλέπεται να είναι πλεονασματικό ύψους 2,2% του ΑΕΠ το 2026. Τέλος, το δημόσιο χρέος αναμένεται να συνεχίσει την πτωτική του πορεία και προβλέπεται να μειωθεί στο 63% του ΑΕΠ στο τέλος του 2026.

2.1 Δημοσιονομικές Εξελίξεις 2022-2023

Το δημοσιονομικό ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης το 2022 ήταν πλεονασματικό ύψους €692,9 εκ., ή 2,6% ως ποσοστό του ΑΕΠ σε σύγκριση με έλλειμμα €446,1 εκ., ή -1,9% ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2021, παρουσιάζοντας σημαντική βελτίωση 4,5 π.μ. του ΑΕΠ. Το πρωτογενές ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης το 2022 ήταν πλεονασματικό ύψους €1.100,5 εκ., ή 4,1% ως ποσοστό του ΑΕΠ, σε σύγκριση με οριακά ελλειμματικό πρωτογενές ισοζύγιο ύψους €9,2 εκ. το 2021.

Η σημαντική βελτίωση της δημοσιονομικής θέσης κατά το 2022, ήταν απόρροια τόσο της απόσυρσης των πλείστων μέτρων για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας με εκτιμώμενη δημοσιονομική επιβάρυνση ύψους 2,9% το 2022, όσο και του σημαντικού ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ κατά το υπό αναφορά έτος ύψους 5,6% σε πραγματικούς όρους.

Διάγραμμα 13: Δημοσιονομικό Ισοζύγιο (ονομαστικό, πρωτογενές και διαρθρωτικό), Απόκλιση δυνητικού ΑΕΠ και Δημόσιο Χρέος, % ΑΕΠ, 2013-2022



Το δημοσιονομικό ισοζύγιο κατά το 2022, προσαρμοσμένο κυκλικά, ήταν πλεονασματικό της τάξης του 1,3% του ΑΕΠ σε σύγκριση με έλλειμμα 2,2% του ΑΕΠ τον προηγούμενο χρόνο. Το διαρθρωτικό δημοσιονομικό ισοζύγιο, εξαιρουμένων δηλαδή των εφάπαξ μέτρων, παρουσίασε επίσης πλεόνασμα 1,3% του ΑΕΠ το 2022, σε σύγκριση με ελλειμματικό διαρθρωτικό ισοζύγιο 2,3% του ΑΕΠ τον προηγούμενο χρόνο.⁴

Το δημόσιο χρέος μειώθηκε στα €23,8 δις κατά το τέλος του 2022, ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ περιορίστηκε στο 88,2% του ΑΕΠ, σε σύγκριση με €24,8 δις ή 103,2% ως ποσοστό του ΑΕΠ το τέλος του 2021. Η μείωση αυτή αποδίδεται στην αποπληρωμή χρέους κατά το υπό αναφορά έτος, κυρίως μέσω της μείωσης των ρευστών διαθεσίμων, τα οποία είχαν παρουσιάσει σημαντική αύξηση το 2020 λόγω της αναθεώρησης της πολιτικής χρηματοδότησης με απότοκο τη συσσώρευση ταμειακών διαθεσίμων για την κάλυψη αναγκών ενόψει της κρίσης της πανδημίας.

Το δημοσιονομικό ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης κατά το 1ο εξάμηνο του 2023⁵ ήταν πλεονασματικό ύψους €240,7 εκ. και ως ποσοστό του ΑΕΠ 0,8%, σε σύγκριση με έλλειμμα ύψους €120,2 εκ. κατά το αντίστοιχο εξάμηνο του προηγούμενου έτους (-0,4% του ΑΕΠ). Αντίστοιχα, το πρωτογενές ισοζύγιο, δηλαδή το ισοζύγιο εξαιρουμένου του κόστους εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους, ήταν πλεονασματικό κατά την υπό αναφορά περίοδο και ανήλθε στα €434,7 εκ., σε σύγκριση με πρωτογενές πλεόνασμα ύψους €84,1 εκ. κατά το αντίστοιχο εξάμηνο του προηγούμενου χρόνου. Ως ποσοστό του ΑΕΠ, το πρωτογενές ισοζύγιο

⁴ Το διαρθρωτικό και κυκλικό ισοζύγιο συνάδουν, καθώς τα έκτακτα μέτρα για στήριξη της οικονομίας και των εργαζομένων λόγω της πανδημίας δεν τυγχάνουν χειρισμού ως εφάπαξ μέτρα.

⁵ Τα δημοσιονομικά αποτελέσματα του 1ου εξαμήνου 2023 παρουσιάζονται διαφοροποιημένα σε σχέση με αυτά που παρουσιάστηκαν στην Εξαμηνιαία Έκθεση Δημοσιονομικής Πολιτικής 2023, η οποία υποβλήθηκε στο Υπουργικό Συμβούλιο τέλος-Αυγούστου 2023.

κατά το 1ο εξάμηνο του 2023 ήταν πλεονασματικό της τάξης του 1,5% σε σύγκριση με πρωτογενές πλεόνασμα ύψους 0,3% κατά το αντίστοιχο εξάμηνο του 2022.

Το **σύνολο των εσόδων** της Γενικής Κυβέρνησης κατά την υπό αναφορά περίοδο ανήλθε στα €5.647,4 εκ. σε σύγκριση με €4.822,8 εκ. κατά το αντίστοιχο εξάμηνο του προηγούμενου χρόνου, παρουσιάζοντας αύξηση 17,1%. Όλες οι κατηγορίες εσόδων παρουσίασαν αύξηση κατά το πρώτο εξάμηνο του 2023, ενώ τη μεγαλύτερη συνεισφορά στην αύξηση αυτή των εσόδων είχαν οι κοινωνικές εισφορές ύψους 5,2 ποσοστιαίων μονάδων.

Συγκεκριμένα, κατά το 1ο εξάμηνο του 2023 τα έσοδα από κοινωνικές εισφορές στα Ταμεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων και στο πλαίσιο του ΓεΣΥ, ανήλθαν συνολικά στα €1.729,9 εκ. σε σύγκριση με €1.479,6 εκ. κατά το 1ο εξάμηνο του 2022, παρουσιάζοντας ετήσια ποσοστιαία μεταβολή 16,9%, αύξηση η οποία αντικατοπτρίζει τη σημαντική βελτίωση στην αγορά εργασίας.

Αύξηση παρουσίασαν επίσης και τα έσοδα από φόρους στην παραγωγή και εισαγωγές κατά το 1ο εξάμηνο του 2023, από €1.781,4 εκ. το αντίστοιχο εξάμηνο το 2022 σε €2.000,9 εκ. παρουσιάζοντας ετήσια ποσοστιαία μεταβολή 12,3%. Η θετική αυτή εξέλιξη οφείλεται κυρίως στην ιδιαίτερα αυξημένη ζήτηση σε σύγκριση με τα περσινά επίπεδα, αντικατοπτρίζοντας την αυξημένη ζήτηση σε σύγκριση με τα περσινά επίπεδα, τη βελτίωση της οικονομικής δραστηριότητας και την αύξηση στην κατανάλωση.

Σημαντική συνεισφορά στην αύξηση των δημόσιων εσόδων παρουσίασαν επίσης και οι εισπράξεις από φόρους στο εισόδημα και τον πλούτο, οι οποίες ανήλθαν στα €1.262,4 εκ. σε σύγκριση με €1.023,4 εκ. κατά το 1ο εξάμηνο του προηγούμενου χρόνου, παρουσιάζοντας ετήσια ποσοστιαία μεταβολή 23,4%. Σημαντική αύξηση κάτω από την κατηγορία αυτή των εσόδων παρουσίασαν οι εισπράξεις φόρου εισοδήματος υπαλλήλων της τάξης του 6,1%, από €386,2 εκ. το 1ο εξάμηνο του 2022 σε €409,7 εκ. το 1ο εξάμηνο του τρέχοντος έτους, απόρροια της συνεχιζόμενης βελτίωσης στην αγορά εργασίας, καθώς επίσης και οι εισπράξεις εταιρικού φόρου ύψους 36,8%, από €253,2 εκ. το 1ο εξάμηνο του 2022 σε €346,5 εκ. το 1ο εξάμηνο το 2023, αντικατοπτρίζοντας αυξημένη κερδοφορία των επιχειρήσεων.

Τα έσοδα από εισόδημα περιουσίας, όπως έσοδα από μερίσματα Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, παρουσίασαν αύξηση 2,5%, από €52 εκ. το 1ο εξάμηνο του 2022 σε €53,3 εκ. το αντίστοιχο εξάμηνο το 2022. Τέλος, η κατηγορία 'άλλα έσοδα' παρουσίασε αύξηση 23,6%, από €486,1 εκ. το 1ο εξάμηνο του 2022 σε €600,9 εκ. το 1ο εξάμηνο του 2023.

Πίνακας 7: Δημόσια Οικονομικά Γενικής Κυβέρνησης

εκ. €	αποτελέσματα 1ου εξαμήνου			ετήσια αποτελέσματα/ εκτιμήσεις		
	2022	2023	ετήσια % μεταβ.	2022	2023*	ετήσια % μεταβ.
1. Σύνολο Εσόδων Γενικής Κυβέρνησης	4.822,8	5.647,4	17,1	11.714,6	12.936,6	10,4
Φόροι στην παραγωγή και εισαγωγές	1.781,4	2.000,9	12,3	4.033,5	4.402,1	9,1
Τρέχοντες φόροι στο εισόδημα-πλούτο	1.023,4	1.262,4	23,4	2.924,2	3.264,3	11,6
Φόροι κεφαλαίου	0,3	0,0	-	0,5	0,5	-
Κοινωνικές εισφορές	1.479,6	1.729,9	16,9	3.122,0	3.524,1	12,9
Εισόδημα περιουσίας	52,0	53,3	2,5	114,9	114,9	0,0
Άλλα έσοδα	486,1	600,9	23,6	1.519,5	1.630,7	7,3
2. Σύνολο Εξόδων Γενικής Κυβέρνησης	4.943,0	5.406,7	9,4	11.021,7	12.207,9	10,8
Ενδιάμεση κατανάλωση	654,4	643,2	-1,7	1.498,0	1.570,8	4,9
Απολαβές προσωπικού	1.462,7	1.621,4	10,8	3.179,2	3.549,3	11,6
Κοινωνικές παροχές	2.039,0	2.211,7	8,5	4.195,2	4.624,0	10,2
Τόκοι πληρωτέοι	204,3	194,0	-5,0	407,6	387,4	-4,9
Επιδοτήσεις	38,2	94,0	146,1	139,3	202,7	45,5
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	219,8	287,6	30,8	713,3	916,8	28,5
Άλλα έξοδα	324,7	354,8	9,3	889,1	956,8	7,6
Δημοσιονομικό Ισοζύγιο (ΕΣΟΛ 2010)	-120,2	240,7		692,9	728,7	
% ΑΕΠ	-0,4	0,8		2,6	2,5	
Πρωτογενές Ισοζύγιο (ΕΣΟΛ 2010)	84,1	434,7		1.100,5	1.116,1	
% ΑΕΠ	0,3	1,5		4,1	3,9	

2023*: Εκτίμηση, Υπουργείο Οικονομικών

Οι **συνολικές δαπάνες** της Γενικής Κυβέρνησης κατά το 1ο εξάμηνο του 2023 παρουσίασαν αύξηση 9,4% και ανήλθαν στα €5.406,6 εκ. σε σύγκριση με €4.943,1 εκ. κατά το αντίστοιχο εξάμηνο του προηγούμενου χρόνου, κυρίως λόγω των δαπανών για κοινωνικές παροχές, οι οποίες συνεισέφεραν θετικά στην ετήσια ποσοστιαία μεταβολή των δημόσιων δαπανών με 3,5 ποσοστιαίες μονάδες.

Συγκεκριμένα, οι δαπάνες για κοινωνικές παροχές παρουσίασαν αύξηση 8,5%, από €2.039 εκ. κατά το 1ο εξάμηνο το 2022 σε €2.211,7 εκ. το αντίστοιχο εξάμηνο φέτος. Η αύξηση αυτή οφείλεται εν μέρη στις αυξημένες δαπάνες οι οποίες διενεργήθηκαν στα πλαίσια του ΓεΣΥ (€64 εκ.), καθώς επίσης και στις αυξημένες δαπάνες που διενεργήθηκαν από το Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων για συντάξεις γήρατος (€46,4 εκ.), για συντάξεις χρείας (€8,2 εκ.), καθώς επίσης για επίδομα μητρότητας (€4,9 εκ.).

Οι απολαβές προσωπικού ανήλθαν στα €1.621,4 εκ. το 1ο εξάμηνο του 2023 σε σύγκριση με €1.462,7 εκ. το αντίστοιχο εξάμηνο του προηγούμενου χρόνου, παρουσιάζοντας αύξηση 10,8%. Η αύξηση της κατηγορίας αυτής των δαπανών οφείλεται εν μέρη στον τερματισμό των μειωμένων συντελεστών της μείωσης των απολαβών και των συντάξεων (συνεισφορά 2,6 ποσοστιαίες μονάδες), στα αυξημένα τιμαριθμικά επιδόματα (συνεισφορά 2,5 ποσοστιαίες μονάδες) απόρροια του ιδιαίτερα ψηλού πληθωρισμού κατά το προηγούμενο έτος, καθώς επίσης στις αυξημένες δαπάνες για φιλοδωρήματα (συνεισφορά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες).

Οι δαπάνες για ενδιάμεση κατανάλωση κατά το 1ο εξάμηνο του 2023 ανήλθαν στα €643,2 εκ. σε σύγκριση με €654,3 εκ. το αντίστοιχο εξάμηνο του προηγούμενου χρόνου, παρουσιάζοντας μείωση 1,7%, κυρίως λόγω

των μειωμένων δαπανών για αγορά ζωοτροφών κατά €15,6 εκ. στο πλαίσιο στήριξης της κτηνοτροφίας πέρυσι εν όψει των πληθωριστικών τάσεων.

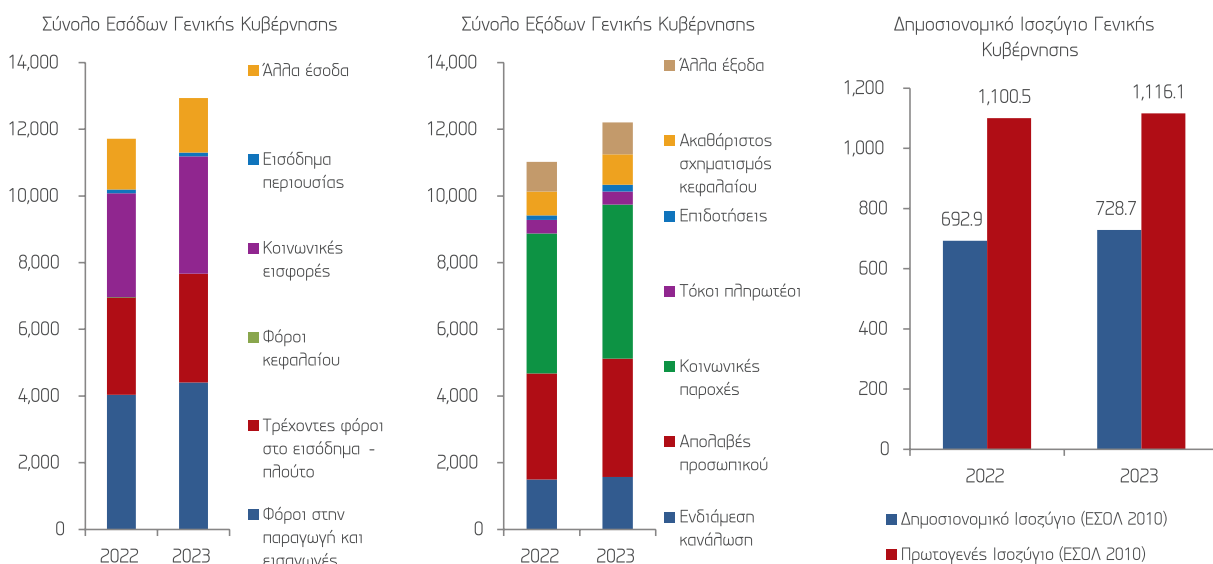
Οι δαπάνες για επιδοτήσεις αυξήθηκαν σημαντικά στα €94 εκ. σε σύγκριση με €38,2 εκ. κατά το αντίστοιχο εξάμηνο το 2022, παρουσιάζοντας αύξηση 146,1%, κυρίως λόγω του αυξημένου κόστους της επιδότησης ηλεκτρικού ρεύματος, ως μέτρο για την αντιμετώπιση του κόστους αγοράς ενέργειας, κατά περίπου €36 εκ.

Σημαντική αύξηση παρουσίασαν επίσης οι κεφαλαιουχικές δαπάνες ύψους 30,8%, οι οποίες ανήλθαν στα €287,6 εκ. το 1ο εξάμηνο του 2023 σε σύγκριση με €219,8 εκ. κατά το αντίστοιχο εξάμηνο του 2022, κυρίως λόγω των αυξημένων δαπανών για αμυντική θωράκιση, ενώ οι δαπάνες για τόκους μειώθηκαν, από €204,3 εκ. σε €194 εκ., δηλαδή μείωση 5%.

Τέλος, η κατηγορία 'άλλα έξοδα' παρουσίασε αύξηση 9,3%, από €324,7 εκ. το 1ο εξάμηνο του 2022 σε €354,8 εκ. το 1ο εξάμηνο του 2023.

Σύμφωνα με τις αναθεωρημένες προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών για ολόκληρο το 2023, το δημοσιονομικό ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης αναμένεται να παραμείνει πλεονασματικό ύψους €728,7 εκ., ή πλεόνασμα 2,5% ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Διάγραμμα 14: Σύνολο εσόδων-εξόδων & δημοσιονομικό και πρωτογενές ισοζύγιο, 2022-2023η



Πιο συγκεκριμένα, τα δημόσια έσοδα αναμένεται να παρουσιάσουν αύξηση 10,4% σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο, ενώ οι δημόσιες δαπάνες προβλέπεται να παρουσιάσουν αύξηση 10,8% το 2023.

Το πρωτογενές δημοσιονομικό ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης αναμένεται να είναι επίσης πλεονασματικό ύψους €1.116,1 εκ., ή 3,9% ως ποσοστό του ΑΕΠ. Σε διαρθρωτικούς όρους, το δημοσιονομικό ισοζύγιο εκτιμάται πλεονασματικό ύψους 1,9% του ΑΕΠ. Τέλος, το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ εκτιμάται να μειωθεί περαιτέρω στο 81,8% τέλος του 2023, σε σύγκριση με 88,2% το 2022.

2.2 Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΜΔΠ) 2024-2026

Σύμφωνα με το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ) (Οδηγία 2011/85/ΕΕ της 8ης Νοεμβρίου 2011), τα κράτη μέλη πέραν του ετησίου κρατικού προϋπολογισμού ετοιμάζουν και ΜΔΠ στο οποίο περιλαμβάνουν τους δημοσιονομικούς τους σχεδιασμούς για την επόμενη τριετία. Η ετοιμασία του ΜΔΠ έχει ενσωματωθεί και στον περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και του Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμο, όπου καίριες Οδηγίες/Κανονισμοί της ΕΕ που αφορούν τη σταθερότητα και τη συνοχή της ΕΕ, όπως η οικονομική/δημοσιονομική σταθερότητα των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ, έχουν ενσωματωθεί και στο εθνικό νομοθετικό πλαίσιο.

Έσοδα και Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης 2024

Τα έσοδα της Γενικής Κυβέρνησης κατά το 2024 προβλέπεται να παρουσιάσουν αύξηση 7,2% και να ανέλθουν στα €13.862 εκ. σε σύγκριση με €12.937 εκ. το 2023. Η αύξηση αυτή οφείλεται τόσο στην αναμενόμενη περαιτέρω βελτίωση της οικονομικής δραστηριότητας και συνακόλουθα στην αύξηση των επενδύσεων και στην απασχόληση, με αποτέλεσμα την αύξηση των φορολογικών εσόδων, όσο και στη σημαντική αύξηση των κοινωνικών εισφορών, απόρροια των αυξημένων συντελεστών στο ΤΚΑ από 1η Ιανουαρίου 2024.

Οι εισπράξεις από φόρους σε εισόδημα και περιουσία αναμένεται να παρουσιάσουν αύξηση 5,6% το 2024, ως απόρροια της αναμενόμενης συνεχιζόμενης βελτίωσης στην αγορά εργασίας και της κερδοφορίας των επιχειρήσεων μέσω της προβλεπόμενης ανάπτυξης της οικονομίας, ενώ η εισπράξεις από φόρους στην παραγωγή και εισαγωγές προβλέπεται να αυξηθούν κατά 4,9% μέσω της αναμενόμενης αύξησης της οικονομικής δραστηριότητας.

Οι κοινωνικές εισφορές προβλέπεται να παρουσιάσουν αύξηση ιδιαίτερη αύξηση ύψους 13,1% κατά το υπό αναφορά έτος, κυρίως λόγω της αύξησης των συντελεστών εισφορών στο ΤΚΑ από 1η Ιανουαρίου 2024, ως ο σχετικός Νόμος, αλλά και μέσω της αναμενόμενης βελτίωσης στην αγορά εργασίας .

Τέλος, η κατηγορία 'άλλα έσοδα' εκτιμάται ότι θα παρουσιάσει αύξηση 3,9% το 2024 σε σύγκριση με το 2023, σε συνάρτηση με την αναμενόμενη υλοποίηση έργων κάτω από το ΣΑΑ για την Κύπρο.

Οι δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης προβλέπεται να παρουσιάσουν αύξηση το 2024 της τάξης του 6,4% και να ανέλθουν στα €12.991 εκ. σε σύγκριση με €12.208 εκ. το 2023. Σημαντικότερος λόγος για την αύξηση αυτή των δημόσιων δαπανών προβλέπεται να είναι η αύξηση στις κοινωνικές παροχές, οι οποίες εκτιμάται να ανέλθουν στα €4.991 εκ. από €4.624 εκ. το 2023, παρουσιάζοντας αύξηση 7,9%. Η αύξηση αυτή αναμένεται να προέλθει τόσο από τις αναμενόμενες αυξημένες δαπάνες στο πλαίσιο του ΓεΣΥ, όσο και από αυξημένες δαπάνες για συντάξεις γήρατος και για επιδόματα.

Οι δαπάνες για απολαβές προσωπικού αναμένεται να συνεισφέρουν επίσης σημαντικά στην αύξηση των δημόσιων δαπανών το 2023, οι οποίες εκτιμάται να αυξηθούν κατά 7,2%, από €3.549 εκ. το 2023 σε €3.806 εκ., λόγω κυρίως της αυξημένης τιμαριθμικής αναπροσαρμογής τους, από 50% ενσωμάτωση του πληθωρισμού στον Δείκτη υπολογισμού του τιμαριθμικού επιδόματος, σε 66,7% ενσωμάτωση από 1η Ιουνίου 2023, ως η Αναθεωρημένη Μεταβατική Συμφωνία για την ΑΤΑ.

Οι δαπάνες για ενδιάμεση κατανάλωση το 2024 αναμένεται να παρουσιάσουν αύξηση 5,8%, από €1.571 εκ. το 2023 σε €1.662 εκ., ενώ οι δαπάνες για επιδοτήσεις προβλέπεται να αυξηθούν στα €213 εκ. από €203 εκ. το 2023, δηλαδή αύξηση 5,2%.

Τέλος, οι κεφαλαιουχικές δαπάνες εκτιμάται να αυξηθούν κατά €1,6% και να ανέλθουν στα €932 εκ. από €917 εκ. το 2023, σε συνάρτηση με τα προβλεπόμενα έργα κάτω από το ΣΑΑ, ενώ οι δαπάνες κάτω από την κατηγορία 'άλλες δαπάνες', προβλέπεται να παρουσιάσουν οριακή μείωση 0,9%, από €957 εκ. το 2023 σε €948 εκ. το 2024.

ΜΔΠ 2024-2025

Με βάση το ΜΔΠ του 2025-2026, τα προβλεπόμενα έσοδα για το 2025 υπολογίζονται να ανέλθουν στα €14.477 εκ. και το 2026 στα €14.904 εκ., παρουσιάζοντας αύξηση ύψους 4,4% και 2,9%, αντίστοιχα.

Πίνακας 8: Έσοδα Γενικής Κυβέρνησης 2022-2026

€ εκ	Τελικά 2022	2023 Εκτ.	23/22 % μεταβ.	2024 Πρόβλ.	24/23 % μεταβ.	2025 Πρόβλ.	25/24 % μεταβ.	2026 Πρόβλ.	26/25 % μεταβ.
Σύνολο Εσόδων Γενικής Κυβέρνησης	11.715	12.937	10,4	13.862	7,2	14.477	4,4	14.904	2,9
Φόροι στην παραγωγή και εισαγωγές	4.034	4.402	9,1	4.619	4,9	4.821	4,4	5.035	4,4
Τρέχοντες φόροι στο εισόδημα-πλούτο	2.924	3.264	11,6	3.448	5,6	3.624	5,1	3.808	5,1
Κοινωνικές εισφορές	3.122	3.524	12,9	3.985	13,1	4.163	4,5	4.347	4,4
Φόροι κεφαλαίου	1	1	0,0	1	0,0	1	0,0	1	0,0
Εισόδημα περιουσίας	115	115	0,0	115	0,0	115	0,0	115	0,0
Άλλα έσοδα	1.520	1.631	7,3	1.694	3,9	1.754	3,6	1.599	-8,8

Οι προβλεπόμενες δαπάνες, για τα έτη 2025 και 2026, υπολογίζονται να ανέλθουν στα €13.579 εκ. και €14.037 εκ., παρουσιάζοντας ετήσια αύξηση ύψους 4,5% και 3,4%, αντίστοιχα.

Πίνακας 9: Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης 2021-2025

€ εκ	Τελικά 2022	2023 Εκτ.	23/22 % μεταβ.	2024 Πρόβλ.	24/23 % μεταβ.	2025 Πρόβλ.	25/24 % μεταβ.	2026 Πρόβλ.	26/25 % μεταβ.
Σύνολο Δαπανών Γενικής Κυβέρνησης	11.022	12.208	10,8	12.991	6,4	13.579	4,5	14.037	3,4
Ενδιάμεση κατανάλωση	1.498	1.571	4,9	1.662	5,8	1.667	0,3	1.658	-0,6
Αποθαβές προσωπικού	3.179	3.549	11,6	3.806	7,2	3.985	4,7	4.165	4,5
Κοινωνικές παροχές	4.195	4.624	10,2	4.991	7,9	5.359	7,4	5.736	7,0
Τόκοι πληρωτέοι	408	387	-4,9	439	13,3	485	10,5	506	4,2
Επιδότησεις	139	203	45,5	213	5,2	196	-8,1	183	-6,5
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	713	917	28,5	932	1,6	892	-4,2	901	0,9
Άλλες δαπάνες	889	957	7,6	948	-0,9	994	4,8	888	-10,7

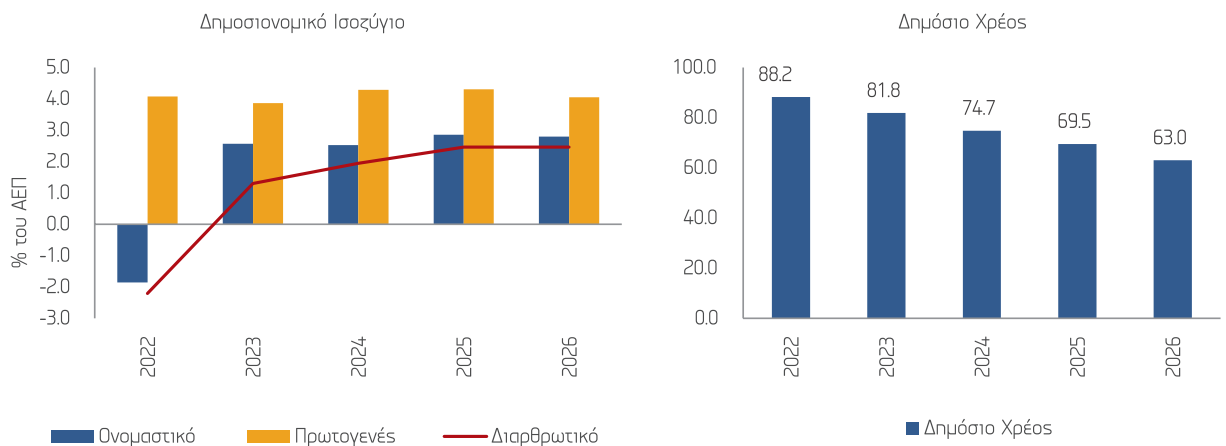
2.3 Δημοσιονομικές προβλέψεις 2024-2026

Σύμφωνα με τις αναθεωρημένες μακροοικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών, το δημοσιονομικό ισοζύγιο κατά το 2024 προβλέπεται να παρουσιάσει βελτίωση 0,3 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ και ανέλθει σε πλεόνασμα 2,8% του ΑΕΠ, ενώ το πρωτογενές ισοζύγιο προβλέπεται να παρουσιάσει πλεόνασμα 4,3% του ΑΕΠ. Το διαρθρωτικό ισοζύγιο προβλέπεται πλεονασματικό της τάξης του 2,5% ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Για το έτος 2025 προβλέπεται ότι η δημοσιονομική θέση σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης θα παραμείνει στα επίπεδα του προηγούμενου χρόνου, ενώ για το 2026 προβλέπεται ότι το δημοσιονομικό ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης θα μειωθεί κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, δηλαδή πλεόνασμα 2,6% του ΑΕΠ. Το πλεόνασμα στο πρωτογενές ισοζύγιο για τα έτη 2025 και το 2026 προβλέπεται να ανέλθει στο 4,3% και 4% του ΑΕΠ, αντίστοιχα. Σε διαρθρωτικούς όρους το δημοσιονομικό ισοζύγιο εκτιμάται πλεονασματικό ύψους 2,5% και 2,2% του ΑΕΠ το 2025 και 2026, αντίστοιχα.

Οι πιο πάνω δημοσιονομικοί στόχοι, συνάδουν με τον Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Στόχο (ΜΔΣ) – ισοσκελισμένο ισοζύγιο σε διαρθρωτικούς όρους.

Διάγραμμα 15: Δημοσιονομικό ισοζύγιο και Δημόσιο χρέος, % ΑΕΠ, 2022-2026¹



2023-2026¹: Προβλέψεις, Υπουργείο Οικονομικών

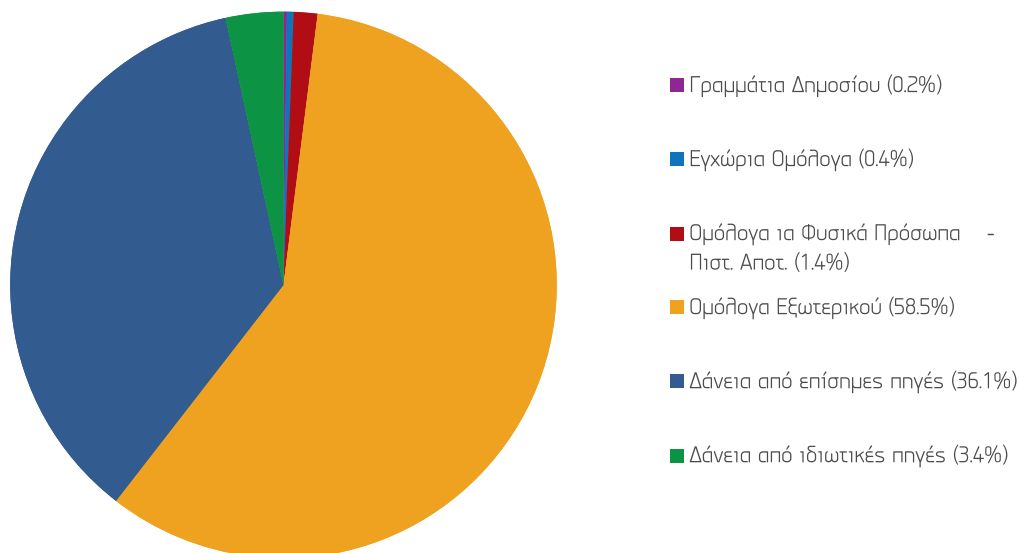
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Το δημόσιο χρέος υπολογίζεται ν' ανέλθει γύρω στα €23,1 δισ. στο τέλος του 2023, μετά και την αποπληρωμή του προγραμματισμένου ανεξόφλητου χρέους ύψους περίπου €0,08 δισ. (εξαιρουμένου του κυλιόμενου χρέους από τα Γραμμάτια Δημοσίου) εντός του τελευταίου τριμήνου του 2023. Η κατά χρηματοδοτικό εργαλείο κατανομή του δημόσιου χρέους στο τέλος του 2023 δεν προβλέπεται να διαφοροποιηθεί σημαντικά σε σχέση με την αντίστοιχη κατανομή στο τέλος του 2022 ως προς τις δύο κύριες κατηγορίες δανεισμού (EMTN και επίσημος δανεισμός). Μικρή διαφοροποίηση προβλέπεται να παρατηρηθεί στο βραχυπρόθεσμο δανεισμό, ο οποίος μειώνεται αισθητά και στα εγχώρια ομόλογα λόγω της πρόωρης αποπληρωμής ενός εγχώριου ομολόγου ύψους €300 εκ. το Σεπτέμβριο του 2023.

Συγκεκριμένα, στο τέλος του 2023, το μεγαλύτερο μέρος του δημόσιου χρέους συγκεντρώνουν τα ομόλογα εξωτερικού, τα οποία προβλέπεται ν' ανέλθουν περίπου στο 58,5% του ανεξόφλητου χρέους, ελαφρώς πιο πάνω από το αντίστοιχο ποσοστό στο τέλος του 2022. Η δεύτερη μεγαλύτερη κατηγορία του δημόσιου χρέους αφορά τον επίσημο δανεισμό, το μεγαλύτερο μέρος του οποίου αποτελείται από τα δάνεια του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ΕΜΣ), ο οποίος προβλέπεται να προσεγγίσει το 36% επί του συνολικού χρέους όπως ήταν και στο τέλος του 2022.

Πιο κάτω απεικονίζεται το δημόσιο χρέος κατά χρηματοδοτικό εργαλείο στο τέλος του 2023.

Διάγραμμα 16: Δημόσιο χρέος κατά χρηματοδοτικό εργαλείο στο τέλος του 2023



Πηγή: Γραφείο Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους

Σημ.: Το ποσοστό των κατηγοριών χρηματοδοτικών εργαλείων ενδέχεται να αποκλίνει μερικώς λόγω στρογγυλοποιήσεων

Το μέσο σταθμικό κόστος εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους προβλέπεται ότι θα σημειώσει μικρή άνοδο εξαιτίας των συνεχών αυξήσεων των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ και θα ανέλθει περίπου στο 2,0% στο τέλος του 2023, σε σύγκριση με 1,8% που ήταν στο τέλος του 2022.

Η συγκράτηση του μέσου κόστους εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους κατά το 2023 οφείλεται εν μέρει στη θετική επίδραση του χαμηλού κόστους δανεισμού από τον ΕΜΣ, στην υψηλή μέση εναπομείνασα διάρκεια χρέους, στις χαμηλές χρηματοδοτικές ανάγκες της Κυπριακής Δημοκρατίας καθώς επίσης και εξαιτίας των θετικών αναβαθμίσεων της πιστοληπτικής αξιολόγησης του αξιόχρεου της Κυπριακής Δημοκρατίας που μεσολάβησαν από του οίκους αξιολόγησης. Ωστόσο, οι συνεχιζόμενες αυξήσεις των βασικών επιτοκίων από την ΕΚΤ, ο ψηλός πληθωρισμός και η αύξηση των τιμών ενέργειας και αγαθών,

ως αποτέλεσμα μεταξύ άλλων και του συνεχιζόμενου πολέμου μεταξύ της Ρωσίας και της Ουκρανίας, δημιουργούν συνθήκες αβεβαιότητας και ρίσκου στην οικονομία που δύναται να αλλάξουν αυτή την εικόνα και το κόστος εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους να αυξηθεί σημαντικά τόσο λόγω του νέου δανεισμού που θα τιμολογηθεί με ψηλότερο επιτόκιο όσο και του υφιστάμενου χρέους που φέρει κυμαινόμενο επιτόκιο.

Όσον αφορά την εικόνα των βασικών δεικτών κινδύνου του δημόσιου χρέους όπως αυτοί θα διαμορφωθούν στο τέλος του 2023, προβλέπεται να διαφοροποιηθεί ελαφρώς σε σχέση με τα επίπεδα που ίσχυαν στο τέλος του 2022. Διαφοροποιήσεις προβλέπεται να σημειωθούν στο ποσοστό του χρέους που λήγει εντός πέντε ετών καθώς επίσης και στη μέση σταθμική διάρκεια του συνολικού χρέους και εμπορεύσιμου χρέους. Συγκεκριμένα, εκτιμάται ότι το ποσοστό χρέους που λήγει εντός πέντε ετών θα διαμορφωθεί περίπου στο 51% στο τέλος του 2023 σε σύγκριση με 45.6% στο τέλος του 2022. Μέσα στην επόμενη πενταετία περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η προγραμματισμένη λήξης χρέους 6 Ευρωπαϊκών Μεσοπρόθεσμων Ομολόγων και οι πληρωμές προς τον ΕΜΣ (το 2025 ποσό ύψους €350 εκ., το 2026 ποσό ύψους €1 δισ., το 2027 ποσό ύψους €1 δισ. και το 2028 επίσης ποσό ύψους €1 δισ.) καθώς και η αποπληρωμή ποσού ύψους €307 εκ. κάτω από το πρόγραμμα SURE. Επιπλέον, το 2026 θα ξοφληθεί διμερές δάνειο ύψους €250 εκ.. Η μέση σταθμική διάρκεια του συνολικού και εμπορεύσιμου χρέους προβλέπεται να διαμορφωθεί στα 7.0 και 7.3 χρόνια αντίστοιχα στο τέλος του 2023 σε σύγκριση με 7.3 και 7.9 χρόνια στο τέλος του 2022. Μέσα από την υλοποίηση της Μεσοπρόθεσμης Στρατηγικής Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους, το ΓΔΔΧ επιδιώκει μεταξύ άλλων να διατηρήσει αυξημένη τη μέση σταθμική διάρκεια του χρέους μέσω νέων εκδόσεων ομολόγων μεγαλύτερης διάρκειας λαμβάνοντας όμως υπόψη το περιβάλλον αυξημένων επιτοκίων στις Ευρωπαϊκές αγορές.

Το ποσοστό χρέους σε κυμαινόμενο επιτόκιο δεν προβλέπεται να διαφοροποιηθεί το 2023 κυρίως λόγω του ότι η αποπληρωμή του μεγαλύτερου μέρους του χρέους που φέρει κυμαινόμενο επιτόκιο αφορά τα δάνεια του ΕΜΣ, η αποπληρωμή των οποίων θα ξεκινήσει από το 2025 και εντεύθεν. Τα ρευστά διαθέσιμα προβλέπεται ότι θα συνεχίσουν να υπερκαλύπτουν τις χρηματοδοτικές ανάγκες των επόμενων 6-9 μηνών στο τέλος του 2023, ικανοποιώντας τον στόχο που τέθηκε στην Μεσοπρόθεσμη Στρατηγική Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους.

Χρηματοδότηση για το 2023

Οι χρηματοδοτικές ανάγκες κατά το 2023 καλύφθηκαν κυρίως μέσω της έκδοσης ενός Ευρωπαϊκού Μεσοπρόθεσμου Ομολόγου ύψους €1 δισ. που πραγματοποιήθηκε τον Απρίλιο του 2023 με ονομαστικό επιτόκιο 4,125% και απόδοση επαναγοράς 4,219%. Το ομόλογο που εκδόθηκε αποτέλεσε το πρώτο βιώσιμο ομόλογο της Κυπριακής Δημοκρατίας. Συγκεκριμένα, τα έσοδα από την έκδοση του ομολόγου χρησιμοποιήθηκαν, αφενός μεν, για ενίσχυση των ρευστών διαθεσίμων, λόγω της προγραμματισμένης αποπληρωμής ενός ομολόγου ΕΜΤΝ ύψους €1 δισ. τον Ιούλιο του 2023, αφετέρου δε, για την χρηματοδότηση νέων ή υπό εξέλιξη έργων και δράσεων με σκοπό την επίτευξη της πράσινης μετάβασης και τον ψηφιακό μετασχηματισμό, ως αυτά καθορίστηκαν βάση του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

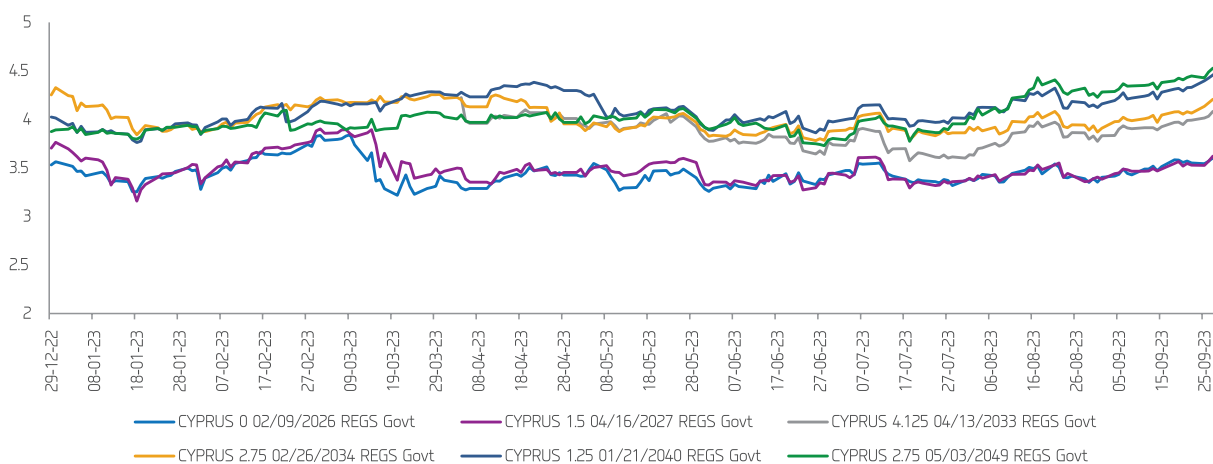
Η δεύτερη μεγαλύτερη πηγή χρηματοδότησης για το 2023 αποτέλεσε η εκταμίευση ποσού ύψους €122,75 εκ. κατά τους μήνες Φεβρουάριο μέχρι και Αύγουστο του 2023, εκ των οποίων τα €80 εκ. προήλθαν από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και τα €42,75 εκ. από την Τράπεζα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Επιπρόσθετα, προγραμματίζεται η υποβολή αιτήματος προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την εκταμίευση ποσού ύψους €200 εκ. κάτω από το σχέδιο του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Όσον αφορά τη βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση, συνεχίστηκε η έκδοση Γραμματίων Δημοσίου 13 εβδομάδων, μέσω των μηνιαίων εκδόσεων τους, καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Το ανώτατο ποσό έκδοσης μειώθηκε σταδιακά από €100 εκ. σε €25 εκ. με σκοπό τη μείωση του επιτοκιακού κόστους τους, καθώς, εξαιτίας των απαντών αυξήσεων του βασικού επιτοκίου της ΕΚΤ η απόδοσή τους αυξήθηκε. Η μέση σταθμισμένη απόδοση των Γραμματίων Δημοσίου 13 εβδομάδων κατά την περίοδο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου 2023 διαμορφώθηκε στο 3,25% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περσινή που ήταν -0,05%.

Κατά την περίοδο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2023, συνεχίστηκαν οι εκδόσεις εξαετών κυβερνητικών ομολόγων με ιδιωτική τοποθέτηση, για φυσικά πρόσωπα, συνολικού ύψους περίπου €19 εκ., τα οποία φέρουν κλημακτώ επιτόκιο συνδεδεμένο με τη διάρκεια κατοχής του ομολόγου από τον επενδυτή.

Οι αποδόσεις των κυβερνητικών ομολόγων λήξεως του 2026, 2027, 2033, 2034, 2040 και 2049, όπως φαίνεται στο πιο κάτω Διάγραμμα, παρουσίασαν σχετικά ομαλή σταθερή πορεία από την αρχή του έτους μέχρι και σήμερα, με μικρές αυξομειώσεις κατά διαστήματα, ως αποτέλεσμα της αβεβαιότητας στην οικονομία και των αυξήσεων του βασικού επιτοκίου της ΕΚΤ. Πιο συγκεκριμένα, από την αρχή του έτους, έγιναν συνολικά 5 επιτοκιακές αυξήσεις, που αθροιστικά ανέβασαν κατά 1.75% το βασικό επιτόκιο της ΕΚΤ σε μια προσπάθεια της να περιοριστεί ο επίμονος πληθωρισμός. Παρόλ'αυτά οι αυξήσεις οι αποδόσεις στην κύρια μάζα των ομολόγων της ΚΔ (βλ. βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα ομόλογα λήξεως) δεν σημείωσαν ιδιαίτερη αύξηση, με εξαίρεση τα δυο μακροχρόνια ομόλογα με λήξη πέραν των 15 ετών, όπου σημείωσαν μικρή άνοδο κατά περίπου 46 και 62 ποσοστιαίες μονάδες από την αρχή του έτους.

Διάγραμμα 17: Αποδόσεις ομολόγων στη δευτερογενή αγορά, σε επιλεγμένα ομόλογα, λήξεως 2026, 2027, 2033, 2034, 2040 και 2049.



Πηγή: Bloomberg

Στον Πίνακα 10 πιο κάτω φαίνονται οι πιστοληπτικές αξιολογήσεις που έλαβαν χώρα κατά το έτος 2023 καθώς επίσης και οι σχετικές αξιολογήσεις που ίσχυαν στο τέλος Σεπτεμβρίου του 2013. Κατά το τρέχον έτος, τρεις από τους τέσσερις διεθνείς οίκους αξιολόγησης (Moody's, DBRS Morningstar και Fitch), προέβησαν σε αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας, εντός της επενδυτικής κατηγορίας, διαμορφώνοντας την προοπτική σε σταθερή. Ο οίκος Moody's προέβη σε διπλή αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας, δηλαδή κατά δύο βαθμίδες, από το Ba1 στο Baa2 ενώ οι άλλοι δύο οίκοι αξιολόγησης κατά μία βαθμίδα. Επιπρόσθετα, ο οίκος S&P's, διατήρησε την πιστοληπτική ικανότητα της Κυπριακής Δημοκρατίας στο BBB, διαμορφώνοντας την προοπτική από σταθερή σε θετική, αφήνοντας ανοικτό το ενδεχόμενο για αναβάθμιση εντός των επόμενων 12 μηνών. Εν κατακλείδι, όλα τα συμπεράσματα από τις πιστοληπτικές αξιολογήσεις καταδεικνύουν τα βήματα σταθερότητας και προόδου της κυπριακής οικονομίας.

Πίνακας 10: Αξιολογήσεις οίκων με τους οποίους υπάρχει συμβατική σχέση, στο τέλος Σεπτεμβρίου 2023

Οίκος Αξιολόγησης	Μακροπρόθεσμο χρέος					
	Βαθμίδα στο τέλος Σεπτεμβρίου 2023			Βαθμίδα στο τέλος Σεπτεμβρίου 2013		
	Βαθμίδα	Προοπτική	Βαθμίδες προς την επενδυτική βαθμίδα	Βαθμίδα	Προοπτική	Βαθμίδες προς την επενδυτική βαθμίδα
DBRS Morningstar	BBB (high)	Σταθερή	+3	CCC	Αρνητική	-8
Fitch	BBB	Σταθερή	+2	CCC	Αρνητική	-7
Moody's	Baa2	Σταθερή	+2	Caa3	Αρνητική	-9
S&P's	BBB	Θετική	+2	CCC+	Σταθερή	-7

Ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες 2024-2026

Οι ανάγκες αναχρηματοδότησης, όπως αυτές προκύπτουν από το βασικό σενάριο μακροοικονομικής πολιτικής, είναι σε διαχειρίσιμα επίπεδα και κυμαίνονται κατά πολύ κάτω από το όριο του 10% του ΑΕΠ για όλα τα έτη της περιόδου 2024-2026 και συγκεκριμένα περίπου στο 5,0% του ΑΕΠ το 2024, περίπου στο 3,8% του ΑΕΠ το 2025 και περίπου στο 5,5% του ΑΕΠ για το 2026.

Πίνακας 11: Ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες, 2024-2026

Ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες	2024	2025	2026
	€ δισ.	€ δισ.	€ δισ.
Ανάγκες αναχρηματοδότησης ^{1/}	2,12	1,83	2,46
Δημοσιονομικοί πόροι	0,60	0,60	0,60
Σύνολο ακαθάριστων χρηματοδοτικών αναγκών	1,52	1,23	1,86
% του ΑΕΠ	5.0%	3.8%	5.5%

1/ = Δεν περιλαμβάνονται Γραμμάτια Δημοσίου που εκδίδονται και λήγουν εντός του ίδιου έτους

Συγκεκριμένα, οι ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες σε απόλυτους αριθμούς για το 2024 προβλέπονται περίπου σε €1,5 δισ., ενώ το 2025 προβλέπονται περίπου σε €1,2 δισ. και σε €1,9 δισ. αντίστοιχα το 2026. Τα αποθέματα ρευστών διαθεσίμων βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα και συνάδουν με τον στόχο της κάλυψης των χρηματοδοτικών αναγκών των επόμενων 9 μηνών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Οι στρατηγικές επιδιώξεις της κυβέρνησης για την τριετία 2024-2026, όπως καταγράφονται και στο Στρατηγικό Σχέδιο του Υπουργείου Οικονομικών 2024-2026, είναι οι ακόλουθες:

1. Διασφάλιση μακροοικονομικής σταθερότητας και προώθηση βιώσιμης ανάπτυξης, διατηρώντας παράλληλα την κοινωνική συνοχή.
2. Διασφάλιση χρηματοοικονομικής σταθερότητας.
3. Διασφάλιση βιωσιμότητας δημόσιων οικονομικών.
4. Αποδοτικός δημόσιος τομέας και ορθολογική διαχείριση των ανθρωπίνων πόρων και της κινητής και ακίνητης περιουσίας του κράτους.

Με τον Προϋπολογισμό 2024 και το ΜΔΠ 2024-2026, συνεχίζεται η πολιτική αποτελεσματικής διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών που οδηγεί στην ενδυνάμωση της δημοσιονομικής πειθαρχίας και κατ' επέκταση της βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών. Στα πλαίσια αυτά έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια σημαντικές μεταρρυθμίσεις, μεταξύ των οποίων και η ετοιμασία Στρατηγικών Σχεδίων από τα Υπουργεία/Υφυπουργεία/Υπηρεσίες, τα οποία περιλαμβάνουν στόχους και δραστηριότητες, καθώς και δείκτες επίδοσης και απόδοσης του κάθε φορέα.

Πιο κάτω παρουσιάζονται συνοπτικά επιλεγμένες δράσεις πολιτικής προς επίτευξη των στρατηγικών στόχων του κράτους.

I. Μακροπρόθεσμη Στρατηγική Βιώσιμης Ανάπτυξης

Το Συμβούλιο Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας Κύπρου (ΣΟΑΚ) έχει ολοκληρώσει το έργο που αφορά το σχεδιασμό της Μακροπρόθεσμης Στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη της κυπριακής οικονομίας (η Στρατηγική). Το έργο χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κατόπιν αιτήματος του ΣΟΑΚ και ανατέθηκε μέσω ανταγωνιστικής διαδικασίας σε κοινοπραξία ξένων και Κυπρίων εμπειρογνομόνων υπό το συντονισμό της PWC.

Η νέα Στρατηγική περιέχει τις απαιτούμενες κατευθύνσεις αλλά και προϋποθέσεις για στοχευμένη και αποτελεσματική εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων και επενδυτικών πολιτικών της χώρας μέχρι το 2035. Το όραμα του έργου είναι «να καταστεί η Κύπρος ένα από τα καλύτερα μέρη του κόσμου για να ζει κάποιος, να εργάζεται και να δραστηριοποιείται». Για να επιτευχθεί αυτό, η Κύπρος πρέπει να μετατραπεί σε κράτος πρότυπο με μια ακμάζουσα, ανθεκτική οικονομία και μια δίκαιη, χωρίς αποκλεισμούς κοινωνία. Όλες οι πτυχές της Στρατηγικής υποστηρίζουν την προώθηση της ψηφιοποίησης και τη περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Βασική επιδίωξη είναι η διαμόρφωση ενός νέου, σύγχρονου οικονομικού μοντέλου που θα οδηγήσει στην επίτευξη βιώσιμης μακροπρόθεσμης ανάπτυξης και στην ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας, με απώτερο στόχο την ευημερία των πολιτών της Κύπρου.

Το Υπουργικό Συμβούλιο, στη συνεδρία του ημερομηνίας 18/5/2021, ενέκρινε το Μηχανισμό Διακυβέρνησης για την υλοποίηση, επικαιροποίηση και αναδιαμόρφωση της Στρατηγικής, ο οποίος έχει δημιουργηθεί στο Υπουργείο Οικονομικών και εργάζεται για την οριστικοποίηση του Πλάνου Δράσεων της Στρατηγικής. Το Πλάνο Δράσεων θα περιλαμβάνει όλες τις οριζόντιες και τομεακές δράσεις που πρέπει να υλοποιηθούν μέχρι το 2035, μέρος των οποίων πρέπει να αναφερθεί ότι υλοποιούνται ήδη μέσω του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Λόγω του χρόνου που έχει παρέλθει από την ολοκλήρωση του έργου του ΣΟΑΚ μέχρι σήμερα, το τελικό Πλάνο Δράσεων ενδέχεται να είναι διαφοροποιημένο από αυτό που αρχικά είχε σχεδιαστεί στη μελέτη του ΣΟΑΚ, καθώς κάποιες δράσεις έχουν ήδη υλοποιηθεί, ενώ άλλες αξιολογούνται ανάλογα με τα στρατηγικά σχέδια του κάθε εμπλεκόμενου Υπουργείου, Τμήματος και Υπηρεσίας. Στόχος είναι

η οριστικοποίηση του Πλάνου Δράσεων μέχρι το τέλος του 2023 και η ενσωμάτωσή του στα αμέσως επόμενα Στρατηγικά Σχέδια των Υπουργείων/Υφυπουργείων στο πλαίσιο ετοιμασίας του Προϋπολογισμού και Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού Πλαισίου.

II. Μετάβαση στην Πράσινη Οικονομία

► Μελέτη για την Κλιματική Αλλαγή και τις Επιπτώσεις στην Κυπριακή Οικονομία

Το Υπουργείο Οικονομικών έχει συνάψει Συμφωνία Ερευνητικής Συνεργασίας με το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου με θέμα “Κλιματική Αλλαγή και Επιπτώσεις στην Κυπριακή Οικονομία”.

Σκοπός της ερευνητικής αυτής εργασίας είναι η εκτίμηση των πιθανών επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στο ΑΕΠ και στο δυναμικό ρυθμό ανάπτυξης, σε κρίσιμους τομείς της οικονομίας (τουρισμό, γεωργία, ναυτιλία), δημόσια οικονομικά και γενικότερα στις προοπτικές και στο αναπτυξιακό μοντέλο της Κύπρου.

Λόγω της σημαντικότητας του θέματος της κλιματικής αλλαγής και των επιπτώσεων της, το Υπουργείο Οικονομικών στις βασικές του προβλέψεις θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη και τους ενδεχόμενους εξωτερικούς κλυδωνισμούς και κινδύνους, από την αβεβαιότητα που προκαλεί η κλιματική αλλαγή με μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

Η διάρκεια της Συμφωνίας με το ΚΟΕ είναι τρία έτη (2023-2025), θα ολοκληρωθεί σε τρία στάδια και η τελική μελέτη θα παραδοθεί τον Δεκέμβριο του 2025.

► Πράσινος Προϋπολογισμός

Το Υπουργείο Οικονομικών εργάζεται για την ανάπτυξη και σταδιακή εφαρμογή ενός πλαισίου «πράσινου» προϋπολογισμού, όπως αυτό περιγράφεται στο Πλαίσιο Αναφοράς του Πράσινου Προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (GBRF), και γι' αυτό το σκοπό βρίσκεται σε εξέλιξη τεχνική βοήθεια από τη Γενική Διεύθυνση Μεταρρύθμισης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η υλοποίηση του πλαισίου για τον «πράσινο» προϋπολογισμό θα είναι ουσιαστική και με περισσότερη προστιθέμενη αξία, με την εφαρμογή της κατάρτισης του Κρατικού Προϋπολογισμού στη βάση Δραστηριοτήτων.

Η υλοποίηση ενός «πράσινου» προϋπολογισμού, θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία που μπορεί να αναπτύξει το Υπουργείο Οικονομικών το οποίο με την πλήρη του εφαρμογή θα προσφέρει τη δυνατότητα παρακολούθησης και αξιολόγησης, με πλήρη διαφάνεια, των περιβαλλοντικών συνεισφορών των δημοσιονομικών πολιτικών, με στόχο την ευθυγράμμιση τους σε σχέση με τους εθνικούς περιβαλλοντικούς στόχους, κυρίως όσον αφορά τις υποχρεώσεις μας ως κράτος μέλος της ΕΕ που καθορίζονται στην Πράσινη Συμφωνία. Η χρήση ενός «πράσινου» προϋπολογισμού θα συμβάλει, επομένως, καίρια στην πράσινη μετάβαση της οικονομίας με τον αναπροσανατολισμό των δημόσιων επενδύσεων, της κατανάλωσης και της φορολογίας προς πράσινες προτεραιότητες, αποφεύγοντας ταυτόχρονα επιζήμιες επιδοτήσεις, πάντα στο πλαίσιο των δημοσιονομικών κανόνων της ΕΕ, με διατήρηση της δημοσιονομικής σταθερότητας και διασφάλισης της βιωσιμότητας του δημοσίου χρέους.

► Πράσινη Φορολογική Μεταρρύθμιση

Δέσμευση της Κύπρου στο πλαίσιο εφαρμογής του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αποτελεί η υλοποίηση της πράσινης φορολογικής μεταρρύθμισης. Σύμφωνα με τα χρονοδιαγράμματα υλοποίησης, μέχρι το τέλος του 2023 προβλέπεται, η σταδιακή εισαγωγή ενός φόρου άνθρακα για όλα τα καύσιμα που χρησιμοποιούνται στους τομείς της οικονομίας οι οποίοι δεν εμπίπτουν στο Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών Αερίων του Θερμοκηπίου (ΣΕΔΕ), η επιβολή τέλους στη χρήση νερού και τα οικιακά απόβλητα (επιβολή φόρου ΧΥΤΑ). Η μεταρρύθμιση αυτή θα σχεδιαστεί ώστε να είναι δημοσιονομικά ουδέτερη, μέσω της εφαρμογής αντισταθμιστικών μέτρων. Ειδικότερα για το φόρο άνθρακα, προνοείται η εφαρμογή του σε ενεργειακά προϊόντα και προβλέπεται ότι διαφοροποιείται κατά είδος καυσίμου ανάλογα με τις εκπομπές

διοξειδίου του άνθρακα. Ο φόρος άνθρακα θεωρείται ένα από πιο αποτελεσματικά δημοσιονομικά εργαλεία για τη μείωση των εκπομπών αερίων και η εισαγωγή του στην Κύπρο έχει στόχο να συμβάλει στη συμμόρφωση της Κύπρου με τις περιβαλλοντικές υποχρεώσεις της έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ενέργεια και το κλίμα (εθνικός στόχος 32%). Σημειώνεται ότι, ο τομέας των μεταφορών στην Κύπρο έχει τη μεγαλύτερη συνεισφορά στις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα, αφού ευθύνεται για πέραν του 50% των ρύπων (εξαιρουμένων των τομέων της οικονομίας που εμπίπτουν στο ΣΕΔΕ).

Η κατανάλωση καυσίμων παράγει αρνητική εξωτερικότητα, όπως και άλλες διαδικασίες παραγωγής και κατανάλωσης, με την έννοια ότι οι πολίτες δεν επιβαρύνονται με όλο το κόστος που προκαλούν, σε αυτή την περίπτωση με τις εκπομπές καυσαερίων, τόσο διοξειδίου του άνθρακα όσο και άλλων επιβλαβών για την υγεία ρύπων. Η επιβολή περιβαλλοντικής φορολογίας έχει στόχο την εσωτερίκευση του περιβαλλοντικού κόστους στις αποφάσεις των οικονομικών φορέων για κατανάλωση καυσίμων, με στόχο τη μείωση της κατανάλωσης καυσίμων και την προώθηση επιλογών βιώσιμων μεταφορών, με συνεπακόλουθο τη μείωση των εκπομπών ρύπων.

Εκτιμάται ότι, η εφαρμογή της πράσινης φορολογικής μεταρρύθμισης θα έχει σημαντική συνεισφορά περίπου 12% στη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, ποσοστό αρκετά σημαντικό εάν συνυπολογιστεί ότι η Κύπρος είναι ανάμεσα στα κράτη μέλη με τη μεγαλύτερη εκπομπή αερίων του θερμοκηπίου μεταξύ των κρατών μελών που ανέρχεται σε 11,6 τόνους CO₂ ανά κεφαλή, σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ που ανέρχεται σε 8,8 τόνους CO₂ κατά κεφαλή. Το Υπουργείο Οικονομικών βρίσκεται σε διαβούλευση με τα εμπλεκόμενα Υπουργεία, το Τμήμα Τελωνείων, το Τμήμα Υδάτων και το Τμήμα Περιβάλλοντος ώστε να συνταχθούν τα σχετικά νομοσχέδια και να τεθούν σε δημόσια διαβούλευση.

Το ύψος των συντελεστών του φόρου άνθρακα, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη και τις παγκόσμιες συνθήκες που επικρατούν στον τομέα της ενέργειας και καυσίμων, θα αποφασιστεί αφού μελετηθούν διάφορα σενάρια, με βάση την αναδιανεμητική επίπτωση τους, με παράλληλο σχεδιασμό αντισταθμιστικών μέτρων ώστε να μετριαστούν οι επιπτώσεις. Τα αντισταθμιστικά μέτρα θα αφορούν τόσο τα νοικοκυριά, αναλόγως εισοδήματος και σύνθεσης του νοικοκυριού, όσο και τις επιχειρήσεις και τυγχάνουν επεξεργασίας από το Κέντρο Οικονομικών Μελετών (ΚΟΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου, μετά από αίτημα του Υπουργείου Οικονομικών. Η εργασία αυτή η οποία θα υποβληθεί τον Νοέμβριο του 2023, αποτελεί μέρος του έργου «Ολοκληρωμένος Φορολογικός Μετασχηματισμός», που έχει αναλάβει το ΚΟΕ.

Στόχος είναι η ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης μέχρι το πρώτο τρίμηνο του 2024.

► Βιώσιμο Ομολόγο

Η Κυπριακή Δημοκρατία, μετά από σχετική απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου τον Απρίλιο 2022, προέβη στην έκδοση του πρώτου βιώσιμου ομολόγου ύψους €1 δισ. δεκαετούς διάρκειας, με ετήσια απόδοση 4,219% και ετήσιο ονομαστικό επιτόκιο 4,125%. Όπως ανακοίνωσε το Γραφείο Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (ΓΔΔΧ), η έκδοση ήταν ιδιαίτερα επιτυχημένη, με το μεγαλύτερο βιβλίο προσφορών στην ιστορία της Δημοκρατίας, με προσφορές πέραν των €12 δισ.

Σύμφωνα με το ΓΔΔΧ, τα κεφάλαια που αντλήθηκαν θα χρησιμοποιηθούν για χρηματοδότηση ή αναχρηματοδότηση έργων και δραστηριοτήτων που προωθούν τη βιωσιμότητα, την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και άλλους περιβαλλοντικούς και κοινωνικούς σκοπούς, όπως καθορίζονται στις επιλέξιμες δαπάνες στο Πλαίσιο Βιώσιμων Ομολόγων της Δημοκρατίας.

Τα πράσινα/βιώσιμα ομόλογα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της προσπάθειας για μετάβαση στην πράσινη οικονομία και την επίτευξη των οικολογικών στόχων του Κράτους στα πλαίσια των πολιτικών της ΕΕ. Η χρήση του πράσινου/βιώσιμου ομολόγου ως χρηματοδοτικού εργαλείου προσελκύει ιδιαίτερο ενδιαφέρον από τους διεθνείς επενδυτές και ως εκ τούτου εκτιμάται ότι θα αυξήσει το ενδιαφέρον στις διεθνείς κεφαλαιαγορές για τις εκδόσεις της Δημοκρατίας και θα διευρύνει τις χρηματοδοτικές επιλογές του κράτους με πρόσβαση σε νέους επενδυτές.

III. Βελτίωση του φορολογικού πλαισίου

► Φορολογική μεταρρύθμιση

Η φορολογική πολιτική του Κράτους αποτελεί σημαντικό και αναπόσπαστο κομμάτι της ευρύτερης οικονομικής πολιτικής. Στόχος του Υπουργείου αποτελεί η διασφάλιση ενός απλοποιημένου και δίκαιου φορολογικού συστήματος, που να μειώνει το διοικητικό φόρτο και βάρος για τους φορολογούμενους, προσαρμοσμένου στις εξελίξεις του διεθνούς και ευρωπαϊκού χώρου, καθιστώντας το όλο πλαίσιο φιλικό ως προς τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, την προώθηση επενδύσεων καθώς και την προαγωγή της Ευρωπαϊκής ατζέντας για την ανάκαμψη και ανθεκτικότητα της οικονομίας μετά τον Covid-19, και την ενεργειακή κρίση που ακολούθησε, που να αφαιρεί τα εμπόδια στις διασυστοριακές επενδύσεις και δημιουργεί ένα περιβάλλον ευνοϊκό για δίκαιη και βιώσιμη ανάπτυξη.

Η περαιτέρω μεταρρύθμιση και εκσυγχρονισμός του φορολογικού πλαισίου που να στηρίζεται στις πιο πάνω αρχές και στις αρχές της Ευρωπαϊκής και παγκόσμιας φορολογικής πολιτικής, συμπεριλαμβάνεται στις βασικές προτεραιότητες του Κράτους. Στις προτεραιότητες αυτές περιλαμβάνεται η εξέταση του φορολογικού πλαισίου που διέπει το επιχειρηματικό περιβάλλον, με παράλληλη εξέταση του φορολογικού πλαισίου που διέπει την απασχόληση, διασφαλίζοντας τη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών, τη δικαιότερη κατανομή του εθνικού εισοδήματος και βελτιώνοντας το πλαίσιο Μακροχρόνιας Στρατηγικής Ανάπτυξης της Κύπρου. Προς αυτή την κατεύθυνση στοχεύει ο εκσυγχρονισμός του φορολογικού πλαισίου, με τρόπο που να το καταστήσει πιο απλό, ανταγωνιστικό, δίκαιο, αποδοτικό και ελκυστικό, ανταποκρινόμενο στις σύγχρονες απαιτήσεις και στο συνεχώς μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον, λαμβάνοντας υπόψη τις δεσμεύσεις που προκύπτουν από το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, το νομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και τις διεθνείς εξελίξεις. Η μελέτη για την ευρεία φορολογική μεταρρύθμιση υλοποιείται από το ΚΟΕ με το έργο «Ολοκληρωμένος Φορολογικός Μετασχηματισμός».

► Βελτίωση του φορολογικού πλαισίου, της φορολογικής συμμόρφωσης και διαφάνειας

A) Αντιμετώπιση του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού

Το φορολογικό πλαίσιο της Κυπριακής Δημοκρατίας συνεχώς βελτιώνεται και εκσυγχρονίζεται έτσι ώστε να αντιμετωπιστεί επαρκώς ενδεχόμενος ακραίος επιθετικός σχεδιασμός από τις πολυεθνικές επιχειρήσεις.

Προς αυτή την κατεύθυνση, η Κυπριακή Δημοκρατία προωθεί σχετικές δράσεις και μεταρρυθμίσεις σύμφωνα με τις δεσμεύσεις που προκύπτουν από το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Στο πλαίσιο αυτό, θα εκπονηθεί μελέτη από ανεξάρτητο φορέα ώστε να αξιολογηθεί το φορολογικό πλαίσιο της Κύπρου και θα υποβληθούν εισηγήσεις για τη βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου, καθώς και για την κατάργηση διατάξεων που ενδεχομένως προάγουν ή υποβοηθούν ακραίο φορολογικό σχεδιασμό, εφόσον τέτοιες υπάρχουν.

Περαιτέρω το Υπουργείο Οικονομικών προωθεί σχετικές φορολογικές απαιτήσεις για συναλλαγές εισοδημάτων (τόκων, μερισμάτων ή δικαιωμάτων) που γίνονται με δικαιοδοσίες οι οποίες έχουν χαμηλό φορολογικό συντελεστή (low tax jurisdiction).

B) Φορολογικό πλαίσιο Τεκμηρίωσης Τιμών Ενδοομιλικών Συναλλαγών και Μεθοδολογία Ενδοομιλικής Τιμολόγησης, στα πλαίσια κατευθυντήριων γραμμών του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης.

Σκοπός του πλαισίου είναι να νομοθετηθούν πρότυπα καθοδήγησης των ενδοομιλικών συναλλαγών μέσω κανόνων αλλά και η νομική βάση για συνομολόγηση συμφωνιών ενδοομιλικής τιμολόγησης. Το όλο πλαίσιο νομοθετήθηκε εντός του 2022 και εντός του 2024 προγραμματίζεται η περαιτέρω βελτίωση και αναδιαμόρφωση του.

► Φορολογικό πλαίσιο αναφορικά με Έρευνα και Ανάπτυξη καθώς και Καινοτόμων Επιχειρήσεων:

Στα πλαίσια προώθησης της έρευνας και καινοτομίας το Υπουργείο Οικονομικών έχει προωθήσει εντός του 2022, φορολογικό πλαίσιο παραχώρησης απαλλαγής σε ανεξάρτητους επενδυτές φυσικά ή νομικά πρόσωπα για ποσό επένδυσης τους σε εγκεκριμένα καινοτόμα επιχείρηση, το οποίο αναμένεται να επεκταθεί μέχρι και το 2026.

► Συμφωνίες Αποφυγής Διπλής Φορολογίας

Η Κυπριακή Δημοκρατία έχει επίσης συνομολογήσει και επικαιροποιήσει ένα σημαντικό αριθμό Συμβάσεων Αποφυγής Διπλής Φορολογίας (ΣΑΔΦ) με άλλες χώρες οι οποίες είναι καίριας οικονομικής και πολιτικής σημασίας. Οι συνεχιζόμενες προσπάθειες για επέκταση του δικτύου των ΣΑΔΦ στοχεύουν περαιτέρω στην ενίσχυση και προσέλκυση ξένων επενδύσεων και στην προώθηση της Κύπρου ως διεθνές επιχειρηματικό κέντρο. Κατά την 19η Οκτωβρίου 2023, οι ΣΑΔΦ που η Κυπριακή Δημοκρατία είχε συνομολογήσει και υπογράψει ανέρχονταν σε 68.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2024

5.1 Προϋπολογισμός 2024

Ο πιο κάτω Πίνακας παρουσιάζει τις πρωτογενείς δαπάνες κατά Υπουργείο/ Υφυπουργείο/ Ανεξάρτητη Υπηρεσία στον Προϋπολογισμό (Π/Υ) του 2024 και το ΜΔΠ 2024-2026 (οι κατανομές για τα έτη 2025 και 2026 είναι ενδεικτικές). Οι πρωτογενείς δαπάνες του κρατικού Π/Υ (συμπεριλαμβανομένου του Π/Υ της Βουλής των Αντιπροσώπων) παρουσιάζουν αύξηση σε σχέση με τις αντίστοιχες του εγκεκριμένου Π/Υ του προηγούμενου έτους κατά περίπου €1.160,1 εκ., ήτοι €9.660,5 εκ. το 2024 σε σύγκριση με €8.500,4 εκ. το 2023.

Πίνακας 12: Κατανομή Πρωτογενών Δαπανών στον Π/Υ 2024 και ΜΔΠ 2024-2026

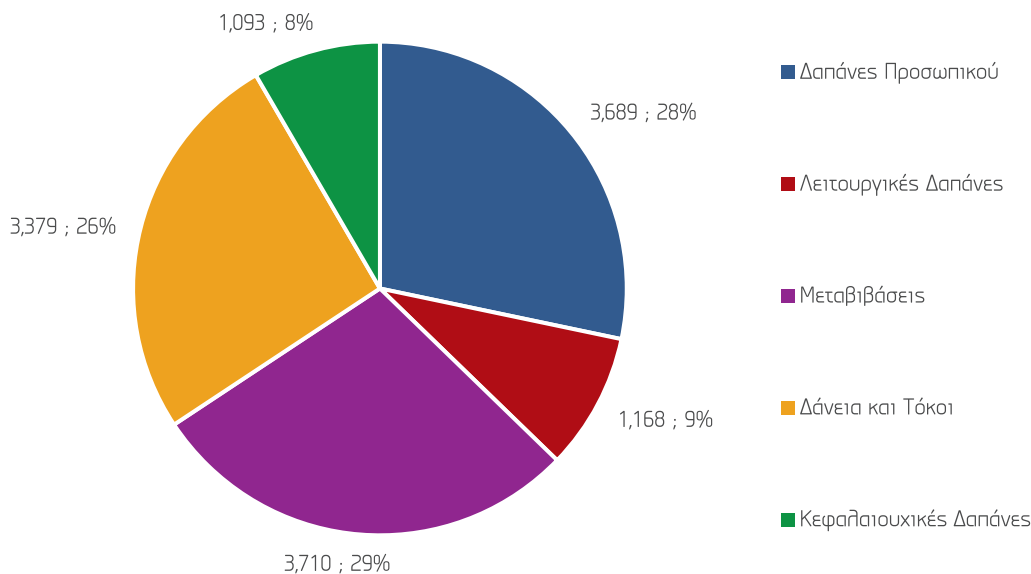
Υπουργεία/Υφυπουργεία/Ανεξάρτητες Υπηρεσίες	Πραγματικές	Εγκεκριμένος	Π/Υ	Π/Υ	Π/Υ
	δαπάνες	Π/Υ	Π/Υ	(ΜΔΠ)	(ΜΔΠ)
	2022	2023	2024	2025	2026
	Χιλ.	Χιλ.	Χιλ.	Χιλ.	Χιλ.
Συνταγματικές Εξουσίες	78.565	96.107	100.065	100.340	100.357
Συνταγματικές Υπηρεσίες	67.248	41.889	38.084	40.670	41.157
Ανεξάρτητες Υπηρεσίες	26.643	28.071	30.911	30.043	30.480
Υφυπουργείο Έρευνας, Καινοτομίας και Ψηφιακής Πολιτικής	80.593	119.647	160.537	144.249	116.769
Υφυπουργείο Τουρισμού	56.476	53.513	65.203	53.815	53.887
Υφυπουργείο Ναυτιλίας	14.218	18.710	19.001	17.546	17.479
Υφυπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας	507.361	597.308	614.465	620.832	619.527
Υφυπουργείο Πολιτισμού	4.720	29.054	51.299	52.098	51.608
Υπουργείο Άμυνας	506.287	524.672	553.108	553.118	556.441
Υπ. Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος	389.856	350.951	402.579	405.057	374.738
Υπ. Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως	326.131	389.400	452.852	459.629	465.702
Υπ. Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας	61.086	163.836	189.591	163.060	116.966
Υπ. Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων	728.588	621.260	800.261	845.338	884.555
Υπουργείο Εσωτερικών	553.356	641.562	717.986	704.383	688.880
Υπουργείο Εξωτερικών	88.903	102.469	111.407	114.193	119.610
Υπουργείο Οικονομικών	1.293.284	1.819.891	2.066.667	2.156.290	2.238.154
Γενικό Λογιστήριο	53.784	81.336	97.763	101.030	100.932
Υπ. Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας	1.237.122	1.247.186	1.445.091	1.450.443	1.466.948
Υπ. Μεταφορών Επικοινωνιών και Έργων	388.170	431.328	452.321	472.443	442.315
Υπουργείο Υγείας	1.238.397	1.142.204	1.291.284	1.316.914	1.327.362
ΣΥΝΟΛΟ	7.700.789	8.500.394	9.660.473	9.801.489	9.813.866

Ο Π/Υ για το 2024 ετοιμάστηκε έχοντας, ως βασικές προτεραιότητες, τη διατήρηση ενός πλεονασματικού δημοσιονομικού ισοζυγίου, τη συγκράτηση της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα, τη μείωση του δημοσίου χρέους μεσοπρόθεσμα, την προώθηση της πράσινης μετάβασης και του ψηφιακού μετασχηματισμού, τη δημιουργία συνθηκών βιώσιμης ανάπτυξης σε βασικούς τομείς της οικονομίας, και τη διατήρηση ενός εύρωστου χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Η κατανομή των δαπανών στον κρατικό Π/Υ του 2024 έγινε αφού λήφθηκαν υπόψη οι προτεραιότητες πολιτικής όπως αντικατοπτρίζονται στο κυβερνητικό πρόγραμμα και στο Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής (ΣΠΔΠ) 2024-2026, καθώς και οι δεσμεύσεις/ υποχρεώσεις των Συνταγματικών Εξουσιών/ Υπηρεσιών και του κάθε Υπουργείου/ Υφυπουργείου/ Ανεξάρτητου Γραφείου, χωριστά.

Στο πιο κάτω διάγραμμα παρουσιάζεται η κατανομή των δαπανών του Π/Υ 2024 κατά κατηγορία δαπανών:

Διάγραμμα 18: Π/Υ 2024 κατά κύρια κατηγορία δαπανών (€ εκ., ποσοστιαία κατανομή)



5.2 Απασχόληση στο Δημόσιο Τομέα

Στο πλαίσιο του Π/Υ για το 2024 συνεχίζεται η προσπάθεια συγκράτησης του κρατικού μισθολογίου, περιλαμβανομένης και της απασχόλησης με μείωση της συνολικής απασχόλησης στο Δημόσιο Τομέα κατά 2.970 άτομα κατά την περίοδο 2012 – 2023. Η συνολική απασχόληση στον Δημόσιο Τομέα παρουσιάζει μείωση από 52.267 άτομα την 1/12/2012 σε 49.295 άτομα στις 30/6/2023, εξαιρουμένων 3.090 περίπου Συμβασιούχων Οπλιτών (ΣΥΟΠ) που έχουν αντικαταστήσει 3.400 περίπου κληρωτούς οπλίτες. Σημειώνεται ότι, παρά τη μείωση της συνολικής απασχόλησης στο Δημόσιο Τομέα, η απασχόληση στον τομέα της Εκπαίδευσης αυξήθηκε την ίδια περίοδο κατά 1.642 άτομα (12.789 υπηρετούντες την 1.1.2012 και 14.431 στις 30.6.2023). Επισημαίνεται, επίσης, η ενίσχυση με πρόσθετο προσωπικό Υπουργείων/ Υφυπουργείων που χειρίζονται θέματα σε νευραλγικούς τομείς όπως η Μετανάστευση και το Άσυλο, η Αστυνομία, η Πυροσβεστική Υπηρεσία και το Περιβάλλον.

Ειδικότερα, τα κύρια χαρακτηριστικά του Π/Υ 2024, σε σχέση με τα θέματα προσωπικού, αφορούν στα ακόλουθα:

(i) Μη παραχώρηση γενικών αυξήσεων για το 2024, λαμβάνοντας υπόψη ότι από την 1η Ιουνίου 2023 εφαρμόζεται η αναπροσαρμογή της ΑΤΑ, που προνοεί παραχώρηση του 66,7% του ποσοστού της αύξησης του υποκείμενου δείκτη υπολογισμού της ΑΤΑ στις περιπτώσεις αύξησης του σχετικού Δείκτη, αποφεύγοντας τη μείωση της ΑΤΑ όταν ο Δείκτης είναι αρνητικός. Η εν λόγω αναπροσαρμογή αναστέλλεται σε περίπτωση που κατά το δεύτερο και τρίτο τρίμηνο του έτους που προηγείται του έτους αναφοράς, ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης σε πραγματικούς όρους διορθωμένος ως προς τις εποχικές διακυμάνσεις είναι αρνητικός,

(ii) Περαιτέρω χαλάρωση των μειώσεων που εφαρμόζονται επί των επιδομάτων/ αποζημιώσεων/ οικονομικών ωφελημάτων του προσωπικού κατά ½ από την 1η Ιανουαρίου 2024, με στόχο την πλήρη άρση τους από την 1η Ιανουαρίου 2025. Σχετικά προηγήθηκε:

- ▶ μερική χαλάρωση των μειώσεων που εφαρμόζονταν επί των αποζημιώσεων για απασχόληση με το σύστημα βάρδιας ή/και υπερωριακά, από την 1η Μαρτίου 2017, και
- ▶ μερική χαλάρωση των μειώσεων που εφαρμόζονταν επί των υπόλοιπων επιδομάτων, από την 1η Ιανουαρίου 2023.

(iii) Κάλυψη των αναγκών της δημόσιας υπηρεσίας σε προσωπικό μέσω της πλήρωσης μόνιμων θέσεων και όχι μέσω της πρόσληψης μη μόνιμου προσωπικού. Επίσης, ισχύει και για το 2024 ότι δεν θα προωθείται αντικατάσταση εργοδοτούμενων ορισμένου χρόνου, σε περίπτωση αποχώρησης τους από την υπηρεσία για οποιοδήποτε λόγο, εκτός από τις περιπτώσεις που καταγράφονται στο άρθρο 16 του περί Προϋπολογισμού Νόμου.

(iv) Προώθηση της εξαίρεσης από την απαγόρευση πλήρωσης θέσεων βάσει της σχετικής νομοθεσίας σε τακτά διαστήματα για κάλυψη των αναγκών στελέχωσης του Δημόσιου και Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα. Με βάση τα στοιχεία απασχόλησης 30/6/2023, υπάρχουν 4.870 συνολικά κενές μόνιμες θέσεις στο Δημόσιο Τομέα.

(v) Συνέχιση της απαγόρευσης πρόσληψης ωρομίσθιου κυβερνητικού προσωπικού για εποχιακές ή έκτακτες ανάγκες, με εξαίρεση τις μεμονωμένες περιπτώσεις που περιλαμβάνονται στο άρθρο 16 του περί Προϋπολογισμού Νόμου και οι οποίες αφορούν στο επάγγελμα του Ναυαγοσώστη (Κλ.Ε7) στις Επαρχιακές Διοικήσεις και του Εργάτη Υπηρεσίας Εξετάσεων (Κλ.Ε4) στο Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας.

(vi) Συνέχιση της προώθησης της αξιοποίησης των διαθέσιμων εργαλείων κινητικότητας του προσωπικού, τόσο εντός όσο και μεταξύ των Υπουργείων/ Υφυπουργείων/ Ανεξάρτητων Υπηρεσιών, αλλά και στον ευρύτερο Δημόσιο Τομέα, για κάλυψη αναγκών στελέχωσης.

(vii) Πρόταση για δημιουργία 241 θέσεων, κατάργηση 189 θέσεων και σημείωση με διπλό σταυρό 30 θέσεων. Επιπρόσθετα, μεταφέρονται 4 θέσεις του Κεφ.20.02.22 Ανώτερο Ξενοδοχειακό Ινστιτούτο Κύπρου στο Κεφ.20.01 Διοίκηση, Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας. Τα πιο πάνω αφορούν τόσο νέες ρυθμίσεις όσο και υλοποίηση υφιστάμενων ρυθμίσεων/ σημειώσεων του Προϋπολογισμού, συμπεριλαμβανομένης και της δημιουργίας νέων/πρόσθετων θέσεων, έναντι κατάργησης άλλων θέσεων.

Κατά τη δημιουργία νέων/πρόσθετων θέσεων εφαρμόστηκε, κατά το δυνατό, η πολιτική της κατάργησης ίσης αξίας άλλων θέσεων ή η σημείωση με διπλό σταυρό για κατάργηση με την κένωσή τους ή/ και η μείωση πρόνοιας στον Π/Υ για την αγορά υπηρεσιών για κάλυψη σχετικών αναγκών, ώστε να μην προκύπτει κατά το δυνατό πρόσθετη δαπάνη.

(ix) Πρόνοια για μετονομασία και μισθοδοτική αναβάθμιση 7 θέσεων Τεχνικών (Κλ. Α2, Α5 και Α7(ii)) σε Τεχνικούς Μηχανικούς (Κλ. Α5(2η βαθμ.), Α7 και Α8(i)) στην Υπηρεσία Μεταλλείων, Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, μισθοδοτική αναβάθμιση 50 συνολικά Λειτουργών Βιομηχανικών Εφαρμογών (34 μόνιμοι και 21 εργοδοτούμενοι αορίστου και ορισμένου χρόνου) από τις Κλ. Α8, Α10 και Α11 στις Κλ. Α9, Α11 και Α12 και μετονομασία και μισθοδοτική αναβάθμιση 12 θέσεων Λειτουργών Βιομηχανικών Εφαρμογών Α' από την Κλ. Α11(ii) στις Κλ. Α9, Α11 και Α12, Υπουργείο Εμπορίου, Ενέργειας και Βιομηχανίας, μισθοδοτική αναβάθμιση 2 Χειριστών Κινηματογράφου (1 μόνιμο και 1 εργοδοτούμενο αορίστου χρόνου) και 3 θέσεων Βοηθού Ψηφιακού Εργαστηρίου, από τις Κλ. Α1, Α2 και Α5(ii) στις Κλ. Α2, Α5 και Α7(ii) στο Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών, Υπουργείο Εσωτερικών καθώς και μισθοδοτικής αναβάθμισης της θέσης Προϊστάμενου Υπηρεσίας Ασθενοφόρων από την Κλ. Α11(ii) στην Κλ. Α13(ii) στις Ιατρικές Υπηρεσίες και Υπηρεσίες Δημόσιας Υγείας, Υπουργείο Υγείας.

